VICTOR EFTIMIU

INȘIR'TE MĂRGĂRITE !..

STRĂMOȘII. — RAPSOZII
PROLOGURI — FRAGMENTE

EDIȚIA VIII

680

EDITURA „ADEVĔRUL" S. A. BUCUREȘTI

INȘIR'TE MĂRGĂRITE !..

POEM FEERIC IN CINCI ACTE

LUI

POMPILIU ELIADE

PIOASĂ AMINTIRE

DISTRIBUȚIA

	Miercuri 2 Februarie 1911	*Februarie 1936*
Alb împărat . .	D-l Ion Petrescu	D-l Gr. Mărculescu
Făt Frumos . . .	„ Ar. Demetriad	„ G. Demetru
Smeul Smeilor .	„ N. Soreanu	„ N. Brancomir
Crainicul . . .	„ G. Ciprian	„ H. Polizu
Neam de Vodă .	„ C. Belcot	„ A. Marius
Buzdugan	„ V. Malcoci	„ M. Gingulescu
Voe-bună	„ C. Duțulescu	„ Stroe Atanasiu
Apă dulce . . .	„ N. Bulandra	„ E. Stoiceanu
Ion Voevod .	„ P. Iancovescu	„ N. Săvulescu
Țară Bună . . .	„ M. Vârgolici	„ N. Motoc
Inimă de Aur . .	„ Iorguleanu	„ D. Amigdali
Murgilă	„ M. T. Cosmin	„ T. Dimitriu
Zorilă	„ N. Săvulescu	„ G. Mărutză
Banul Pungă . .	„ Popovici	„ C. Niculescu
„ *Scamă* . .	„ I. Brătulescu	„ C. Morțun
„ *Spadă* . .	„ Nițulescu	„ I. Rădulescu
Păcală	„ V. Leonescu	„ Niky Atanasiu
Moș Toader .	„ Al. Mihalescu	„ I. Dămian
Moș Dumitru . .	„ C. Nedelcovici	„ C. Morțun
Moș Marin . .	„ A. Barbelian	„ I. Bindea
Mitru Geambașu	„ I. Al. George	„ G. Popa-Myja
Gerilă	„ A. Dinu	„ I. Dămian
Impărăteasa . .	D-na Al. Liniver	D-na Nelly Dordea
Ileana Cosânzeana	D-ra El. Mihăilescu	„ Marietta Anca
Maranda	„ L. Stenescu	D-ra E. Zaharia
Milena	„ N. Volf	D-ra K. Gheorghiu
Sorina	„ M. Filotti	D-na Agepsina Macry
O femeie . . .	„ A. Mărculescu	„ Maria Burbea
Băcița	„ E. Zimniceanu	„ M. Voluntaru
O Fată	„ M. Mihăilescu	„ I. Munteanu
Vrăjitoarea . .	D-l N. Grigorescu	D-l G. Baldovin

PARTEA I

MARUL DE AUR

ACTUL I

La Curtea lui Alb Impărat. In primul plan la dreapta şi la stânga doi meri înfloriţi, care-şi împreună ramurile, foarte sus. Mai în fund, la stânga, tronul lui Alb Impărat şi al Impărătesei. Pe acelaşi plan la dreapta, banca de marmoră a celor trei fete de'mpărat. La spatele lor şi al tronului, e intrarea palatului, la mijloc, poartă largă — deasupra câtorva trepte, — prin care se vede, în fund de tot un lac peste care apune soarele; la dreapta şi la stânga, ceardac, cu coloane de lemn în stil românesc. Patru trâmbiţaşi es din palat, cântând, şi trec în stânga. Alb Impărat intră după ei, de mână cu Impărăteasa, pe care o pofteşte pe tron, la stânga lui. După el vin oştenii şi sfetnicii Impăratului, fiecare cu o jupâniţă de mână. Când s'au înşirat toţi în jurul tronului es din palat, din stânga, cele trei fete de'mpărat fiecare cu câte-un măr de aur în mână şi se aşează pe banca de marmoră din dreapta.

CRAINICUL

(de pe trepte, face semn trâmbiţaşilor să înceteze)

Trâmbiţaşi! Cinstită curte, oaspeţi mari din ţări străine!
Prea slăvitul Domn al nostru — fie-i zilele senine —
Va grăi 'nţelepte vorbe... Se cuvine a-l asculta
Cu smerenie şi grijă!... Ascultăm, Măria-ta!

ALB IMPĂRAT

Oaspeţi dragi, Mărită Doamnă, fetelor, cinstită curte
Nu mai am de-aci 'nainte zile lungi, ci zile scurte !
Număraţi îmi sunt de-acuma bobii vieţii, număraţi!
Astăzi, mâine, întâlni-voi pe strămoşii împăraţi!
Stăpânind ţinutul nostru în credinţa strămoşească
Rare-ori îngăduit-am minţii mele să greşească.
Rare ori supuşii ţării înălţat-au ruga lor
Fără să-mi aplec urechea, glasului, plânsorilor.
Zilele îmi fură multe, dar rămasu-mi-au puţine...
Mâna-mi dreaptă abia poate schiptrul ţării a-l mai ţine
Iar pe fruntea 'n care gânduri adunatu-s'au mereu
A părinţilor cunună mă apasă tot mai greu...
Nu'nzestrai pe 'mpărătească cu odraslă bărbătească...
Fetele îmi sânt nădejdea. Le-am poftit să se gătească,
Şi cu voia dumneavoastră se porniră vestitori
La 'mpăraţii, fraţi de-o lege, să trimeată peţitori.
Impăraţii, din'nainte se gătiseră, se spune,
Aşteptând să vină veste de la noi, din Soare-Apune.
Deci se veseliră foarte... căci precum în urm'aflai,
Dumnealor primiră solii cu mărire şi alai...
Toţi urmaşii li-s aicea... iară fetele şi ele...
Vom schimba până diseară câte trei şi trei inele...
Spuneţi crailor să intre... să s'aleagă dintre ei
Trei voinici să-mi ţină locul... Astăzi unul, — mâine trei!
Spuneţi crailor să intre!

CRAINICUL

Ospeţi mari din ţări străine!
Prea măritul Domn al vostru vă poftește lângă sine
Şi cu mare nerăbdare pasul vremii măsurând
Cele trei domniţe dalbe, vă aşteaptă rând pe rând!
(Marş de trâmbiţe'n culise. Feciorii de Domn intră, unul câte unul, aşa cum sunt vestiţi, se opresc în faţa celor două tronuri, salutând ceremonios şi trec la dreapta).

MURGILĂ

Din ţinutul unde cerul desmierdând a mării undă

Lasă negura să urce, pe când soarele s'afundă,
Am plecat pe vântul serii ca pe-un negru armăsar
Și-am sosit în țara voastră când luceferii răsar...
Am venit să-ți spun, domniță, câtă jale pe la mine-i!
Vino, să reverși prinosul, bucuriile luminei,
Vino să împărțim domnia unui cer întristător...

MARANDA

Prea e trist din cale afară... Prea i-e glasul cobitor!...

ZORILĂ

Eu sunt cel ce stăpânește țara Soarelui-Răsare...
Și-am venit, pe vântul zilei care cântă, care sare, —
Vântul zorilor ce-alină pe săraci și pe bogați...
Nu sânt trist cum e Murgilă și'nțeleg să-l alungați.
Cine-i spune: „Vin Murgilă?" Cine-i cântă, „cucurigu"?
El aduce întristarea, noaptea, vânturile, frigu...
Pe când eu aduc căldura și lumina soarelui!...

MARANDA

Prea se'ncrede... Prea e vesel... Prea-i departe țara lui!

IMPĂRATUL

Prea departe vi-i ținutul, O Murgilă și Zorilă!

CRAINICUL

Rog puneți-vă căciula: vine oaspede Gerilă!...
Banul Pungă din ținutul unde-i aurul belșug!...
Banul Scamă care 'nvață doftorescul meșteșug!...

BANUL-SCAMA

Eu sânt Scamă Doftoriciul cel ce toate lecuește,
Nu ca babele neroade ci frumos, doftoricește...
Am aicea leacuri multe. De boliți, pe toți vă scap.
Vindec tusea, brânca, junghiul și durerile de cap...
Asta-i tot ce dau miresei... Dacă-i plac, dacă m'alege,
Mâna-ți dreaptă, Impărate, pe vecie să ne lege!...

CRAINICUL

Fără ţară voevodul de obârşie crăiască...
Voevodul Neam-de-Vodă, care-ar vrea să vă grăiască...

NEAM-DE-VODĂ

Toţi strămoşii mei luptară... dar nici unul dintre ei
N'a mâncat bătaie... Ţara e săracă 'n felul ei...
N'am averi furate'n luptă, nici averi de căpătat,
Dar în schimb, am bogăţia unui nume nepătat!
Asta-i tot ce dau domniţei. Dacă-i plac, dacă m'alege,
Mâna-ţi dreaptă, Impărate, pe vecie să ne lege!...

ALB IMPĂRAT

„Bogăţia unui nume"... Asta place mult la fete..
Altă-dată darul ăsta, fuse mare, logofete,
Dar în vremurile noastre, nu mai e atât de bun...
Ştii... străbunul tuturora n'a avut nici un străbun...
Tu să fii de omenie, că de morţi nu se vorbeşte...

NEAM-DE-VODĂ

Nu-mi dai fata?

IMPĂRATUL

Nu, voinice!

NEAM-DE-VODĂ

M'a văzut şi mă iubeşte!...

IMPĂRATUL

Ce să-ţi fac, tu n'ai nimica...

NEAM-DE-VODĂ

Aşa dară sunt gonit?
Blestemat să fie ceasul când încoace am pornit!
O, strămoşi, dormiţi în pace!... voi ce n'aţi lăsat nimica
Pentru cei rămaşi în urmă, voi cari aţi lăsat doar mica

Dară sfânta bogăţie a mândriei de 'mpărat,
O, strămoşi, al vostru sânge va rămâne tot curat!
Eu mă duc în altă ţară... Eu mă duc în ţara unde,
Inaintea viţei mele, lumea toată se ascunde,
Unde punga încărcată lângă sânge n'are glas
Unde morţii sânt de faţă... Eu mă duc... mă duc... vă las!

IMPĂRATUL

Ia mai stai... ia stai o leacă... Nu ţi-o fi cu supărare!?
Am vecin pe Scăpătatu... e din neamurile rare...
E 'mpărat... cu patru fete...

NEAM-DE-VODĂ

Ce le dă?

IMPĂRATUL

Păi... cam nimic!

NEAM-DE-VODA

Un viteaz ca Neam-de-Vodă nu ia fată de calic! *(ese.)*

BUZDUGAN

Buzdugan! Voinic cât şapte. Ne'ntrecut în bătălie.
Două coaste frânte'n luptă; mii de cai în herghelie
Zece mii de buzdugane. De trei ori mă bat pe an.
Şi mă'nchin cu sănătate, că mă cheamă Buzdugan!
Asta-i tot ce dau miresei. Dacă-i plac, dacă m'alege
Mâna-ţi dreaptă, Impărate, pe vecie să ne lege!...

IMPĂRATUL

Voevoade Buzdugane... să mă ierţi... de atâţea ani
Stăpânesc ţinutul ăsta fără grije de duşmani...
Nu mi-eşti drag...

BUZDUGAN

Aşa i-e vorba ? Ţine minte, Impărate!...
De duşmani te plângi? Aşteaptă! Ai să vezi...

IMPĂRATUL

Ascultă, frate !

(Buzdugan ese furios)

CRAINICUL

Voe-Bună, Impăratul care, încă n'a luptat.

IMPĂRATUL

Cel ştiut că pacea lumii urmăreşte ne'ncetat?
Să vorbească!

VOE BUNĂ

N'avui lupte. Nu-mi luptară nici părinţii
Dar de şi trăesc în pace, nu mă'mpotrivii dorinţii
De-a veni şi eu în rândul celor ce au trecut pe-aici.
Oaste n'ăm că'n ţara noastră nu-i nevoe de voinici...
Asta-i tot ce dau miresei. Dacă-i plac, dacă m'alege
Mâna-ţi dreaptă, Impărate, pe vecie să ne lege!...
(La un semn al Impăratului, Maranda svârle mărul de aur lui Voe Bună. Urale, Trâmbiţe).

IMPĂRATUL

Voevod fără oştire, sol iubit de'mpăcăciune,
Fata noastră dete semne de o mare'nţelepciune
Alegându-te pe tine... Pacea, traiul liniştit,
Astea trebuie în ţară... Astea veşnic am ţintit!...
Bun venit la casa noastră! Dumnezeu să mi te ţie!...
Fata noastră cea mai mare, noi ţi-o dăm pe veci soţie!

CURTENII

Ura! Ura! Să trăiască! Să trăeşti Măria ta!

IMPĂRATUL

(Schimbă inelele celor doi tineri îngenunchiaţi, şi cu mâna pe capetele lor lipite, zice:
O treime din cunună vrednici sunteţi a purta!

VOE BUNĂ

Vom purta-o cu credință și cu dragoste de lege
Toate păsurile țării noi vom ști a le'nțelege...
Zi cu zi spori-va țara, unde fi-voi domnitor,
Înflorind mereu la gândul că i-ai fost stăpânitor!

(Logodnicii se scoală; fata se așează iar la locul ei, pe banca de marmoră. Voe-Bună îngenunche la poalele ei).

IMPĂRATUL

Iar acuma, când copii îi unirăm pe vecie
Vestitori, chemați feciorii pentru fata mijlocie!

CRAINICUL

Oaspeți mari din țări străine, ia poftiți cu gând curat
Pentru fata mijlocie a lui Albu Impărat!
Ia poftiți, că cea mai mare dintre mândrele crăiese
Ascultând de Sfatul Țării soțul vrednic și-l alese,
Iară noi, rugând Inaltul să-l fereascâ de vrășmași,
L-om sluji cu toată cinstea cuvenită la urmași!
Ia poftiți!...

(s'aud sgomote)

IMPĂRATUL

Da ce-i acolo?

CRAINICUL

Prea slăvite împărate
Un viteaz din altă țară vrea și el să se arate!

IMPARATUL

Cum îl cheamă? Intrebați-l, e de sânge 'mpărătesc?
Dacă nu-i de neam ca cei-l-alți, să se ducă îl poftesc !

CRAINICUL

Zmeul Zmeilor îl chiamă... Dar cunună dânsul n'are,
Nici ca oamenii încaltea n'are chip și-asemănare.
Țara lui ar fi cuprinsă între cer și'ntre pământ.

IMPĂRATUL

Nu cunoaştem astă ţară... n'avem nici un legământ...
Să se ducă! Neamul nostru nu-şi încolăceşte vrejii
Pe tulpinele de sălcii. Iară ochiurile mrejii
Ce le'ntinde câte odată vre-un tâlhar visând domnii,
N'ar să prindă prada noastră cu momeli de cununii!
Să se ducă! Să se ducă! Mare Crainice, vesteşte!

CRAINICUL

Banul Spadă care veşnic de răsboaie se găteşte!
Banul Inimă-de-aur poreclit *Fluieră vânt!*
Voevodul Apă dulce care-ar spune un cuvânt...

APĂ-DULCE

Eu sunt banul *Apă-dulce*, şi am să dau miresei mele
Stăpânirea peste-o ţară, plină numai de cişmele
Ridicate de Bunicul — neam din neam de împăraţi ;
Ca să spele de păcate pe părinţi, pe unchi şi fraţi.

ION-VOEVOD

Mă numesc Ion...

IMPĂRATUL

Ioane, ia aşteaptă o lecuţă.
Lasă, bre, pe Apă Dulce, vorbuliţa să-şi ascuţă.
Să vedem, cam ce mai spune?!

APĂ-DULCE

Nu mai am nimic de spus...
Doar atât: să-mi dai mireasa...

IMPĂRATUL

Proaste gânduri ţi-ai mai pus!...

ION-VOEVOD

Mă numesc: Ion. Sunt văduv de o lună jumătate ;
Am copii şi zece socri: cinci neveste'nmormântate;

Moştenesc întreg pământul unei mari împărăţii,
Am grădini şi vite multe — zestrea moartelor soţii...
Asta-i tot ce dau miresei. Dacă-i plac, dacă m'alege,
Mâna-ţi dreaptă, Impărate, pe vecie să ne lege!...

IMPĂRATUL

Apoi meştere Ioane, nu ne face de ocară...
Cum vorbeşti aşa prăpăstii?...

ION

Ce prăpăstii?

IMPĂRATUL

Hai, te cară!
Eşi afară stârpitură!... Cobe!...

ION

Nu m'ai înţeles!...

(Impăratul se repede la el furios).

Binişor, mărite Doamne... nu mă bate... stai că es...

ŢARĂ-BUNĂ

Nu mi-e mare Impărăţia — dar mi-e gândul s'o măresc..
Mai frumoase ca ori unde holdele la mine cresc
Sănătoşi îmi sunt supuşii, iar pământul roditor
Ca şi el, eu am un suflet vrednic, bun şi iubitor...
Asta-i tot ce dau miresei. Dacă-i plac, dacă m'alege,
Mâna-ţi dreaptă, Impărate, pe vecie să ne lege!...
(Milena îi svârle mărul; curtenii izbucnesc în urale ; trâmbiţe).

IMPĂRATUL

Să trăeşti! Nevastă, iată nunta doua isprăvită...

VOEVODUL ŢARĂ BUNĂ

Impărate luminate, Doamnă, curte prea slăvită
Feţei voastre prea cinstite cu smerenie mă'nchin,
Eu, feciorul cel mai mare al Voivodului Nichin!

CRAINICUL

Să trăiască socrul-mare!

ȚARĂ-BUNĂ

Țara mea-i departe tare
Insă nu m'a pus pe gânduri nesfârşita depărtare,
Când a fost să-mi cerc norocul şi cu teamă am intrat
In grădina prea slăvită a lui Albu-Impărat.

IMPĂRATUL

Dragă ginere, norocul nu-ți surâse numai ție...
E şi-al nostru... e şi-al fetei. Dumnezeu să ni te ție!
Hei, oşteni, sunați din trâmbiți, umpleți cupele cu vin
Şi 'nălțați cântări de slavă la'mpărați cum se cuvin.

(Face semn fetei să se apropie. Amândoi tinerii îngenunchiază în fața tronului. Impăratul schimbă inelele şi cu dreapta pe capetele lor împreunate):

Fata noastră cea de a doua noi ți-o dăm pe veci soție!

(Cu ochii la cer)

...Doamne, fă ca totdeauna lângă inimă s'o ție:
Tot frumoasă, tot cuminte şi tot fără de păcat
Cum în casa noastră sfântă din strămoşi am apucat!

(Ca şi întâia pereche, tinerii se aşează pe banca de marmoră)

Iar acum să intre solii pentru cea nemăritată!

(Crainicul vrea să anunțe)

SORINA

(Il opreşte cu un semn şi vine în fața lui. Impăratul tresare. Mişcare între curteni).

Prea slăvite împărate şi iubitul nostru tată
Viu cu rugă în cuvinte şi cu lacrămi în priviri
Să mă erți că voei tale am eşit cu 'mpotriviri...
De supunerea-mi adâncă dese-ori am dat dovadă
Şi-aş voi supusă veşnic ochii voştri să mă vadă,
Dar mă iartă, dragă tată, dacă nu te-am ascultat;
Uite, inima nu-mi spune că i-ar fi de măritat!

IMPĂRATUL

Cum ai spus? Aud eu bine? Nu curteni, a fost greşală,
Or greşit-a glasul fetei, ori urechile mă 'nşală...
Cum ai spus?

SORINA

Mărite Doamne, n'a greşit sărmanu-mi glas,
Nici urechea nu te minte; nu mi-e vremea să vă las!
Şi-apoi, maica 'mpărătească prea-i căruntă pe la frunte
Ca să ducă singurică grija trebilor mărunte
Şi necazurile casei... Nu vreau, nu, să mă mărit!

IMPĂRATUL

Asta-i vorba-ţi cea din urmă?

SORINA

Nu v'am spus-o lămurit?

IMPĂRĂTEASA

Fata mea, purtarea asta mi se pare cam ciudată...
Lasă grija casei mele. Tot ai să te duci odată!..
Haide, ia-ţi acum soţul, în şiragul crailor...

SORINA

Nu vreau, nu... mi-e frică, mamă... Nu-i cunosc!...

IMPĂRATUL

Cum? Sora lor
Sora lor cea mică strică întreita cununie?
N'aş voi cu vorbe grele să-mi arăt a mea mânie
Chiar în faţa mamei tale şi a iubiţilor cumnaţi
Ce-or să fie peste-o clipă cu cinstire cununaţi...
Dară află de la mine că precum odinioară
Te-am iubit ca pe-o treime din bogata mea comoară
Tot aşa, de-mi turburi gândul cu-ale tale gânduri mici,
Te gonesc de lângă mine! Să te duci! Să pleci d'aici!

SORINA

Am să plec! Mai bine chinul într'a lumei vijelie
De cât viaţa de păpuşă, de cât viaţa de chilie
In palatul trist în care din păcate mă născui!
Ştiu că n'am să-mi dau încaltea tinereţea ori şi cui.

IMPĂRATUL

Mai cunoaştem noi povestea unei fete mofturoase
Ce-a lovit cu mărul d'aur pe-un argat cu haine roase
După ce-i trecuse'n faţă tot alaiul cel de crai...
Fata mea, eu nu d'aceia te crescui şi te'nzestrai!...
In poveste, Impăratul şi-o fi dat odrasla, poate,
Dar povestea totdeauna spune tot ce nu se poate...
Află dar că niciodată neam de-al meu adevărat
N'o să-şi caute rudenii de cât neam de împărat!

SORINA

Nu mai am de-aci 'nainte nici un fel de datorie!

IMPĂRATUL

Tot aşa să n'ai pe lume cea mai mică bucurie
Şi precum goneşti feciorii ce-au venit să mi te iea
Tot aşa să te gonească cel d'întâi ce ţi-o plăcea!...
...Mare crainice, vesteşte!

CRAINICUL

Oaspeţi mari din ţări străine
Cea mai mică din domniţe nu făcu ce se cuvine;
Cununiei întreite dumneaei s'a 'mpotrivit:
Nu vrea ginere domniţa! Impăratul prea slăvit
Alungând-o din palatu-i, vă urează cale bună!

IMPĂRATUL

Cine murmură acolo?

CRAINICUL

Craii... Spun că se răsbună
De ruşinea ce le-o facem... Pleacă toţi, nemulţumiţi...

IMPĂRATUL

Au dreptate voevozii... Nu suntem și noi uimiți?
Astă faptă nesupusă nu mai are-asemănare,
Auziși ce-am spus domniță? Ce făcut-ai, seamăn n'are!...
E-he-he, ascultă bine ce ți-am spus. De te căiești
Prea târziu, te-am scos din rândul fetelor împărătești!...
Iară voi, slăvită Doamnă, gineri, fetelor iubite
Sfetnici dragi ai țărei mele cu nădejdile zdrobite
Rogu-vă, ertați potopul unei grabnice mânii
Și veniți cu toți să'ncepem două mândre cununii!...

(In frunte cu Impăratul care ține mâna Impărătesei, toți curtenii, de mână cu câte o jupâniță, urcă treptele și intră în palat, în sunetele trâmbițelor).

CORTINA

ACTUL II

S'a făcut noapte. Din palat s'aud cântece de nai ale căror triluri întrec celelalte sunete şi se amestecă cu depărtatul cântec de privighetori. In iarbă şi văzduh, scântee licuricii. Din cei doi meri, în adierea vântului de seară, se scutură flori. Fata cea mică a rămas singură...

SORINA

Eu te las copilărie, tinereţe fără soare...
Loc de jocuri, de speranţe şi cumplită închisoare
Unde visul n'are aripi, şi nici sufletul cuvânt
Unde dorurile mele în zadar îşi iau avânt...
Eu te las copilărie, zile bune, zile rele...

(Maranda ese din palat, în taină).

MARANDA

Surioară!

SORINA

Cine strigă?

MARANDA

Ai rostit cuvinte grele

Grele vorbe, surioară... Cum putuşi să le rosteşti?
Nu se poartă ast-fel, soră, nişte fete 'mpărăteşti!

SORINA

Nu, domniţele cuminte nu vorbesc aşa, fireşte...
Ele sânt oiţe blânde orice iarbă le prieşte,
Orice ginere le place când o fi dulceag, flecar...
Vă cunoaşteţi soţii, — spune? I-aţi văzut când-va măcar?

MARANDA

Facem cum ne porunceşte tata, curtea prea mărită...

SORINA

Cum aşa? Curtenii, ţara şi cu tata se mărită
Ori domniţele ce astăzi pe deplin au înflorit?
Pentru ce ţineaţi în mână mărul vostru daurit?

MARANDA

Sora mea, ursita noastră nu-i ursita celorlalte
Intre noi şi lumea largă sânt atâtea ziduri nalte...
Ce ştim noi de rostul lumei zăvorite în palat?
Cum putem cunoaşte soţii când aiurea n'am umblat?
Am avut şi eu odată dorul zărilor deschise,
Dar veni înţelepciunea şi avântul mi se 'nchise
Ca o floare ce zadarnic aşteptat-a zori de zi...
A trecut de-atuncea vreme... dorul nu se mai trezi,
Voia tatei, voia ţării, — asta ne-a sortit ursita.
Cine ştie... poate'n drumu-i altă cale nu găsit-a
Ursitoarea vieţii noastre... Ce să mai nădăjduim?
Cu supunere adâncă se cuvine s'o primim...
Singure s'alegem soţul nu ne prea ajută mintea.
Ori-ce sfat ne e prielnic... Hai, ascultă-mi rugămintea
Fii mai blândă... Şi necazul o să-ţi treacă în curând
Mama, sora or să vină să te vadă, rând pe rând! *(ese)*.

SORINA

Măr de aur, măr de aur, cine îmi va fi alesul?
Mi-ai crescut pe-o creangă 'n suflet, frate bun nenţelesul
Dor al clipelor de seară şi-al visărilor de Mai...

Toate dorurile mele, toate visele-mi chemai...
Măr de aur, măr de aur cui o să te svârlu oare?
Din speranțe și din vise ți-ai legat plăpânda floare
Și-ai crescut mereu din ele, tot mai mare, până când
Implinit, căzuși din suflet pe pământ alunecând...
Tu ești visul, tinerețea, tu ești ziua cea de mâne
Sufletu-mi întreg e-n tine... de te dau, ce-mi mai rămâne?
Cine străjuește oare al fecioarei căpătâi
Când asvârle mărul de-aur al visărilor dintâi?
Cântă pasărea de seară, iar în iarba'nrourată
Cu grămada, licuricii luminițele-și arată,
Luminițe albastre, roșii, albe, viorii
Peste care cad alene flori de măr, trandafirii...
Infloriră iarăși merii... merii dragi..., a câta oară?
A venit iar primăvara, și cu ea mi se strecoară
Flori de măr... visări deșarte peste sufletu-mi pustiu...
Că mă duc pe-un cal sălbatec... să mă duc, fără să știu
Și mă scutură un tremur și mă'ncinge o dogoare
Să mă duc cum fuge vântul peste ape și ogoare
Și să-mi uit singurătatea... toate câte-am îndurat
De când fui ursită'n lume să fiu fată de'mpărat!

VRĂJITOAREA

(Ese din stânga, sprijinită pe-un toiag. Intâi, apoi foarte tare).

Tot p'afară e Domnița? Tot p'aici? Tot singurică?
E'ntuneric și răcoare... nu ți-e frig și nu ți-e frică ?

SORINA

M'ai speriat!

VRĂJITOAREA

Nu știi că baba numai binele îți vrea?
Eu nu sunt ca celelalte...

SORINA

Știu măicuță, nu ești rea!

VRĂJITOAREA

Cum de stai afară seara când încep să umble smeii ?

SORINA

Nu mi-e fricã...

VRĂJITOAREA

Ba să'ţi fie!

SORINA

Nu fac nici un rău femeii
Zburătorii, dimpotrivă...

VRĂJITOAREA

Fata mea, tu ai ce ai!
Eşti cam tristă... spune-i babii...

SORINA

Ai avea vr'un leac să-mi dai?

VRĂJITOAREA

Cine ştie...

SORINA

Spovedi-m'aş dumitale, babă bună,
Dac'aş şti ce duhuri rele împotrivă-mi se răsbună...
Ştiu că tare-s amărîtă... ştiu că taica m'a certat
Că i-am spus precum că mie nu mi-ar fi de măritat...
Şi-apoi babă, ţi-aş mai spune că mi-e dor, mi-e dor de ducă
Parc'aş vrea să vie vântul să mă ia şi să mă ducă...
Ah, de ce n'avui norocul pe surori să le 'nţeleg
Fără dor şi fără voie pe ori-cine să-mi aleg!

VRĂJITOAREA

Uite bobii, fata maichii. Hâm! Cu dragoste s'arată!...
Crai pribeag pe drum de seară... Are faţa'ndurerată
Gândul lui e dus aiurea... roibul lui e trist şi el,
Vine... vine... drumul scade... roibul saltă uşurel...

Spune bobul dela mijloc că drumeţul nu-i departe...
Bucurie, întristare... o crăiasă vă desparte...
Drumuri lungi, păţanii multe, crai pribeag, da'mândru crai!!
Părul lui e numai aur... poartă zale peste strai...

SORINA

E frumos?

VRĂJITOAREA

Ca răsăritul! Calea vieţei împărţită
Gânduri multe... şi necazuri... are fruntea încreţită!

SORINA

E voinic!

VRĂJITOAREA

Cum nu e altul pe cuprinsul pământesc...

SORINA

E de neam?

VRĂJITOAREA

De neam, firește... e de neam împărătesc!
Da'mai spune că drumeţul n'o să şadă, vreme lungă
Că-i grăbit din-cale afară... nu ştiu, zău, pe cine alungă?!...
Şi mai spune că din leagăn ţi-a fost ţie hărăzit...
Când ţi-o bate inimioara ţi-a venit, ai auzit?
Când le-o bate inimioara, fetele să nu se mire...
Asta-i semn că de departe le-a sosit doritul mire
Urmăreşte-l pretutindeni... ori şi când şi'n orce fel;
Viaţa ta e-a lui deacuma, eşti pierdută fără el!
Urmăreşte-l pretutindeni... Fugi şi nimănui nu spune
Am să-ţi dau puteri de zână... peste fluturi eu te-oi pune
Peste flori şi peste fluturi, Zâna-Florilor vei sta...
Ce să faci aici Domniţă, când aiurea-i viaţa ta?!

(Es amândouă. In depărtare, s'aud tropote de cal. Făt-Frumos intră prin stânga, trece în dreapta, îşi lasă roibul

şi reîntorcându-se bate de trei ori la uşa palatului. Crainicul ese cu un fanar în mână şi se uită în toate părţile).

CRAINICUL

Ce pofteşti, drumeţ de seară?

FĂT-FRUMOS

Să s'arate Impăratul!

CRAINICUL

Nu se poate, căci oştenii început-au cu uratul;
Doamna plânge... Clipa-i mare... Toate inimile bat
Iar Domniţa cea mai mică n'are voie de bărbat!

FĂT-FRUMOS

Da'ce-mi pasă dacă plânge Doamna voastră, da ce-mi pasă
Dacă inimile voastre despărţirea le apasă?!
Să s'arate Impăratul. Vreau să'l văd, să'l agrăesc!
Făt-Frumos îmi zicea lumea.. şi-s de neam împărătesc!

(Crainicul intră în palat şi peste o clipă, împăratul ese fără coroană şi cam vesel).

IMPĂRATUL

Ce pofteşti, drumeţ de seară?

FĂT-FRUMOS

Impărate, cer iertare.
C'am călcat, fără de voie prea cinstitele-ţi hotare,
Să te'ntreb de ştii că'n ţară găzdueşte un hoţ de zmeu...
Făt-Frumos îmi zice lumea... Sânt fecior de crai şi eu!

IMPĂRATUL

Nu'nţcleg... fecior de Vodă?

FĂT-FRUMOS

Impărate luminate,
Sânt şi eu fecior de Vodă...

IMPĂRATUL

Două fete cununate
Dar a treia nu vrea încă bărbătească însoțire...

FAT-FRUMOS

Luminate Impărate, nu mi-e gândul de petire!

IMPĂRATUL

A-ha-ha! Nu vrei nevastă?! Intră Craiule, poftim!
Și în cinstea celor două, două cupe să cinstim!...

FĂT-FRUMOS

Sunt grăbit din cale-afară. Ar putea să mi se spună
Dacă Smeul e p'aicea?

IMPĂRATUL

A venit și el să-și pună
Fața scumpă la vedere. Bietul smeu S'a cam pripit!
E p'aici... Da ce-ai cu dânsul?

FĂT-FRUMOS

Smeul ăsta mi-a răpit.
Pe Ileana-Cosânzeana...

IMPĂRATUL

Pe Ileana? știu povestea
Multă vreme!

FĂT-FRUMOS

Vreme multă!

IMPĂRATUL

Pretutindeni umblă vestea...

FĂT-FRUMOS

Ani întregi de când îi caut, ani întregi de când îi scap,
De mă mir cum nu-mi albește încă, părul de pe cap.

IMPĂRATUL

Smeul e p'aici, băete. E ascuns prin vre-o strâmtoare...
Fii pe pace... ai să-l afli... am să-ţi dau şi ajutoare.
Să mi-l cauţi şi prinzându-l precum prinde plasa peşti
Să mi-l strângi şi de se poate, pe vecie să-l stârpeşti...
Pân'atunci, ia stai o clipă... Ia poftim o cupă plină...
Hai noroc!

FĂT-FRUMOS

Trăiască mirii! Să le fie viaţa lină!
Să trăeşti, Mărite Doamne!

IMPĂRATUL

Dragul tatei, să trăeşti
Şi mireasa dumitale până mâine s'o găseşti!

FĂT-FRUMOS

Mulţumesc!

IMPĂRATUL

Şi acum ia spune-mi cum ţi se trecură anii?
Mă 'nţelegi... la zi de nuntă o poveste de păţanii
Din iubit, mă face tânăr — da de ce nu stai colea? —
Ca pe vremea când în pieptu-mi dragostea se svârcolea!

FĂT-FRUMOS

Logodiţi abia de o lună aşteptam cu nerăbdare
Să sfârşească secerişul, dijma, trebile de dare
Ca să 'ncep, în toată voia, ale nunţii pregătiri...
Iată că dela o vreme, fel de fel de prevestiri
Incepură să mă roadă şi din visuri să mă scoale;
Imi spuneau supuşi de-ai ţărei cum că umbre dau târcoale
La ferestrele miresei... Nişte vraci spuneau şi ei
Cum că ţara-i năpădită de balauri şi de smei.

IMPĂRATUL

Ehehe! O iei din capăt...

FĂT-FRUMOS

D'apoi cum s'o iau? Din coadă?

IMPĂRATUL

Ba din capăt... eu mă bucur!

FĂT-FRUMOS

Trimesesem de iscoadă
Cititori în stele, crainici, învățați și vraci, plăeși
Dar cu toate-acestea, Smeul...

IMPĂRATUL

Ți-a furat-o!

FĂT-FRUMOS

Cum spuseși!...
Am plecat, nebun, să-i caut peste mări, peste hotare,
Și cu cât fugeam mai iute și cu cât fugeau mai tare
Cu atât creștea în pieptu-mi dorul ei, ucigător.
Mă'ntreceam cu vântu'n cale; m'avântam nepăsător,
Străbătând într'o suflare, țară lungă, mare lată,
De-am răsbit 'n crucea lumei, până'n lumea neumblată
Și de-acolo, fără preget, până'n celălalt tărâm...
Par'că văd cum fuge roibul... Par'că simt cum coborâm
Ca'ntr'un vis, prăpăstii negre, cum urcăm pe munți cu soare
Cum răzbim prin codri falnici și prin volburi de ninsoare
Parc'aud, în urma noastră, toate fiarele urlând...
Imi plutea mereu 'nainte chipul ei frumos și blând...
Chipul ei plutea în zare, pe cărări neispitite,
Ca o flacără ce duce la comori neprețuite,
Luminând întreaga lume, ca o rază, ca o stea
Ce creștea mereu în zare, cu cât drumul descreștea...
Chipul ei seca deodată ale apelor șiroae
Și făcea din văi livadă și din munte mușuroae...
Chipul ei din calea noastră ori-ce piedică gonea
Și făcea din mine pană și din roibu-mi, rândunea!

IMPĂRATUL

Te'ntreba, firește, lumea, te'ntreba în gura mare:
Da'de unde vii drumețe, da'ncotro te duci, drumare?

FĂT-FRUMOS

Mă'ntreba, iar eu la rându-mi întrebam mereu de ea
Dar din nouă zeci şi nouă, numai unul de-o ştia!

IMPĂRATUL

Şi-ai găsit-o?

FĂT-FRUMOS

Da'de unde?!

IMPĂRATUL

Nici pe smeu?

FĂT-FRUMOS

Pe el, firește...

IMPĂRATUL

Hâm!... Povestea se scurtează!

FĂT-FRUMOS

Ba de loc, de-acuma creşte!

IMPĂRATUL

Hei! „Inşir'te, Mărgărite" — cum spunea câte un bunic!

FĂT-FRUMOS

Cum îl văd, mă'ndrept în şale. Dar şi smeul e voinic
E cumplit! Asvârle flacări, are ghiare lungi, tăioase
De-ţi înfige mâna 'n carne, te răzbeşte pân'la oase!

IMPĂRATUL

Bârr! Mi-e groază! Hai în casă... simt că m'a luat cu frig
Hai să-i spui Impărătesei... *(se scoală şi intră în palat)*.

FĂT-FRUMOS *(urmându-l)*

Cum îl văd încep să-i strig:
Stăi pe loc! Dă-mi pe Ileana.. Smeul răspundea într'o doară
Ne luptăm... Il bat... Imi scapă....

(Fata cea mică a împăratului care a ascultat, din umbră, ese și asvârle cu mărul în Făt-Frumos. Acesta întoarce capul, se uită nepăsător la mărul care se rostogolește pe trepte, se uită apoi la Sorina, dă din umăr și intră în palat).

SORINA

Te-am svârlit întâia oară
Măr de aur... măr de aur... rod al viselor dintâi...
Cine-o străjui de-acuma al fecioarei căpătâi?
„Și precum gonești feciorii ce-au venit să mi te iea.
Tot așa să te gonească cel dintâi ce ți-o plăcea!"
Cel dintâi întoarce ochii... Prea curând, o prea curând
S'a 'mplinit blestemul tatei... Mă simt toată tremurând
Pradă dorului ce'n suflet își porni de acum vâltoarea...
„Cel dintâi să te gonească". Dar ce-mi spuse vrăjitoarea...
„Urmărește-l pretutindeni ori și când și'n orice fel,
Viața ta e a lui de-acuma: ești pierdută fără el!"
Două groaznice blesteme... Ce să fac deacuma oare?
Cui să-i spun ce port în suflet, ce m'apasă, ce mă doare?

SMEUL SMEILOR *(intră din stânga)*

Nu mai plânge! Lasă!...

SORINA *(speriată)*

Doamne!

SMEUL

Bună seara!

SORINA

Cine ești?

SMEUL

Smeul-Smeilor îmi zice..,

SORINA

Ai venit să mă răpești?
Hai, răpește-mă, sânt gata!

SMEUL

E grăbită turturica!

SORINA

Ia-mă... Du-mă în pădure...

SMEUL

Nu prea ştie ce e frica!

SORINA

Ce te uiţi ?! Ce stai pe gânduri ?

SMEUL

Uite vezi... m'am zăpăcit
Prea mi-o spui pe şleau domniţă: Ia-mă, hai!

SORINA

Ce om sucit!

SMEUL

Dumneata eşti—cum ţi-aş spune? Cea dintâi ce nu se teme!
Alţii m'ar primi cu pietre şi cu groaznice blesteme!
Da'de ce te uiţi la mine?

SORINA

Smeul? Smeul dumneata
Smeul-Smeilor cumplitul care lumea'nspăimânta
Doar cu numele?

SMEUL

Domniţă, eu sunt smeul din poveste...

SORINA

Cel cu aripi şi cu ghiare, cu o sută de neveste,
Cel ce'n treacăt arde toate din hotar pân'n hotar?
Unde-s capetele-ţi multe?

SMEUL

Le-a tăiat un bucătar..
Ştii... povestea cu ţiganul.

SORINA

Unde-s ghiarele vestite?

SMEUL

Ghiare n'am... cum n'am nici vreme să port unghile gătite
Făt-Frumos el are vreme... nu-i degeaba Făt-Frumos:
Nu-l împiedică nici goana, sborul roibului spumos!

SORINA

Te credeam din povestite urâţenie ciudată
Lumea te făcea balaur...

SMEUL

Lumea m'a văzut vre'odată?

SORINA

Cum putea să povestească fără ca să ştie ce-i?

SMEUL

A făcut cu mine lumea după vechiul obicei;
Neputând să mă ajungă, neputând să mă'nţeleagă
Mă cârteşte fără milă şi de chipul meu se leagă...
Ce-o să zică oare lumea că n'ai vrut să te cununi?

SORINA

Lasă ce-o să zică lumea... Făt-Frumos spunea minuni.
Te făcea, voinic, năpraznic...

SMEUL

Ca să pară că e tare
Ori-ce om întruchipează din duşman, — o arătare.
Cum ar fi grozav el însuşi de i-ar fi duşmanii mici?

SORINA

Dar păţaniile tale?

SMEUL

Le-a scornit vre-un Moş Glumici...

SORINA

Dar Ileana?

SMEUL

Am furat-o fiind că vream să-mi fie rudă
Impăraţii toţi din lume. Numai astfel, fără trudă,
Mi-aş putea ajunge ţinta!

SORINA

Ai vre-o ţintă pe pământ?

SMEUL

Vreau să-mi fac o 'mpărăţie! Zi şi noapte mă frământ,
Alergând pe arşiţi roşii or pe volbură de lună
Fericit să-mi fac culcuşul în vre-o rece văgăună
Şi să-mi plec pe-un colţ de piatră capul greu, întunecat...
M'am luptat ades domniţă, nedormit şi nemâncat...
Ca să fug de cei ce nu vor bogăţii nemoştenite
Dorm în scorburi, în tufişe, în palate năruite...
Şi-alungat de toţi vrăşmaşii m'am făcut mai rău ca ei!

SORINA

Bietul smeu!

SMEUL

Ţi-e milă, spune? Simţi că plângi fără să vrei...
N'aşi primi să fie alta; dară tu eşti tinerică
N'ai fugit văzând Pe smeul... n'ai ţipat... şi nu ţi-e frică
Să vorbeşti, să stai cu mine... N'ai chemat într'ajutor
N'ai svârlit cu pietre'n mine! *(îşi lasă capul pe mâna ei).*

SORINA

Bietul smeu rătăcitor!

SMEUL *(ridicându-se)*

„Bietul smeu!" Acum! dar mâine, mila ta o să mai ţie?
Ai şi tu în vine sânge care cere 'mpărăţie...
De-ar veni acuma vr'unul din feciorii de 'mpărat
M'ai goni... ţi-ar fi ruşine!...

SORINA

Nu e! Nu-i adevărat!

Ai să vezi...

SMEUL

Mai vii cu mine!

SORINA

In palate năruite

Şi prin scorburi?

SMEUL

Vai, Domniţă!... n'am palate dăruite

De'mpăraţi... Eu n'am cunună... Viaţa mea-i aşa de grea!

SORINA

Te 'nţeleg!

SMEUL

Domniţă dragă, mă 'nţelegi şi nu prea-prea.
Făt-Frumos ţi-ar spune lucruri mai frumoase, mai uşoare
Vorba lui ar fi mai dulce... el ar şti să te 'nfăşoare.
Intr'o vrajă de visare, într'un cânt adormitor!
Mult mai tare-i sună glasul într'un suflet visător
(din palat s'aud svonuri de plecare).

SORINA

El e!

SMEUL *(ascultând)*

Vorbe îndrăsneţe?

Aha-ha! Aşteaptă numai...

SORINA

Ce ai să faci?

SMEUL

Să-i dau bineţe.

Smeul-Smeilor mă chiamă şi-ai să vezi de ştiu lupta...

(ese)

IMPĂRATUL

Cale bună, dragul tatei!

FĂT-FRUMOS

Mulţumesc, Măria-ta!
Mulţumesc de vorbă bună, mulţumesc de găzduire...
Am să plec în lume iarăşi... să răstorn întreaga fire
Ca să dau de smeu, sânt gata toată lumea s'o străbat!
Am să merg şi-acolo unde munţii'n capete se bat...

SMEUL

Uite Smeul... Ce-ai cu dânsul? Te scutesc de căutare
Ce pofteşti?

IMPĂRATUL

Să pleci de-aicea!...

SMEUL

Impărate, cer iertare!
Hei, voinice... uite smeul... Ce-i porunca? Ce-ai să-mi zici?

FĂT-FRUMOS

Nu aici, tâlhar nemernic. Hai afară!

SMEUL

Nu, aici!
Vreau să-ţi scot puţin din mână a minciunilor brăţară!
Vreau s'audă toată lumea dragul meu Vântură-ţară
Cum că eşti încurcă lume, mincinos, lăudăros!...
Mai întâi, de-atâta vreme, nici o haină nu ţi-ai ros...
Eşti gătit în totdeauna... Cum aşa? Dar nu te doare
Pe găteli, să-ţi treacă vremea? Barba ta nu creşte oare?
Când îţi pui în păr mireasme? Ş'apoi alta, de pofteşti
Spune tuturor de faţă: cum te chiamă? Cine eşti?
In poveşti îşi spune lumea într'un fel... De trece anu
Când eşti *Prăsnea* când *Pepelea* când voinicul Greuceanu!
Calul tău ca şi mustaţa, când e negru, când bălai
Pe când eu, sărac de mine, peste tot unde umblai,

Rând pe rând am fost balaur omorât de buzduganul
Mi-a tăiat într'o poveste şapte capete ţiganul,
M-aţi făcut arap, ghionoaie, *Strâmbă lemne* şi socot
Că p'aiurea mi se zice *Statu-palmă-barbă-cot*...
Făt-Frumos! Frumos răsună! Numai numele ajunge...
Ca să simţi pe cerul gurei strop de miere cum te unge...
Cum să nu te-aştepte seara toate fetele'n pridvor?
Toate fetele, voinice, te visează şi te vor...

FĂT-FRUMOS

Ori îmi dai pe Cosânzeana ori ţi-oi rupe-junghetura!

SMEUL

Toate-s bune... Tu voinicul, iară eu lepădătura
Care trece prin văzduhuri sforăind ca un buhai...
M'ai învins mereu, dar unde, unde ţi-e Ileana, hai?
Eu sunt scorpia, ghionoaia, huhurezul, sperietoarea
Liliacul, cucuveaua — iară tu, — privighetoarea!
Ce-ai făcut să fi atâta?

FĂT-FRUMOS

Am eşit învingător!

SMEUL

Ai eşit, dar nu prin tine: ţi-au stat toate'ntrajutor!
Lighioanele din codri, din văzduhuri şi din apă
Vin la tine totdeauna de te-ajută şi te scapă;
Impărţind surâsuri calde nu-ţi treci vremea în zadar;
Unui om îi spui povestea , altuia îi dai un dar
Eşti frumos, eşti blând la vorbă şi pe nimenea nu sperii
Munţii tu îi faci din piepteni, iar pădurile din perii
Foloseşti întotdeauna câte-un tainic talisman
Ce te-ajută la nevoie şi te scapă de duşman...
Pe când eu, ascuns ca urşii, singur, singur totdeauna
Strecurându-mă pe drumuri unde nu răsare luna
Ocolind de-aud vre-un sgomot ori de văd lucind ceva
Fug de oameni şi de fiare în vre-o vale, unde-va.
Eu sunt cel ce arde sate — când s'aprinde-un stog de paie

Mâna mea vă pare ghiară, iar suflarea mea văpaie...
Nimeni nu-mi ajută mie, fiindcă n'am surâsul blând,
Fiind-că nu mă ştie nimeni după dragoste umblând,
Fiindcă rostul vieţei mele nu e'n patima lumească,
Fiindcă glasu-mi şi privirea, nu prea ştiu ca să glumească
Fiind-că păsurile mele nu le povestesc plângând,
Fiind-că alte năzuinţe port în inimă şi'n gând!
Făt-Frumos, acuma spue-mi, ce-ţi luceşte'n zare ţie?
O femeie!

FĂT-FRUMOS

Da, dar ţie?

SMEUL

Eu visez o 'mpărăţie

Eu visez domnia lumii... Făt-Frumos ce face oare ?
Işi alintă, îşi oglindă frumuseţea în izvoare...
Ca s'ajung, suceam în dreapta paloşul... Tu ce făceai ?
Liniştit, în largul lumei, capul fetelor suceai!

FĂT-FRUMOS

O femeie! Da! Iubirea! Iată singura-mi comoară...
Ea-mi aprinde-n zare flăcări, mă învie, mă omoară...
Pentru ea străbat pământul şi mă lupt înverşunat,
Drumul vieţei, pe furtună, numai ea mi-a luminat...
Da! Iubirea! Iată visul, visul scump ce mă frământă
Ea îmi pune flori în plete şi'n lumină mă 'nvestmântă
Ea mă face veşnic tânăr, sprinten, viu, neobosit
Şi mă 'ndeamnă iar la ducă, iar să plec, când am sosit!
Pe câmpia 'nzăpezită când e noaptea viorie
Parc'-aştept să-i văd culcată umbra lungă, albăstrie,
Glasul ei îmi cântă doine în suspinul unui val,
Glasul ei îmi spune basme într'o doină de caval...
Văd obrazul cum îi râde într'un soare ce răsare,
O ghicesc cum trece leneş în frunzişul ce tresare
Iară cântul ciocârliei aninat de-asupra mea,
E chemarea depărtată care-mi vine de la ea...

SMEUL

E frumos, dar îndoelnic... Dragul meu, cu ce te-alegi?

FĂT-FRUMOS

Visul meu, tu nici-odată n'ai putea să-l înţelegi!

SMEUL

Visul tău e Cosânzeana... Asta-i veşnica ispită
Nu-i păcat de-atâta cale şi vieaţă risipită?

FĂT-FRUMOS

Am s'o iau — de-aş şti că veşnic am s'alerg pe urma ta,
Dac'aş şti că toată viaţa pentru dânsa voi lupta!

SMEUL

Eu ţi-aş da-o pe Ileana de mi-ai cere-o cu blândeţe.
Dar mi-o ceri întotdeauna tot cu vorbe îndrăzneţe...
Imi asvârli mereu în faţă fel de fel de-ameninţări.
Iacă, vezi... de asta umbli peste mări şi peste ţări...
Eu ţi-aş da-o pe Ileana, de mi-ai cere-o ca un frate...
Vei găsi-o, totuşi, singur: într'o zi, pe înserate.
Va afla prin vorbă dulce, unde stă puterea mea
Şi-ţi va spune; vei găsi-o nu prin tine, ci prin ea!
De mi-ai cere-o cu blândeţe aş lăsa-o din robie...

FĂT-FRUMOS

Nu cerşesc la nimeni milă!

SMEUL

Dar primeşti când ţi se 'mbie!

FĂT-FRUMOS

Minţi tâlhare, minţi!...

SMEUL *(arătându-i paloşul)*

Ia uite!

FAT-FRUMOS

Nu mă tem!

SMEUL

Te arunc în cer!

FAT-FRUMOS

Să te văd!... Sunt gata... Haide!... Asta-i mila ce ţi-o cer!
Milă eu?

SMEUL

Fireşte!

FAT-FRUMOS

Milă?... Mărturie!

SMEUL

Ţi-oi aduce!

FAT-FRUMOS

Scoate paloşul tâlhare!

SMEUL

Scoate paloşul haiduce!

(Amândoi îşi scot paloşele şi le sucesc de-asupra capetelor, gata de luptă).

IMPĂRATUL

E-he-he! Aşa?... De odată?... Inainte de-a lupta
Spune-mi, Smeule şi mie, care-i visul, ţara ta?

SMEUL

Nu sunt eu stăpânitorul părăsitelor palate,
Al pădurilor deşarte, al puhoaelor umflate?
Şerpii, vulturii şi corbii, nu sunt toţi supuşii mei
Văgăunile nu-s pline de balauri şi de smei?
Ţara mea e ţara spaimei, iar puterea mea e mare:
Toate duhurile-ascultă tremurând, de-a mea chemare!
N'are graniţi, n'are lege, n'are biruri ţara mea,

Dar e largă, fără margini şi te mişti voios în ea!
N'am caleaşcă daurită, dar când trec în rotogoale
Peste stâncile trăsnite, peste câmpurile goale,
Drumul meu nu pare falnic ca un drum împărătesc!

FĂT-FRUMOS

Ţi-l gătesc eu drumul ăsta n'avea grijă, ţi-l gătesc!

SMEUL

Nu cumva ţi-e iar de luptă ?

FĂT-FRUMOS

Şi ce-ar fi?

SMEUL

Păi de, băiete,
Hai de-aicea.., dă-te'ncoace... să ne batem pe'ndelete!...

FĂT-FRUMOS

Nu mă mişc... Eşti gata?

SMEUL

Gata! *(începe lupta)*

SORINA

Impărate, nu-i lăsa
Nu-i lăsa, mărite Doamne!

CRAINICUL *(intră speriat din stânga)*

Unde e Măria Sa?

IMPĂRATUL

Ce-i acolo?... Cine strigă ?

CRAINICUL

Prea slăvite Impărate,
Incepură zile grele pentru ţară să s'arate!

IMPĂRATUL

Vre-o primejdie?

CRAINICUL

Grozavă!... Fel de fel de soli vestesc
Că voinicii cari trecură în alaiu 'mpărătesc,
Mâniaţi că fata voastră îi goneşte, s'adunară
Şi-au pornit încoa, furtună! Caii varsă foc pe nară
Scurmă ţărna şi nechează... ard cetăţi în calea lor...
Zarea toată e lumină...

IMPĂRATUL

Dat-au foc cetăţilor?
Ah, Domniţă, multă grije mi-ai adus la bătrâneţe!...

CRAINICUL

Oşti venite mai în urmă, tot mai mari, mai îndrăzneţe
Au cuprins păduri, oraşe, largul ţării bărăgan...

IMPĂRATUL

Cine merge'n fruntea oastei?

CRAINICUL

Voevodul Buzdugan!
Banul Pungă dă merinde, Banul Scamă ajutoare
Pe când toată oastea noastră şade, vai, neştiutoare...

IMPĂRATUL

Ah, mişeii! Despre asta nu mi-au spus nici un cuvânt!

CRAINICUL

Banul inimă de aur, poreclit Fluieră-Vânt
A 'ncercat să-i domolească...

SMEUL

Gineri paşnici nimerit-a
Să-ţi alegi, Mărite Doamne?!

IMPĂRATUL

Nu mai știu... îmi pierd sărita...
Ce să fac? Trăiam în pace. Nici prin vise nu visam
C'or să vină împotrivă-mi cete multe, tam-nesam!

SMEUL

Sunt frumoase ele, Doamne, visurile de'mpăcare:
Voe-Bună, Țară-Bună, gineri buni sunt fiecare
Nu zic ba, dar vezi, nici unul n'are brațul știi... colea
Când o fi vre o'ncurcătură să te scape de belea!

IMPĂRATUL

Hei, de-ar vrea și cea mai mică, de-ar gândi, de-ar înțelege
Ce mândrețe de tovarăș printre feți i-aș mai alege!

FĂT-FRUMOS

Doamne, înaintea oastei bucuros eu duce-m'aș...

SMEUL

De rămâne el aicea, eu voi trece la vrăjmaș!

IMPĂRATUL

Crai măreți, vedeți prea bine, că mi-e țara'n grea nevoie,
Rogu-vă, plecați aiurea și certați-vă în voie;
Voi cu păsurile voastre iară eu cu grija mea.
(Il împinge binișor spre stânga și ese după el).

IMPĂRĂTEASA *(către Sorina)*

Pentru tine toate astea... Impăratul se temea
Dinainte, c'or să vină voevozii cu mânie!...

FATA MIJLOCIE

I-ai gonit pe toți și uite!...

IMPĂRĂTEASA

Fata mea, o cununie
Ne-ar scăpa de orice grije. Fata mea, cum poți răbda:

Ţara piere pentru tine... Mai e vreme... Spune: da!
Ai văzut cam cine-i Smeul, Făt-Frumos cam cine este...
Tot aşa sunt, fata mamii, toţi voinicii din poveste;
Nu-l iubeam nici eu pe Albu înainte de-ai vorbi
Dar apoi ne cununarăm şi'nceput-am a-l iubi.

MILENA

Sora, mea, ascultă sfatul, sfatul mamei, pe-al surorei!
Chiar de nu ţi-o place soţul, prinde-te'n vârtejul horei.
Trece ziua, trece noaptea, lunile se duc pe rând,
Trece ura, nepăsarea, îndoiala, — şi 'n curând
Te trezeşti că-i drag voinicul... îl iubeşti, îl înţelegi...
Dacă vezi că nu se poate, cununia o deslegi,
Că de nu ţi-o place soţul nimenea nu te omoară
Dacă-l laşi...

IMPĂRĂTEASA

Primeşte, mamă, spune: da!... Da?

FATA CEA MARE

Surioară!...

SORINA

Fie mamă!

IMPĂRĂTEASA *(către Alb-Impărat, care se reîntoarce)*

Impărate, fata noastră s'a 'nvoit!

IMPĂRATUL

S'a'nvoit s'aleagă soţul? Să trăeşti, copil iubit!
Fuga, Crainice, şi spune voevozilor să vie.
Spune-le să curme lupta! Puică, inima-mi învie!
Să trăeşti fetiţa tatei! Hei, aduceţi lăutari!...
Să se scoale altă ceată de chelari şi bucătari!...
Rânduiţi- c'o să petrecem nouă zile înşirate
Să petreacă toţi în ţară....

CRAINICUL

Prea Slăvite Impărate,
Au venit şi voevozii!

IMPĂRATUL

Au venit? Aşa curând?
Bravo, Crainice!... Vesteşte-i... Să poftească iar la rând!

CRAINICUL

Craiul stelelor, Murgilă! Craiul soarelui, Zorilă...

SORINA *(oprind pe Crainic)*

Ce să vină iar Murgilă şi cu oaspetele Gerilă?!
Şirul cailor din lume ar mai ţine înc'un an,
Buzdugan e'n fruntea oastei — îl aleg pe Buzdugan!
(îi aruncă mărul de-aur şi se face horă mare)

CORTINA

ACTUL III

(In inima unei păduri. Furtună. Intră Buzdugan cu Vrăjitoare în cârcă).

BUZDUGAN

Proastă vreme ne ajunse! Ia stai colea, o lecuță
Nu mai pot... ești grea, bunico!

VRĂJITOAREA

Bătrâneţile, măicuţă!
Aoleu! Valeu de mine!...

BUZDUGAN

Iată-ne acum și aci...
Visul nostru, mătușico, precum vezi, se nimici
N'am putut găsi mireasa!

VRĂJITOAREA

O văzui acum și p'asta!
Buzdugan lăsându-și oastea ca să-și caute nevastă!

BUZDUGAN

Mi-a fugit în noaptea nunții și eu tot n'am înțeles
De-i păream urît, prea mare, de ce dracu m'a ales!?
N'am găsit-o 'n toată lumea! Mulțumesc de bunătate...

M'ai purtat pe'ntreg pământul patru ani şi jumătate
Şi-am venit din nou, la locul unde-am fost atunci plecat!
N'am noroc şi pace bună! De! M'o paşte vr'un păcat!
Doamne! Doamne! Ce ursită împotrivă-mi se răsbună?!

VRĂJITOAREA

Tu ca tu... Dar ce-s de vină Voe-Bună... Ţară-Bună?
Au plecat şi ei, săracii ca să-ţi vie 'ntr'ajutor
Şi de-atâta amar de vreme bat pământul arzător...
Şi-au lăsat în ziua nunţii minunatele neveste
Ca să-ţi afle pe Sorina!

BUZDUGAN

Mi-or aduce ei vre-o veste?!
Ăsta-i locul revederei... Vor veni?

VRĂJITOAREA

Fireşte, vin!

BUZDUGAN

Cum le-aş mulţumi? Nespuse laude li se cuvin!
Cum să-ţi mulţumesc şi ţie babă bună? Pentru mine
Ţi-ai lăsat şi tu odihna şi-ai plecat în ţări străine
Să mă duci după Sorina şi cu sfatul să-mi ajuţi...
Vai! Zadarnică ne fuse toată truda... Ani pierduţi
Ani pierduţi — pierdută viaţă!

(In lumina unui fulger se ivesc Ţară Bună şi Voe Bună).

ŢARĂ-BUNA

Parcă-i dânsul!

VOE BUNA

El e, frate!

ŢARĂ-BUNA

Buzdugane!

BUZDUGAN

Cine strigă ?!

VOE-BUNA

D'apoi noi sântem, cumnate!

BUZDUGAN

Voe Bună! Țară Bună! Din cotro?

VOE BUNA

Din Miazăzi!

ȚARĂ-BUNA

Eu mă 'ntorc din Miază noapte!....

BUZDUGAN

Și nimic nu s'auzi ?

ȚARĂ-BUNA

Vai, nimic! Umblai pământul, pretutindeni am chemat-o
Da'n zadar, că n'am găsit-o!

BUZDUGAN

Vai, ursito! blestemato!

VOE BUNA

S'o fi dus în țara mândră a lui Roșu-Impărat!

BUZDUGAN

Sau ca pasărea măiastră, printre stele a zburat!

ȚARĂ-BUNA

Eu am fost spre Soare-apune și am văzut pe înserate,
Toate stelele din lume, sus pe boltă înșirate...
Dar ori-cât de multe stele în văzduh s'au înșirat
N'am găsit pe fata mică a lui Albu-Impărat!

ŢARĂ-BUNĂ

Eu am fost taman în ţara unde soarele răsare
Şi-am văzut pălind spre ziua, toate stelele din zare
Craiul soarelui, Zorilă, pretutindeni m'a purtat
Toate razele din slavă, rând pe rând le-am cercetat
Am văzut comoara nopţii înstelând nemărginirea,
Dar pe sora noastră mică, n'am găsit-o nicăirea!

BUZDUGAN

Şi nici eu, copii! Zadarnic m'a tot dus săraca babă
Toate lacurile moarte le-am trecut cu dor şi grabă,
Drumuri arse de lumină ocolind pământul tot
Furtunoase râuri late, sprinten le-am sărit înot
Am trecut prin bălţi de zmoală cu spurcate mari jivine
Ce vărsau din gură flacări, legănându-se pe vine,
M'am pierdut prin codrii negri, luminaţi cu ochi de lup
Printre munţii de pucioasă care scuipă şi se rup
Aruncându-şi bolovanii în văzduh de fum şi pară
Printre pomi cu crengi de suliţi, cari adânc mă înţepară
Mi-am lăsat fâşii de carne, tot pământul se uimea
Dar nici urmă de Sorina — dragostea şi ura mea!

VRĂJITOAREA

Hi! hi!hi! Sărac de tine! Aoleo! Săraci de voi!
Sânteţi proşti — şi niciodată nu scap proştii de nevoi!

VOE BUNĂ

Ce ? Iţi râzi de noi acuma ! Gluma ta e cam ciudată!

ŞARĂ-BUNĂ

Noi ne plângem de necazuri şi tu râzi? Mai râzi odată!

VRĂJITOAREA

Hi! hi! hi!

VOE BUNĂ

Măi Buzdugane! Ce-i cu Baba asta, hai?

E bătrână credincioasă, ori vre-o viperă?... Incai
S'o cunoaștem!... Spune babă...!

ȚARĂ-BUNĂ

De ce râzi de noi, răspunde?
Tu ne-ai spus unde să mergem, și tot tu ne-ai spus pe unde
Să nu mergem!

BUZDUGAN

Totdeauna ascultat-am vorba ta
Te-am urmat supus, orbește, unde-ai vrut a mă purta!

VOE BUNĂ

Măi prieteni, măi prieteni! Treaba asta nu-i curată!
Dacă baba asta care bun tovarăși ni s'arată,
E'nvoită cu Sorina? Dacă minte ne'ncetat?
Dacă altul este drumul, ce'n zadar am căutat?
Hai, ce ziceți?

ȚARĂ-BUNĂ

Se prea poate!

VOE BUNĂ

Adevărul greu mai e să-l ocoliți:
Ne-a legat la gard, bătrâna!

ȚARĂ-BUNĂ

Rău mai furăm păcăliți!

BUZDUGAN

Da! da! da! Mi-aduc aminte! Când luam și eu vreo cale
Mai senină, prin poene, or păduri de portocale
Ori prin câmpuri înflorite, mă'ntorcea mereu din drum
Impingându-mă într'una tot prin zări și foc de scrum...
— „Nu-i acolo! nu-i acolo!" îmi striga cu'nverșunare!

ȚARĂ-BUNĂ

Mie nu mi-a spus: „Să umbli doar pe drumul care n'are

Flori la capăt sau în juru-i" Nu mi-a spus că n'o găsesc
Pe Sorina, nicăerea unde fluturi poposesc ?
Ce înseamnează taina asta?

BUZDUGAN

Soţioara mea, soţie!

VOE BUNĂ

Că grozav ţi-e dor măi frate, de mireasă!

BUZDUGAN

D'apoi ţie!

VOE BUNĂ

D'apoi mie! La plecare câtă jale n'am lăsat!

ŢARĂ-BUNĂ

Dar a mea, la despărţire, câte lacrămi n'a vărsat!?

BUZDUGAN

Intorceţi-vă prieteni! Prea m'ar roade remuşcarea
Să vă ştiu pierduţi prin lume, când vă paşte nerăbdarea
Să fiţi iarăşi împreună lâng-al inimei odor!
Când Maranda şi Milena se sfârşesc de-al vostru dor!
Da... Duceţi-vă mai bine... Singur, plec în largul zării
Căci pe mine nu m'a aşteaptă nimenea. Supuşii ţării...
M'au ştiut mereu pe drumuri, rătăcit în bătălii
Pe când oamenilor voştri, dor de voevodul li-i!

VOE BUNĂ

Nu, măi frate Buzdugane! Să plecăm tocmai acuma
Când aflarăm adevărul? Prea te'ntreci-şi tu cu gluma!
Hai să mergem înainte! Şi mă jur pe Domnul Sfânt
Că'ntr'o lună răscoli-vom vechiul moşilor pământ
Vom umbla de rândul ăsta — dor în ţările luminei
Şi-om afla în vr'o poiană, cuibul tainic al Sorinei!

ȚARA-BUNA

Pre a mea lege, măi prieteni, printre flori o s'o găsim,
Noi ce-am căutat o floare doar în tristul ţintirim
Al pământurilor moarte! Voe-Bună, n'am dreptate?

VOE BUNA

Ai dreptate! Şi vom merge şi-ţi-o vom găsi, măi frate,
N'avea grijă!

BUZDUGAN

Bogdaprosti! Dragii, dragii mei cumnaţi!
(Vor să iasă câte-şi trei)

VRAJITOAREA

Auleu, flăcăii maichi, fără mine nu plecaţi!

BUZDUGAN

A, nu! Scorpie bătrână! N'ai să scapi nepedepsită!
Vei rămâne-aici! Flămândă, singură şi oropsită
Pradă fiarelor din codrii şi-a furtunii! Să pofteşti
Şi-altă dată, gheonoaie, oamenii să-i păcăleşti!

VOE BUNA

Cum ai spus? Pedeapsă-i asta, măi, cumnate Buzdugane?!
Patru ani ai dus-o'n cârcă, nu ţi-a fost deajuns sărmane?
Hotărăsc acestea: baba, scorpia, la rândul ei
Şi ea să te ducă'n cârcă patru ani...

VRAJITOAREA

Cum? Cum?

VOE BUNĂ

Nu vrei?

VRAJITOAREA

Aolea! Sărac de mine. Oameni buni! Auzi! Ruşine!
Eu, o biată băbulică.. eu... în cârcă? Vai de mine!

VOE BUNĂ

Vorba! Frate Buzdugane, patru ani i-ai fost măgar
Patru ani măgar să-ţi fie!

VRĂJITOAREA

Mi-a fost jertfa în zadar!
Iertăciune! Sărut mâna şi piciorul! Aoleo, copiii babei,
Nu mă faceţi de ocară!

VOE BUNĂ

Uite-acum, în patru labe-i!
Şi-adineauri... Buzdugane, săi în cârcă! Hai la drum!

BUZDUGAN

N'o să poată, bre, săraca, să mă ducă'n spate...

VOE BUNĂ

(Scoate sabia)

Cum?
Ai să vezi cum o să poată. Cu ţepuşul ăsta, poate!
Hai, apleacă-te. *(Vrăjitoarea se apleacă. Buzdugan se urcă)*

VRĂJITOAREA

Vai mie!

BUZDUGAN

Nu mă zgudui!

VRĂJITOAREA

Nepoate!

VOE BUNĂ

Ai să-l porţi mereu în cârcă, babă cloanţă vrei nu vrei!
Sau de vrei să scapi de dânsul, du-ne iute'n ţara ei!
Dacă-l duci unde-i Sorina, o să te desmăgărească...
Pân'atuncea, în spinare o cocoaşă o să'ţi crească!

Asta-i vorba-mi cea din urmă! Buzdugane, sus! Așa
Hai nainte!

ȚARĂ-BUNĂ *(împingând-o cu spada)*

Di, Martine, di, Martine!

VOE BUNĂ

Haida-ha! haida-ha!

(Cu Buzdugan în cârcă, între cei doi Voivozi cari o împung cu săbiile, Vrăjitoarea ese — Furtuna reîncepe. Intră o ceată de țărani).

MOȘ-DUMITRU

O ho-ho!

MOȘ-MARIN

Da tună, vere!

PĂCALĂ

O-ho-ho! Ce vijelie!

MOȘ-DUMITRU

Bârr! Fă-ți cruce, frățioare...

FLĂCĂUL

Mai domol sfinte Ilie!

MOȘ-DUMITRU

Grele vremuri.

MOȘ-MARIN

Grele vremuri!

PĂCALĂ

După secetă, furtună
Tot ce n'a fost ars de soare s'a-necat...

MOŞ-DUMITRU

Şi tună...

MOŞ-MARIN

Tună!

PĂCALĂ

Tune, fulgere, că-i bine! Mai aud şi surzii, poate,
Şi-şi mai văd păcatul orbii.

MOŞ-DUMITRU

Bine mi-ai grăit nepoate!

PĂCALĂ

Nu, că multe s'abătură peste bietul nostru sat!
De-aşa grîji, de-aşa păcate, de când e nu i-a păsat...

MOŞ-MARIN

Vr'o năpastă ne pândeşte!...

MOŞ-DUMITRU

D'asta, zău, şi eu mă tem...

PĂCALĂ

Semne rele! Semne rele!

MOŞ-DUMITRU

Ne-o ajunge vr'un blestem!

(Ploaea încetează. Ţăranii es de subt umbrar)

PĂCALĂ

Iaca vine Moş Nu-Crede.

MOŞ-MARIN

Vai de biata pielea lui...

MOŞ-DUMITRU

Rău s'agaţă şi nevoia de capul rumânului!...

MOȘ-TOADER

Bună ploaie! Vreme bună, dragii moșului! Ce vești!
Ne mai spuneți depe câmpuri, or v'ați pus iar la povești?

O FEMEIE

Semne rele, bade Toader...

MOȘ-TOADER

Semne rele zici, suratã?

MOȘ-DUMITRU

De vre-o șapte zile'ncoace numai semne ni s'aratã!

PĂCALĂ

Flăcări verzi dela o vreme umple trestia și lacul,
Iară luna, toată noaptea o mănâncă vârcolacul...

FEMEIA

Apa-i plină de șopârle... O muiere 'n Făgețel
A născut un prunc albastru, cu picioare de viței...

O FEMEIE

Cămătari și vraci de-o lege...

MOȘ-MARIN

Jidovi d'ăi rătăcitori...

FEMEIA

Năvăliră ca lăcusta...

MOȘ-TOADER

Toți rumânii li-s datori!...

MOȘ-DUMITRU

E mai rău pe la târguri...

PĂCALĂ

Și nu-i chip de mântuire!

MOŞ-MARIN

Cununii între rudenii: văr sau unchiu îl ei de mire
Pe când cei ce n'au nici rude...

FEMEIA

Uite-aşa, ca fata mea!

MOŞ-DUMITRU

Bună fată, muncitoare...

FEMEIA

Nu vrea nimeni s'o iea!

PĂCALĂ

Dumneata, bădiţă Toader ai văzut ceva?

MOŞ-TOADER

Nimic!...
Semne d'astea fermecate le vedeam mai pui, mai mic...
Dar acum, la bătrâneţe, să tot vezi şi tot nu mori,
Să-l tot vezi pe Necuratul lângă para de comori!
Alte celea te omoară. N'ai căruţă, turmă... stupi...
Cu vedenii vrei, sărace, calicia să-ţi astupi?
Moşul Toader, dragii tatii, nici văzu, nici n'auzi,
Dar decând s'arată semne mâncă'n fie-care zi!

MOŞ-DUMITRU

Lucru rar?

MOŞ-MARIN

Se vede treaba

MOŞ-TOADER

V'oi mai spune semne rare!
L'am văzut pe popa nostru cum umbla doar pe cărare!

PĂCALĂ

Mă iertaţi... Dăunăzi seara, coboram printr'o vâlcéa,

Când mi se opriră boii. Le mai dau cu „hăis" cu „cea"
Nu voiau să se urnească. Dau să mă răstesc la ei:
Amândoi râdeau la mine!

MOȘ-MARIN

Bade Toader, ce mai vrei?

O FATĂ

Astă noapte, în livadă, un strigoiu mi s'arătat!

MOȘ-TOADER

Nu mai spune!... Da'n livadă astă noapte ce-ai căutat?

PĂCALĂ

Diavolul mai toată noaptea ne pândește la răscruci.
Chip de iepure și broască...

MOȘ-TOADER

Măi copii, nu fiți năuci!

PĂCALĂ

Ba mă iartă, bade Toader... L'am văzut în două labe
Cum stupea venin pe gură!

MOȘ-TOADER

Nu mai spune, pârcălabe!

PĂCALĂ

Eri la horă'n Satu-mare năvălise printre fete
Un berbec ce vrea să joace...

MOȘ-TOADER

Nu mai spune, logofete!

PĂCALĂ

Lui Melentie pescarul i s'au prins între năvoade
Șapte pești cu solzii d'aur...

MOŞ-TOADER

Nu mai spune, voevoade!
Ploiaia stete. Vine noaptea şi voi încă trăncăniţi?
Ori vi-i lene să vă duceţi, pârcălabi neprimeniţi?
Nu, c'aşa-i rumânul nostru: toate celea pentru el
Sânt prilej să stea de vorbă. Eu mă duc!

MOŞ-DUMITRU

Mai stai niţel!

PĂCALĂ

Stai niţel, mă bade Toader!

MOŞ-TOADER

Mai duceţi-vă la case,
Oameni buni!

(Moş Toader iese)

PĂCALĂ

Văzurăţi, neică, ce mânie-l'apucase
Când i-am spus că s'arătară semne rele peste tot?
S'a răstit la mine moşul, m'a făcut năuc, netot...

MOŞ-MARIN

Nu prea crede el în semne...

O FEMEIE

Nici icoanei nu se pleacă.

MOŞ-DUMITRU

Om sărac — şi tot săracul e păgân, copii, o leacă...
Ce spuneai flăcăul tatii, mai văzurăţi semne rele?

FEMEIA

Fie-ţi milă, doamne sfinte, şi fereşte-ne de ele!

PĂCALĂ

Roiu de flăcări es pe munte când e noaptea 'njumătate
Şi se face horă mare... Dumneata ce zici, fărtate?

MITRU-GIAMBAȘU

M'au cam pus pe gânduri vere, veștile ce mi-le spui!
De vr'o șapte zile 'ncoace n'a rămas măcar un pui
De rumân în satul nostru, fără să nu fi văzut...
La 'nceput, credeam că-s basme! Era lucru de crezut?
Dar prea multe, bre, prea multe! Astă-zi una, mâine alta
Ba că-ți râde vita'n față, ba că flăcări umple balta!
Ba că miorlăie'n coșare, ba că'n poduri sânt stafii!
Te'nspăimânți ca prichindeii cât de om bătrân să fii!
Vr'o năpastă ne pândește...

FEMEIA

Poate-i rătăcit vr'un duh
In palatul de pe munte?!

PĂCALĂ

Am văzut ceva'n văzduh
Invârtindu-se agale și pierind în cel palat!

MOȘ-MARIN

Se prea poate... că pe munte câte nu s'au întâmplat?

MOȘ-DUMITRU

Mă băiete, cu palatul lucru nu prea e curat....

O FATĂ

Poate-au surghinit p'acolo vr'un fecior de împărat!

MOȘ-MARIN

Sau, mai știi, palatul cela, loc de-ascuns în vremuri grele
S'a făcut locaș de diavoli și vedenii d'ale rele!...

MOȘ-DUMITRU

(trage de-o parte câți-va bărbați)

Eu v'oi spune una bună... de-o avea ori nu temei,
Să n'o spuneți, mai cu seamă la copii și la femei...
Un argat domnesc, Dănilă, om bătrân, cu mintea'ntreagă

Cum trecea dinspre pădure s'a oprit în drum să-şi dreagă.
Roata stângă la căruţă. Dar făcu el ce făcu.
Două trei şi patru ceasuri n'a făcut nimic... Acu
Se gândea: să stea'n pădure toată noaptea ori să-şi ia
Boulenii şi să plece ca să scape de belea?
Şi-a lăsat în drum căruţa şi a plecat. Dar iată că
Prin văzduh, o umbră mare, vâjâind alunecă
Şi pieri, duhnind pucioasă, în palat.

MOŞ-MARIN

Ptiu! Piază-rea!

MOŞ-DUMITRU

Nu era nici om, nici vită şi nici pasăre!... părea
O făptură din gheena ce-a eşit neisprăvită:
Aripi mari, cum au vulturii, chip de om şi trup de vită!

PĂCALĂ

Mare va fi fost, tăicuţă, spaima bietului argat!

MOŞ-DUMITRU

La'nceput voi să fugă dar s'opri din alergat
Şi tiptil, tiptil în umbră s'a uitat peste uluci
Şi-a văzut umblând balauri şi tot felul de năluci.

PĂCALĂ

Aştia-s lupii de mâncară vaci, în zilele din urmă...

MOŞ-DUMITRU

Un cioban, trecând pe-acolo, şi-a pierdut un sfert din turmă.
Iar un baci, dormind pe munte, şi-a lăsat în drum povara.
Când în zori, n'a mai găsit-o!

MITRU

Munca lui de toată vara!

MOŞ-DUMITRU

Cum spuneam, din toate astea nici un sfert n'aş fi crezut...

BACITA
(intră țipând)

Oameni buni!

MOȘ-DUMITRU

Da ce-i băciță?

BĂCIȚA *(gâfâind)*

Staţi niţel....

MOȘ-MARIN

Ce-i?

BĂCIȚA

L'am văzut!
Un balaur—astă-seară — coboram în spre fântână...
Staţi niţel.., să mai răsuflu!... se'nvârtea pe lângă stână
Şi-a sburat... Simţii în creştet o suflare grea şi rece...
Când mă uit să mor năluca peste cap o văd că-mi trece;
Sforăia... duhnea pucioasă şi din aripi fâlfâia!...

O FEMEIE

Vai de noi!...

O FATĂ

Fereşte doamne!

TOȚI *(se închină)*

Doamne, scapă'ne de ea!...

(Smeul-Smeilor coboară grăbit prin fundul scenei. Ţărănii fug, ţipând speriaţi. Păcală şi fata rămân în scenă).

FATA

Il văzuşi?

PĂCALĂ

Era năpraznic!

FATA

Doamne, doamne ce cumplit!

PĂCALĂ

Şi-ai văzut ce ochi, ce ghiare?

FATA

Şi apoi cum a năvălit!

PĂCALĂ

Şi ce foc pe nara dreaptă!

FATA

Ba pe stânga!

PĂCALĂ

Şi pe stânga!

FATA

Ai văzut ce aripi, bade?!

PĂCALĂ

Bat-o dragostea, nătânga!
Nu era nimic, fetiţo! Ia, un om străin şi el,
Un drumeţ şi el, săracul....

FATA

N'a fost diavolul?

PĂCALĂ

De fel!

FATA

Nu mai spune!... D'apoi lumea ce-a fugit aşà deodată?
Şi de ce le-ai spus atâtea?

PĂCALĂ

Să mai treacă vremea, iată!

FATA

Dumitale-ți place, bade, tot de pozne să te ții!
Numai bazme 'nfricoșate de prin țări și 'mpărății
Ne spuseși la șezătoare... Și apoi an, ți-aduci aminte
Ai scornit de-o arătare ce se plimbă pe morminte
Și desgroapă răposații...

PĂCALĂ *(râzând)*

Ei, și tu! Da lasă frate...

FATA

„Lasă" „lasă" tot cu „lasă"... Dac'or fi adevărate
Ca și basmul, toate celea câte'n taină mi-ai urat...

PĂCALĂ

Basmele sânt pentru oameni... Dacă spui adevărat...
Nu te ascultă nimeni... Basmul, basmul știe să te prindă
De urechi și să te ție... și 'ncordarea să-ți cuprindă..
Spune una, spune alta, una tot o nimerești...
Mai întoarce-o, mai sucește-o, dacă știi cum s'o'nflorești
Ai să vezi întreaga lume cum te-ascultă'nmărmurită!...
Ochii tuturor sânt țintă... răsuflarea e oprită...
Dă din coate câte unul... altul zice „mă!" și „ti!"
Iară tu, spunând într'una, te trezești, fără să știi
Că-i trimeți, pe fie-care, săturați — pe nemâncate!
De!... Așa-i făcut rumânul: de-o avea or nu bucate,
De i-o fi căsuța goală, de i-o fi sumanul ros,
El cu doinele și basmul își petrece bucuros!

FATA

Își petrece, își petrece, însă lumea se desvață
Să te creadă...

PĂCALĂ

Nu te crede, dar te-ascultă! Ia mai bine o povață:
Altă dată, nu mai spune, câte vezi, câte nu vezi,
C'or să afle cine-i dracul care-ți ese prin livezi!
(Sineul trece iar, în fundul scenei)

FATA *(speriată, alipindu-se de flăcău)*

Uite-l iar... Mi-e frică, bade!

PĂCALĂ

Lasă, nu-ți mai fie frică...
Vino'ncoa la neica'n brațe! Și acum spune, vrei să vii
Să-ți arăt o luncă mândră?...

FATA

Unde?

PĂCALĂ

Dincolo de vii!
A'nflorit, ca printr'un farmec, crâng de flori ne mai [văzute!
Par'că le-a ursit vre-o zână, par'c'ar fi din cer căzute...
Trandafiri frumoși ca tine, crini și nalbe fel de fel
Maci cât soarele de seară legănând un fluturel,
Un potop de flori ce cade și se urcă până'n slavă
Flori albastre, albe, roșii, o poiană, o dumbravă
Ce spun eu? un deal, un munte! Tot pământu-i numai [flori
Iar văzduhul numai fluturi și gândaci strălucitori!
Ți-am adus un crin de aur mai deunăzi. Vin cu mine
Și-om culege alții.. alții, în pădurea mea!

FATA

Mai bine
Hai acasă! Lasă gluma!

PĂCALĂ

Nu glumesc!

FATA

Lasă că știu...
Nu de geaba ești Păcală....

PĂCALĂ

Eu să mint? Olog să fiu
De-am mințit!

FATA

Pe jumătate!

FLĂCĂUL

Am spus drept!

FATA

Pe jumătate!
Nu mai cred nimic de-acuma; prea spui multe!

FLĂCĂUL

Ai dreptate...
Numai eu sunt vinovatul, dacă nu vrei să mă crezi...
Am mințit ades și-acuma, când frumoasele livezi
Sunt aevea da, aevea, nu mai vrei să crezi și pace...
Gura mea chiar adevărul în minciună îl preface.
Să lăsăm deoparte visul. Ai dreptate. Hai în sat!...

(eșind, cu părere de rău)

Vai! Și ce frumoase fură florile ce le-am lăsat!

CORTINA

ACTUL IV

(In împărăția Zânei florilor. Intră Vrăjitoarea, ducând în cârcă pe Buzdugan)

VRĂJITOAREA

Mi-se pare că-i p'aicea! Dă-te jos! Hai! Dă-te odată!
Că mi-ai frânt mijlocul!

BUZDUGAN

Nu vreau! Mai mi-ai spus, babă spurcată,
C'am ajuns și tot-deauna m'ai mințit!

VRĂJITOAREA

Zău am ajuns!

(Buzdugan se dă jos. Baba joacă și sburdă)

BUZDUGAN

Ce ți-e, babo?

VRĂJITOAREA

Ce să-mi fie? Ia! Mai joc, că m'ai străpuns!
Vai de bietele-mi oscioare! *(joacă)*

BUZDUGAN

Joacă! joacă! Să nu fie
Asta, pajiștea Sorinei și-ai să vezi ce bucurie
Pentru oasele-ți bătrâne!

VRĂJITOAREA

Voe-Bună, lasă-las!
Tu m'ai pedepsit! Aşteaptă! Să rămân eu fără glas
Dacă nu-ţi plătesc!

BUZDUGAN

Ajunge! Spune-mi: asta-i pajiştea Sorinei?

VRĂJITOAREA

Da, voinice! Cam p'aicea! S'aşteptăm şi lângă tine-i
Intr'o clipă Alba-Zână— căci e Zâna Florilor,
Cum ţi-am spus. Eu am făcut-o sora şi domniţa lor!

BUZDUGAN

Cum nu-ţi fuse milă, spune? De ce m'ai purtat prin lume.
Tot minţindu-mă şi dorul prefăcându-mi-l în glume?
Ce folos să-i spui Sorinei să mă lase? Ce folos
Să mă minţi atât, răspunde?

VRĂJITOAREA

Buzdugane, de prisos
Mai mă'ntrebi! O taină mare!

BUZDUGAN

Ce rău ţi-am făcut eu ţie?
Ca s'o 'ndemni să fugă! Spune, ce blestemăţie?

VRĂJITOAREA

Să mă ierţi! N'am îndemnat-o! I-am ghicit în bobi, şi-atât!
Inaintea nunţii tale fuga ei s'a hotărît!

BUZDUGAN

Babă dragă, spune-mi taina, şi mă jur că niciodată
N'am s'o spun cuiva... Umblarăm amândoi în lumea lată
Ani întregi am fost tovarăşi; spune-mi, fie tot ce-o fi
Şi mă jur că taina asta eu n'o voi destăinui!

VRĂJITOAREA

Voevoade Buzdugane, am să-ți spun. Eşti om de treabă
Vreau să fim în veci prieteni şi de-aceia... hai, întreabă!

BUZDUGAN

Pentru ce nu vrei, bătrâno, să-mi găsesc odorul meu?

VRĂJITOAREA

Fiindcă trebuie s'alerge după Făt-Frumos, mereu!...

BUZDUGAN

Şi de ce să-l urmărească pe logodnicul Ilenei?

VRĂJITOAREA

Ca să uite Voevodul de iubirea Cosânzenei!

BUZDUGAN

Şi de ce-ai voi s'o uite pe Ileana, Făt-Frumos?

VRĂJITOAREA

Pentru ca pe Smeu, la rându-i, Voevodul bătăios
Făt-Frumos să-l lase'n pace!

BUZDUGAN

Şi de ce să-l lase'n pace?

VRĂJITOAREA

Hei!? „de ce"? „de ce"? într'una! Iacă d'aia, fiindcă-mi place!
Uite-aşa! Imi place mie să-l ştiu odihnit pe Smeu:
Vreau să nu-l gonească nimeni, să nu-i fie traiul greu!

BUZDUGAN

Şi de ce?

VRĂJITOAREA

Ei! Ast'acuma! Prea mă'ntrebi mereu, nepoate!

BUZDUGAN

Poate asta-i, babo, taina vieţei tale?

VRĂJITOAREA

Poate! Poate!

BUZDUGAN

Nu ţi-o cer! Răspunde-mi însă: care e folosul tău?
Ce câştigi din toate-acestea?...

VRĂJITOAREA

De ţi-aşi spune asta, zău,
N'ar mai fi o taină, taina...

BUZDUGAN

(ameninţând-o cu buzduganul)

Aş putea să-ţi spun: răspunde,
Că de unde nu! Dar nu vreau! Ci te rog: hai, nu-mi as-
[cunde
Ca şi mine, măiculiţă, poate-ti suferit şi tu.
Ai şi tu vr'un dor ce'n suflet pe vecie s'abătu!...
Poate-ai plâns şi tu ca mine şi tu, poate, eşti departe
De fiinţa ce ţi-e dragă, care altora se'mparte!

VRĂJITOAREA

Da băiete, da! Aşa e! Mi-e departe, dragul meu
Fiul meu, copilu-mi dulce!

BUZDUGAN

Cine?

VRĂJITOAREA

Urgisitul Smeu!

BUZDUGAN

Smeul — fiul vrăjitoarei?

VRĂJITOAREA

Da! Tăcere!

BUZDUGAN

Te goneşte?

VRĂJITOAREA

Nu, sărmanul nici nu ştie că-i sânt mamă, nici gândeşte!
Baba care-o vezi acuma, fost-a mândră-n vremea ei...
Străluceau de frumuseţe arzătorii ochi ai mei!
Intr'o zi, un crai puternic mă văzu'n amurg de vară
M'a iubit un an, lăsându-mi cea mai gingaşă povară,
Un copil frumos ca dânsul şi plecă. A doua zi,
Au venit oştenii să-mi fure pruncul. Craiul porunci
Să nu spun la nimeni cine-i tatăl Smeului şi cine
I-a fost mamă. Ani trecură. Şi copilul, fără mine
A crescut. Azi mi-e ruşine să m'arăt în faţa lui
Cum mă vezi: o babă'n zdrenţe. Nici odată n'am să-i spuĭ
N'o să-şi vadă niciodată părinteştile rudenii...
Rătăcind pe căi străine după visul Cosânzenii
Smeul-Smeilor, sărmanul ar fi fost de mult învins
Dacă mama lui, din umbră, mâna nu i-ar fi întins
Apărându-l totdeauna, nevăzută, neştiută.
Singură-l ajut. Duşmanul, firea 'ntreagă i-l ajută!
Iată-mi taina, Buzdugane. Inţelegi acum de ce
Vreau să-i fie'n drum Sorina? Trebuie să fac orice
Ca să nu-l mai urmărească Făt Frumos şi să-l omoare
Dragostea de mamă-i taina blestematei vrăjitoare!

BUZDUGAN

Te'nţeleg, săracă babă! Dar mi-e gândul, tulburat
Două drumuri am în faţă. Care-i cel adevărat!?
Smeul va pieri, firește, de-mi găsesc şi-mi iau crăiasa!
Dar de vreau să-ţi scap copilul, trebuie să-mi pierd
[mireasa!
Ce să fac? Găseşte leacul. Dă-mi un sfat şi mă supun!...

VRĂJITOAREA

Suferinţele copile, ţi-au făcut un suflet bun.
Am să-ţi cer o jertfă...

BUZDUGAN

Spune!

VRĂJITOAREA

Uit'o! Las'o pe Sorina!

BUZDUGAN

Cum?

VRĂJITOAREA

Voinice Buzdugane nu copila poartă vina
De-a fi rupt unirea voastră — vinovatul eşti şi tu!
Ţi-a svârlit Sorina mărul, nu din dragoste, o nu!
Ci din spaimă! Nu ţii minte? Vâjâiai ca vijelia.
Spăimântai întreaga Curte, începuse bătălia,
Şi de frică, biata fată, dintre ceilalţi te-a ales...

BUZDUGAN

Ai dreptate! Lucrul ăsta, vezi, eu nu l-am înţeles!
Am speriat-o cu măciuca, biata fată, biata fată!
Ai dreptate, băbulico, nu-i Sorina vinovată...

VRĂJITOAREA

Ş'apoi ce eşti tu de vină, tu, vestitul Buzdugan,
Marele biruitor al lumei, neîntrecutul căpitan
Să tot umbli vremea toată, dup'o biată de muiere!?
Rostul tău e prin războaie! Vrei neveste? După vrere:
Patru sute!...

BUZDUGAN

Ai dreptate! Sânt vestitul Buzdugan!
Nouă coaste frânte'n luptă, de trei ori mă bat pe an
Zece mii de buzdugane, mii de cai în herghelie
Buzdugan, voinic cât şapte, ne'ntrecut în bătălie!
Ţi, da' prost am fost mătuşă să-mi pierd vremea lăcri-
[mând!
Hai la luptă Voevoade! Buzduganul ţi-e flămând!
Bun rămas nevastă dragă! Dacă vreau, găsesc o sută!

Nouă sute de neveste! Babo, vin de mă sărută!...
Iartă-mă dacă vre-o dată am fost aspru sau mojic
Mojicia nu lipsește, când e omul prea voinic!

VRĂJITOAREA

Fii blagoslovit, copile!

(îl sărută pe frunte, Buzdugan îi sărută mâna)

BUZDUGAN

Cât e de ciudată viața!
După ceasuri lungi de neguri, vezi că vine dimineața
După ani de osteneală ai atins visarea ta,
Ai ajuns la poarta vieței! Dar'nainte de-a intra
Te gândești... mai stai o clipă și de-odată, nu știu cum,
Parcă n'ai mai trece pragul te oprești, te'ntorci din drum
Să-ți închizi pentru vecie, aripile larg deschise...

VRĂJITOAREA

Viața, dragul meu, nu-i alta decât lung șirag de vise
Care mor de's împlinite!

(Buzdugan ese, cu măciuca pe umeri)

Va muri și visul meu?...
O cumplită presimțire. Cine strigă? Eu sânt, eu!
Glasul lui mă chiamă dulce: Vino, mamă! vino, mamă!
Viu copilul meu, degrabă... n'avea teamă! n'avea teamă!

Ese, Intră Smeul pe care-l oprește Sorina prefăcută în Zâna Florilor

SORINA

Ce pândești la drumul mare?..

SMEUL

Bună vremea!

SORINA

Bună fie?
Te'ntrebam, ce faci rătăcind, ca o stafie!

SMEUL

Eu? aştept!

SORINA

Pe cine?

SMEUL

Nu ştiu!

SORINA

Ba eu ştiu!

SMEUL

Atuncea ştim
Amândoi, aşa-i domniţă?!

SORINA

Ucigaşule!

SMEUL

Poftim!...
Doamne, cum se schimbă lumea! Cine te-ar cunoaşte oare
Cu privirea încruntată şi 'mbrăcată ca o floare!?
Nu mai eşti domniţa blândă din palatul cel vestit
Unde vin să te peţească...

SORINA

Nu mai sânt! M'aţi înrăit

SMEUL

Cine! eu?!

ZÂNA

Şi tu... şi anii şi cărările-mi prin lume!

SMEUL

Cin'te-a pus să fugi d'acasă?

ZÂNA

Cine? dragostea!

SMEUL

Ce glume!
Ai fugit în noaptea nunței ca să pleci pe urma lui...
Care ți-e folosul, spune?! Osteneala drumului
Și necazurile lumei... El de tine nici nu știe...
Te a văzut vr'odată, spune? Nu, în inima-i pustie,
Numai chipul ei răsare, ca o stea pe-un bărăgan.
Nu-i păcat să laşi acasă pe voinicul Buzdugan,
Soțul bun, viteaz și dornic de iubirea ta...

ZÂNA

Ce-ți pasă?

SMEUL

Cum ce-mi pasă? Dar necazul care sufletu-ți apasă?!..
Crezi că mie nu mi-e milă să te văd umblând mereu,
Prăpădindu-ți tinerețea în războiul ăsta greu?
Nu mi-e milă de obrazul care-a prins să vestejească?
Și de viața ce se duce în pornirea-ți vitejească?

ZÂNA

De ți ar fi, i-ai da mireasa...

SMEUL

Păi, domniță, ai răbda
Să trăești în lumea asta — pe Ileana de i-ași da?

ZÂNA

Nu mai am aceleaș doruri... gândurile-mi sânt curate
Iar iubirea de-altădată e o dragoste de frate...

SMEUL

Lasă... nu mai spune asta... Dac'ar fi şi el p'aici,
Ai vedea ce greu îți vine ochișorii să-ți ridici
Să-l priveşti de-a dreptu'n față şi să-i zici „iubite frate"!
Nu, domniță, aste vorbe nu prea sânt adevărate...
Când am vrut să-i las mireasa am venit să te peţesc.
M'ați gonit ca pe un nemernic. M'am întors cu gând hoțesc

Dar văzând că ţii la dânsul, n'am fost blând din cale-afară?
Am plecat... puteam? De unde! Făt-Frumos se'ntoarse iară
Incepu, viteaz, să strige şi eşirăm din palat...
Ne-am bătut. Puteam prea bine să-l ucid. Dar l-am lăsat...
Prea era frumos şi tânăr. Ce mai vrea? De ce m'alungă
Unde-aş fi.

ZÂNA

Să-i dai mireasa!

SMEUL

Poate bate cale lungă!
Asta nu! Şi-ai vrea domniţă să i-o dau? Ai vrea, ia spune?

ZÂNA

Poţi să râzi. Dar vraja dânsei şi pe tine te răpune,
Ca şi el, şi tu eşti pradă unui farmec negrăit
Ce te face zi şi noapte să veghezi necontenit...
Toate visurile tale, tot ce-ai spus odinioară,
N'ascundea decât iubirea ce frământă şi omoară...
Dacă nu ţi-ar fi stăpână, vremea nu ţi-ai prăpădi
Aşteptând pe la răspântii... Ca tâlharii, n'ai pândi
Pe voinicul care vine, care veşnic te'nspăimântă...
Ochi tăi n'ar fi oglinda dorului ce te frământă!...

SMEUL

Crezi că mor după Ileana? Zău aşa, nu mor, de loc
Pentru mine o femee nu e ţintă — ci mijloc!
Prea sânt sus, să pierd o viaţă alergând dup'o muiere!
Haide de! Povestea asta prea e lungă. Ţara piere,
Iară baba se găteşte...

(Smeul vrea să plece; Sorina îl opreşte)

ZÂNA

Incotro?

SMEUL

Mă duc să tai
O poveste ce se întinde şi-ar mai creşte încă...

ZÂNA

Stai!

Stai aici!

SMEUL

Sânt ani de zile de când „stau" fară'ncetare!
Dar acum sosit-a ceasul să vedem care-i mai tare:
Făt-Frumos, viteazul mândru, ori pârdalnicul de Smeu?
Or şi cum... eu nu-s de vină: el mă caută, nu eu!
El aleargă după mine... el a spus mă nu mă iartă.
Zău, grozav aş vrea să aflu cum se curmă astă ceartă!

ZÂNA

Poţi să pleci, dar ţine minte: nu e singur dragul meu!
N'ai să lupţi cu dânsul numai — căci în luptă sunt şi eu!
Intre el şi între tine nesimţită, nevăzută,
Am să fiu întotdeauna să-i dau sabia căzută...
Lovitura o să cadă mult mai greu, mai răspicat!
Poţi să pleci, dar ai în mine un duşman ne'nduplecat!

SMEUL

Şi de-o fi să mor în luptă prin urzire mişeleasca,
N'o să afle Cosânzeana? Crezi că n'o să-l umilească?!
Crezi că dânsa nu cunoaşte vlaga celor doi duşmani?
Crezi că nu i-au spus nimica nopţile atâtor ani?
M'a urît, cândva, firește... Dar încet, trecură anii,
Impărţind amarul vieţii şi-al atâtora strădanii
Am învins cu bărbăţia şi cu sufletu-mi cinstit...
Este-a mea pentru vecie! Omorîţi-mă, sânt gata!
Smulgeţi limba ce vorbeşte ori suciţi-mi beregata.
Glasul meu întotdeauna i-o vorbi. Iar ochii mei,
Oglindiţi pentru vecie în frumoşii ochi ai ei
Vor grăi de vitejia şi de cinstea mea trecută.
Amintirea mea de-apururi, ca şi floarea de cucută,
Va veni să'nvenineze viaţa lui şi viaţa ei!
Ha! ha! ha! Şi uite Smeul îndrugând unei femei!
Eu te las. Rămâi cu bine. Eşti frumoasă, fii cuminte
Nepoftitul oaspe vine — eu mă duc să-i es 'nainte!

(Smeul este urmat de Zână. In depărtare, s'aud tropote ce cresc necontenit. Cerul se luminează. Amurg).

FĂT-FRUMOS

Paşte, Roibule, că-i gata greul zilelor de trudă...
Paşte flori şi vârf de iarbă, floare nouă, iarbă crudă...
Moae-ţi colea în fântână botişorul însetat
Şi te-adapă şi te-alintă roibuleţ nealintat.
Câte drumuri bietu-mi suflet şi copita-ţi o să'ndure?
Hai, avântă-te în luncă... haide, sburdă prin pădure
Pe când eu mi-oi strânge gândul înc'odată, Roibuşor,
Că mi-e greu sărmanul suflet cum ţi-e trupul de uşor!
Drumuri lungi şi drumuri grele străbăturăm împreună
Când pe vifore cumplite, când pe soare, când pe lună...
Dar venitu-ne-a sorocul să luptăm... iar de murim
Facă domnul să ne'ngroape în acelaş ţintirim...
De-om răzbi până diseară în palatul singuratec,
Buţi de vin ţi-oi da voinice şi-o movilă de jăratec;
Dar de-o fi să es de-acolo numai eu pe şeaua ta
Svârle-mă în foc mai bine decât trupul a-mi purta!

(Se aşează gânditor pe un trunchiu de ştejar în dosul căruia, cu faţa spre fundul scenei, se înalţă câteva tulpini de Floarea-Soarelui. Zâna Florilor, Sorina se iveşte dintre ele.)

SORINA

Bun sosit la noi, voinice

FĂT-FRUMOS

Mulţumesc, Domniţă dragă...

SORINA

(ese dintre flori şi se apropie de el)

Care vânt la noi te-aduce? Un aşa drumeţ să tragă
Prin ţinuturile noastre, cam de mult nu fuse dat...

FĂT-FRUMOS

Soarta rea, frumoasă zână, pe la voi m'a lepădat!

SORINA

Soarta rea? De ce, ia spune-mi?

FĂT-FRUMOS

O, că multe-ar fi de spus!

SORINA

Eu veneam cu gând de ceartă, dar cum vezi, tu m'ai supus
Şi te ascult...

FĂT-FRUMOS

Cu gând de ceartă? Ce-am greşit? Au ce făcui?
Ţi-am speriat supuşii, poate? Cer ertare ori şi cui...
Paşii calului treziră vr'o bătrână ce dormea?
Am călcat vr'un moş în cale? Spune, care-i vina mea?

SORINA

Uite, florile din luncă mi s'au plâns c'a năvălit
Printre ele, ca furtuna, roibul tău... Ce roib cumplit!
Au venit plângând la mine întristatele fecioare
Şi mi-au spus că le ucide şi le calcă în picioare!

FĂT-FRUMOS

Iartă-l... că şi el, ca mine, mult amar săracul duce...
Pentru florile-ţi perdute altă floare ţi-oi aduce!...

SORINA

Aşa dar tot n'ai uitat-o pe Ileana...

FĂT-FRUMOS

Ştii şi tu?

SORINA

Cum să nu ştiu? Povestea-ţi toată lumea străbătu
Basmul tău şi al Cosânzenei cine nu-l cunoaşte oare?
Vântul, păsările, codrul, luna, razele de soare
Povestesc mereu de tine şi de toate ce-ai făcut
Când în lume, când aiurea, pe-un tărâm necunoscut...

Veşnic robul fără pace al aceleaşi chemări
Cine, cine răscoleşte nouă ţări şi nouă mări?
Cine ţese pod pe ape? Cine crăngile distramă
Prin pădurile de aur, prin pădurile de aramă?
Cine ese fără moarte dintr'al ielelor hotar
Avântându-se 'n puhoaie şi pe lacuri de cleştar?
Urmărind un vis de raze tot mai stins, mai depărtat,
Cine-aleargă ca năluca zi şi noapte neîncetat?

FĂT-FRUMOS

Cum de ştii atâtea lucruri? Pieptul tău de ce gemea,
Când vorbeai?

SORINA

Dar bine, glasul, ochii mei, suflarea mea,
Nu ţi-au spus nimica ţie? Nemişcat, când m'ai zărit,
Nemişcat ai stat, dar roibul, roibul tău a tresărit!...
Zâna Florilor sunt astăzi... dar am fost odinioară,
La o curte 'mpărătească cea mai rumenă fecioară...
Mi-am lăsat părinţii, casa, pacea unui dulce trai
Ca să plec îndrăgostită de feciorul cel de crai
Ce'ntr'o zi de primăvară pe la noi se rătăci...
Alergând tot după tine, iată-mă acum şi-aci.
Neştiind câţi ani de zile lungul drum o să mai ţie...

FĂT-FRUMOS

Ţi-am fost drag, frumoasă Zână?

SORINA

Cum ţi-e dragă dânsa ţie!
Drag mi-ai fost întotdeauna şi aş voi să fii al meu,
Veşnic, veşnic lângă mine: tu stăpân şi roabă eu...
Ca să-mi fii mereu aproape te urmară paşii mei
Prin păduri de vrăjitoare, prin palatele cu smei,
Ţi-aşterneam în cale iarbă nici un duh să nu te audă,
De cădeai rănit în luptă îţi legam o rană udă
Ici o babă cocoşată îţi dădeam ulciul plin

Iți turnam pe frunte rouă ca să-ți fie somnul lin...
Tu fugeai după Ileana, eu fugeam fără să știi
Prin orașele bogate, prin câmpiile pustii,
Și-alergând mereu în lume după tine, după ea,
Risipit-am fără milă tinerețea, viața mea...
Făt-Frumos a ta sânt, ia-mă, nici un smeu nu ne desparte...
Sânt aici, pe când Ileana...

FĂT-FRUMOS

O iubesc că mi-e departe...
Și-apoi cum, de-atâta vreme bat pământu'n lung și lat
Și să stau apoi deodată lâng 'al Smeului palat?
Ea să plângă zi și noapte suspinând de dorul meu
Pe când eu s'o las să geamă pradă groasnicului Smeu?

SORINA

Dragul meu, nu sunt frumoasă? Toate darurile firii
Mi le-au dat la leagăn daruri Ursitoarele, Zefirii...
Florile din lunci, din ape, mi se 'nchină toate mie,
M'au stropit pe ochi cu rouă și pe sân cu iasomie...
Ochii mei sunt flacări negre... părul meu e negru smoală...

FĂT-FRUMOS

Părul ei bălai ca spicu-i și privirea i-e domoală,
Ochii ei sunt cerul verei răsturnat într'un isvor...

SORINA

Ca și cerul cel de vară ei se 'ntunecă de vor,
Pe când mie totdeauna mi-au rămas aprinși, curați,
Cum mi-au spus atâtea lacuri și feciori de împărați!

FĂT-FRUMOS

M'au iubit atâtea zâne și fecioare de 'mpărat!

SORINA

Mie însă numai unul mi-a fost drag cu-adevărat...

FĂT-FRUMOS

Dintre zâne şi fecioare numai una m'a robit!

SORINA

Unul singur mă alungă, cel pe care l-am iubit!

FĂT-FRUMOS

Surioară, surioară cât de bine te'nţeleg!,
Cum aş vrea, în astă clipă de trecut să mă desleg
Şi lăsând zădărnicia mincinoaselor luciri
Să împart cu tine rodul mult doritei fericiri...
Dar abia vorbii şi iată... mă îndeamnă vechiul glas.
Să pornesc mereu 'nainte şi în urma mea să las
Toate câte sânt ispită şi din toate să se'ntreme
Visul care mă frământă de atât amar de vreme!

SORINA

Nu pleca... de ce să cauţi fericirea'n altă parte,
Când o vezi că-i lângă tine?

FĂT-FRUMOS

Fericirea e departe...
Fericirea e ca norul care trece colo vezi?
Acul soarelui îi ţese flori mai multe ca'n livezi
Pe când ploaia care curge ca un trist şi negru roi
O simţim, dar face norul, floarea, pulberea, — noroi...

SORINA

Norul, florile şi dânsa tină-i toate de te-apropii.
Ai s'alergi mereu s'o cauţi?

FĂT-FRUMOS

Pân' la marginile gropii!

ZÂNA-FLORILOR

Du-te dară, fără milă... şi-ţi găseşte fericirea
Du-te. Luptă-te. Invinge. Uită că zădărnicirea

Unor vise ne'ncetate biata inimă mi-a rupt...
Voi găsi putere, poate, şi de-acuma, ne'ntrerupt
Să te-ajut de cazi în luptă sau de eşi învingător...

FĂT-FRUMOS

Chiar de'nving?

SORINA

Şi'nvingătorii au nevoie de ajutor!

(Făt-Frumos intră'n pădure cu paşi rari. Zâna Florilor îl urmează de departe, îngândurată. Floarea-Soarelui o întâmpină.)

FLOAREA-SOARELUI

Nu ţi-am spus?

SORINA

A fost de piatră !

FLOAREA-SOARELUI

Prea eşti slabă, iubitoare

SORINA

Cum aş fi?

FLOAREA-SOARELUI

Să fii mai mândră, să te-arăţi nepăsătoare
Din povestea ta întreagă nici un fior nu-l străbătu...

SORINA

Floarea Soarelui mă mustră? Tu vorbişi acuma, tu?
Tu ce râzi în zorii zilei când s'arată mândrul soare
Şi te'nchizi tăcută, tristă, când încep să te'mpresoare
Ale nopţii fire negre — tocmai tu să nu'nţelegi?

FLOAREA-SOARELUI

Te'nţeleg, dar vezi... mi-e milă, că din toate tu te alegi
Doar cu plânsul şi cu visul şi cumplita aşteptare;
Pe când eu, eu tot am parte de prelunga sărutare
Ce'mi trimite sfântul soare de pe tronu-i mişcător.

SORINA

Taci!... ascultă... vezi cum fuge? Nu mai e nepăsător!
Vezi un nor de colb ce urcă şi coboară coasta lină?
Vezi cum intră văi de umbră, cum răzbeşte pe colină?
Mai departe... fuga... fuga... mai aproape de palat
Şi de mine mai departe...

FLOAREA-SOARELUI

Doamne, ce ţi s'a 'ntâmplat?
Ce vorbeşti aşa 'ntr'aiurea? mâna ta e rece, tremuri...

SORINA

Vezi colo pe vârf de munte un palat uitat de vremuri!?
E palatul Cosânzenei... e palatul unde ea
Fără grije, îl aşteaptă să sosească şi s'o iea.
Ca o pasăre măiastră ferecată 'n colivie
Ea îl chiamă fără vorbă... el ascultă şi-o să vie.
Şi-o să vie şi-o s'o ducă mai departe, pe, pe când eu
Pribegind pe drumul vieţei tot mai lung şi tot mai greu
Am să mor prin cine ştie ce tărâmuri depărtate...
Pentru ea umblai atâta din cetatea în cetate!
Pentru ea de-atâta vreme plânge sufletu-mi sărman.
N'o cunosc şi totuşi uite, o urăsc ca pe un duşman.
Ce-o să fac de aci înainte? Incotro să 'ntorc privirea?
Unde să-mi înec aleanul şi să-mi aflu isbăvirea?

FLOAREA-SOARELUI

Stai aici. Ne fii stăpână cum ne-ai fost şi până ieri.
Printre flori, vei fi străină omeneştilor dureri!
Sânt în lumea noastră, soră, mângâieri necunoscute
Vântul serei când adie face apa cute... cute...
Luna mângâie frunzişul din pădurile de-arini,
Licuricii luminează în potirele de crini.
Ca un şir de candeli albe ce se sting încetişor
Pâlpâind în adierea unui vânt plăpând, uşor...
Totu-i vis... lumină... cântec ca'n poveştile frumoase
Nu pleca... Rămâi aicea printre florile voioase

Printre fluturii sburdalnici ce se scaldă în colori...
Ce să cauți printre oameni? Rostul tău e printre flori!...

SORINA

Am să stau... și totuși, uite.., Pentru cea din urmă oară
Aşi voi să-l văd cum luptă și pe smeu cum îl doboară...
Am să-i spun că eu, gonita, eu i-am stat într'ajutor
Că de nu eram acolo, n'ar fi fost învingător...
Şi de-o fi să văd că totuși, ochii lui aiurea cată
Vindecată de iubire și de patimi desbrăcată,
Inălțându-mă de-asupra omenești lor nevoi,
Ca o zână înțeleaptă voi rămâne printre voi...

CORTINA

ACTUL V

(Ţăranii se reîntorc înarmaţi cu furci şi topoare).

MOŞ-MARIN

Hai încoa, p'aci e smeul...

MOŞ-DUMITRU

Unde-i mă? să vie! unde-i?

MOŞ-MARIN

In pădure. Măi Dumitre, ia vre-o trei flăcăi şi-ascunde-i
Lângă smârcul de pădure.

MOŞ-DUMITRU

Du-te tu...

MOŞ-MARIN

Păi nu prea 'mi vine
Ca şi-acuma, de mânie, mi-arde sângele în vine...

MOŞ-TOADER

De mânie? Ba de frică!

MOŞ-DUMITRU

Bade Toader, dumneata

Tot nu crezi în lighioane... Ce-ar fi dac'ai ajuta
Pe flăcăi să intre'n codru și să-l caute pe smeu?

MOȘ-TOADER

Ce să caut eu acolo? Ce să fac în codru eu?
Nu v'am spus că nu-i nimica?

MOȘ-DUMITRU

Da lăsați-l! ca să creadă
El ar vrea să vadă smeii ca pe vite, în cireadă!

MOȘ-TOADER

Eh! vă cred pe jumătate... Prea vă văd înfricoșați...
Mai dăduse-odată spaima într'o ceată de gușați
Cum că le mai scade gușa... La'nceput, nu-i prea crezui
Da'ntr'o lună jumătate fără gușă îi văzui!

MITRU-GEAMBAȘU

Ia ascultă-mă! Pe mine mă cunoști de mult, așa-i?

MOȘ-TOADER

De pe vremea când mijlocul cu pistoale-l înfășai...

MITRU-GEAMBAȘU

Nu ți-am spus că-ți moare vita să mi-o dai pe jumătate!

MOȘ-TOADER

Asta-i drept. Dar, vorba vine: am avut și eu, fârtate
Vite multe de vânzare? Că nu prea mi-aduc aminte!

MOȘ-MARIN

Lasă glumele, ascultă pe geambașu, că nu minte...

MITRU-GEAMBAȘU

Iacă eu, geambașu Mitru jur pe albul cap al meu
C'am văzut, ca toată lumea, cum trecu p'aci un smeu!

MOȘ-TOADER

Păi să știți că nu-i d'a bună! Unde l'ați văzut?

MOȘ-DUMITRU

P'aici,
Iac'aici... tăia văzduhul vâjâind...

MOȘ-TOADER

Și-atâți voinici
Nu puturăți pune mâna să mi-l prindeți?

O FEMEIE

Da de unde!...
Mai de grabă ca flăcăii potârnichea nu s'ascunde,
Nu fuseși colea, Moș Toader, să mi-i vezi și să nu crezi,
Să mi-i vezi fugind de frică...

MOȘ-TOADER

Cum dă lupul în cirezi !

BACIȚA

De-l vedeai, ca noi, moș Toader, asvârlind scântei pe
[nară...

O FEMEIE

Iacă vezi ce ni-s flăcăii? Ii văzuși cum s'adunară
Bade Toader? Doar li-i spune una alta, doar te'nduri
Să vorbești mereu, să uite grija groaznicei păduri!

PĂCALĂ *(din culise)*

Oameni buni! Hei, moș Dumitre... Moș Marine!

MOȘ-DUMITRU

Iaca ia !...

MOȘ-MARIN

Tot p'aici! *(flăcăul intră)*,

MOȘ-TOADER

Da ce-i băete, de te-ai spăimântat așa?

PĂCALĂ

Am văzut minune mare!

MOŞ-DUMITRU
Ce minune?

MOŞ-MARIN
Cum minune?

MOŞ-TOADER
Nu cum-va se prinse tat-tău, fătul meu, să te cunune?

PĂCALĂ
Lăsă bade, dumitale tot mereu de glume ţi-i!

MOŞ-TOADER
Apoi spune-ne atuncea de-ai văzut minunăţii!

PĂCALĂ
Am văzut pe smeu aproape, s'a luptat cumplit şi-apoi
A murit!

MOŞ-DUMITRU
E mort dea-bine?

PĂCALĂ
Hai să mergem înapoi
Să-l vedeţi întins pe spate — fără cap, într'o băltoacă
Mare, vânătă, de sânge!

MOŞ-MARIN
Când muri?

PĂCALĂ
Cam pe la toacă!

MOŞ-DUMITRU
Cum era voinicul care îl ucise pe tătar?

PĂCALĂ
Păi, ştiu eu... ca Sfântul Gheorghe zugrăvit lângă altar
Sau ca domnii de prin cadre... cei cu suliţe gătiţi
Şi călări pe roibi sălbatici...

MOȘ-DUMITRU

Făt-Frumos a fost, să știți!

MOȘ-MARIN

Cel de umblă tot pământul?

MOȘ-DUMITRU

Făt-Frumos, de care spune
C'a pornit taman din țara unde soarele apune
Ca să-și caute mireasa rătăcită printre smei,
Pe Ileana Cosânzeana, cea mai mândră'ntre femei!

O FEMEIE

Dar'ar Domnul s'o găsească!...

MOȘ-DUMITRU

Mă copii, bine că dete!
Dumnezeu să crape Smeul... Ia mai spune-ne, băete,
Cât mai e lumină'n ceruri și mai cântă ciocârlia
Ce-ai văzut?

PĂCALA

Treceam p'acolo. Nu'ncepuse bătălia...
Ii vedeam cum stau de vorbă. Făt-Frumos era călare
Și vorbea de sus, cu smeul. Dar văzând apoi că-l are
Prea departe, se coboară, lasă roibul fără frâu
Și s'apropie de liftă, pe când eu, ascuns în grâu,
Tremuram, strângeam din coate și tăceam chitic. De-odată
Făt-Frumos cu fața toată de-o mânie grea brăzdată
Scoase paloșul din teacă și răcni: — „Destul! Destul!
De minciuni, de vorbă dulce și de daruri sunt sătul
Vrei să-mi dai pe Cosânzeana ori în săbii ne tăem ?
Țin'te, Smeule, că's gata: nu te temi și nu mă tem!"
Smeul-Smeilor atuncea scuturându-și solzii grei
Ii rânji în nas și-și zise: „Hai la luptă dacă vrei!..."
„Hai la luptă! — îi răspunde Făt-Frumos. Și'ndată, ia,
Când în aripi, când în creștet, pe balaur mi-l tăia...
Făt-Frumos lovia în față iar Smeul tot în lături,
Când săreau la zece poștii, — când se pomeneau alături...

Scăpărau scântei din săbii. Sângele curgea belşug
Unul se lupta cu cinste iar celalt cu vicleşug
Obosiţi, dela o vreme, se opriră'n drum niţel
Pe când eu, ascuns în grâne, mă făceam mai mărunţel...
Nu ştiu cât au stat în pace, că pe Smeu nu-l mai văzui...
Se făcu, mări, o roată cu luminele verzui
Şi venea să'nghită fătul. Insă fătul nu crâcni
Se făcu şi el o roată roşie, — şi izbucni
Ca un foc ce ese noaptea de prin clăi. Se repezeà
Când o roată, când cealaltă şi striga: „Păzeà! Păzeà!
Se ciocneau în luptă cruntă. Numai flăcări scăpăra.
Cerul tot era lumină... tot pământul tremura...
Iarba sfârâia pârlită, frunzele se răsuceau
Toate apele secară, păsările'ndrum zăceau,
Numai cele două flăcări, înălţându-şi fumul greu
Mai aprinse, mai cumplite, se luptau mereu, mereu!
Mă lovea căldura'n faţă. Când credeam c'o să m'aprind,
Văd că cele două roate braţe'n braţe se cuprind
Şi vrăşmaşii iar eşiră, plini de fum, din roata lor...
— Eşti voinic de tot băete! zice Smeul-Smeilor...
— Vrei să-mi dai pe Cosânzeana? îl întreabă Făt-Frumos
Or te baţi mereu cu mine până te-oi răsbi la os?
— Ba mă bat! răspunde smeul. Plini de sânge, plini de scrum
Se luptară iar voinicii colo'n marginea de drum...
Amândoi, cu mâna goală, se luară iar la trântă:
Par'că le creştea puterea tot mai mare, mai nenfrântă.
Smeul ia pe Făt în braţe şi cu cel din urmă'avânt,
Incordându-şi toată vlaga, îi făcu'n văzduhuri vânt...
Il smuci odată'n dreapta şi la stânga înc'odată,
Il ţinu ca lumânarea şi pocnindu-l, dintr'odată,
In pământul ars ca piatra până'n glesne îl vârî.
Il lăsă înfipt acolo şi'nspre gârlă coborî...
Fătul se trezi c'o zână aducând un ciob de apă
Şi văzându-l lângă dânsul din prinsoare văd că-l scapă,
C'o năframă-i şterse faţa, îi dădu apoi să bea
Şi-i şopti, pe când voinicul se uita mirat la ea:
„Nu te teme... n'are apă... gârla-i seacă... Poţi lupta!

Inc'o dată mai loveşte şi Ileana este-a ta!
Smeul se'ntorcea pe gânduri. Zâna floare se făcu.
Făt-Frumos eşi din groapă. Tremuram. Acu-i acu!
Smeul-Smeilor găsise fără pic de apă râul
Şi venea să curme lupta. Făt-Frumos îşi strânse brâul
Se'ndreptă odată'n şale şi la el se repezi:
Smeul-Smeilor săracul, bine nici că se trezi
Că-l şi prinse'n braţe Fătul răcorit şi încordat
Il asvârle'n nori odată, îl mai svârle înc'odat'
Şi de-odată, până'n umeri, în pământul copt vârându-l
Ii strigă, râzând cu hohot: Ţi-a venit şi ţie rândul!
Văd apoi că-l ea de chică... văd şi capul cum i-l taie
Imi făcui o cruce mare: măiculiţă, ce bătaie!
Şi venii să spun la oameni ce văzui şi ce-auzii...
Hai cu mine bade Toader, şi-ai să vezi de-s nerozii
Hai să vezi de-a fost aevea!

MOŞ-TOADER

Nu mai zic nimic nepoate!

(Palatul de pe munte ia foc)

MOŞ-DUMITRU

Arde mă!...

PĂCALĂ

Palatul!

MOŞ-MARIN

Arde!...

PĂCALĂ

Făt-Frumos l'aprinse poate...

MOŞ-TOADER

Asta-i semn că-şi ţine-n braţe draga lui cu părul — aur!
Hai să 'ntindem horă mare lângă stârvul de balaur!

VRĂJITOAREA *(de departe)*

Aoleo!... Vai!... Vai de mine!...

MOȘ-DUMITRU

Ia tăceți, mă, n'auziți?...

(Moș Dumitru se duce să vadă cine e).

VRĂJITOAREA *(mai aproape)*

Veniți, vraci și vrăjitoare, puișorul să-mi treziți!
Aoleu și vai de mine...

MOȘ-MARIN *(lui Păcală)*

Ia vezi... Cine-i bocitoarea?!

MOȘ-DUMITRU

A! Nu-i nimenea! Nebuna!... Baba Vraga, vrăjitoarea!

VRĂJITOAREA *(intrând)*

Dragii mei, ce fărdelege! A murit sărmanul Smeu!
A murit minunea lumii — dragul copilaș al meu!
Ce vă tot uitați la mine? Nu-s nebună! spun pe față!
Smeul îmi era copil!... Acuma neagra moarte îl răsfață!
El se rușina de mine — eu cu dânsul mă făleam!
Mama Smeului e baba — și-i din cel mai falnic neam!
A murit? Nu! Nu! trăește! N'a murit! întreg pământul
S'a legat să-l pomenească — și-și va ține legământul!
Smeul-Smeilor trăește... Il port eu, în piept, colea...
Il mai poartă și-o femeie care lumea răscolea!
Toate sufletele-l poartă!

MOȘ-DUMITRU

Nu v'am spus, mă, că-i nebună!
Hai în sat, că ne vrăjește!

O FEMEIE

Biată babă!... Noapte bună!...

VRAJITOAREA

Noapte bună!... Pentru mine, noapte veșnică-i de-acum!

(Es țăranii)

Scum făcutu-mi-ai copilul, inima să-ți fie scrum,

Făt-Frumos! O ții în brațe... dar Ileana e departe!
Sufletul miresei tale cu băiatul meu se'mparte!
Iată răsbunarea babei! Vino'ncoace! Nu mă tem!
Inima Ileanei tale ți-o răpesc! Și te blestem!
Te blestem să-ți moară visul chiar acum, când se
'mplinește!
Inima i-o duc în mână ca'ntr'un clește... ca'ntr'un clește!...

(Vrăjitoarea ese).

(Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana, intră amândoi din stânga, Făt-Frumos are hainele rupte și părul vâlvoi. Ileana îmbrăcată în alb cu părul blond revărsat pe umeri se sprijină de el și pășește ca într'un vis).

FĂT-FRUMOS

Vino, lasă-ți pasu'n voie. Vin, odor neprețuit
Au trecut acuma toate. Visul nostru-i împlinit.
Toate zilele de luptă, toate nopțile de dor,
Toate chinurile noastre se sfârșiră, drag odor!...
Noaptea-i blândă. Ceru'mbracă fermecatele colori
Iar o zână milostivă ți-a făcut un pat de flori!

ILEANA

Ah! îmi trec pe frunte mâna... par'că dorm, par'c'aiurez !
Nu știu de-s aevea toate și nici nu știu ce să crez...
Lasă-mă puțin în voe, singură, să mă deștept...
Să privesc puțin în juru-mi!

FĂT-FRUMOS

Draga mea, de când aștept
Astă clipă fericită.. Ani și ani s'au perindat
De când, fără încetare, lumea toat'am colindat
Alergând și zi și noapte ca să dau de cuibul unde
Smeul Smeilor, tâlharul, fericirea mi-o ascunde...

ILEANA

Unde-i Smeul?

FĂT-FRUMOS

Doarme bine!

ILEANA

L'ai ucis?

FĂT-FRUMOS

Firește!

ILEANA

A!

FĂT-FRUMOS

Plângi Ileano? Plângi Ileano?

ILEANA

(se ridică, ferindu-se de îmbrățișarea lui)

Du-te... nu mă întreba
N'aș putea vorbi acuma... du-te... ceasul n'a sosit
Să te-ascult... Ș'apoi atâtea lupte nu te-au obosit?

FĂT-FRUMOS

Odihnit cum sânt acuma n'am fost draga mea nici când...
Ce odihnă mi-e mai dulce de cât mâna lunecând
Peste fruntea-ți luminoasă, decât ochii tăi curați
Cercetând ca'n vis în juru-ți tot mai mari, tot mai mirați?
Noaptea vine... vine ceasul când răsufletele firii
Fac să tremure de doruri iarba, roua, trandafirii
Când miresmele de floare se înalță în văzduh
Unde fâlfâe din aripi al iubirei dulce duh...
Ceasul sfânt al înoptării când zefirii toți adie
Peste valuri, printre frunze, răspândind-o melodie
Unde mor înăbușite vorbe, șoapte, sărutări...
... Cine se desmeardă 'n largul înstelatei înoptări?
... Pretutindeni, Cosânzeano, numai murmure s'aud
Râulețele, departe, își sărută malul ud...
Nu le-auzi chemarea dulce... neînțelesul gângurit?
Pretutindeni, pretutindeni, ca un stol nelămurit
De steluțe și de fluturi, zboară'n zare sărutări...

Cine se sărută'n largul înstelatei înoptări?
Tot văzduhu-i plin de șoapte, plin de cântec... numai tu
Taci mereu... Ce'ngrijorare peste sufletu-ți bătu?

ILEANA

Nu știu ce... cam ce ți-ași spune... Uite vezi, tu farmec n'ai
Ca'nainte... Altă-dată vorba ta-mi părea un nai
Ingânând ușor un cântec dulce, lin mângâetor,
Ce-mi spunea cum se ubiră o domniță și-un păstor...

FĂT-FRUMOS

Basmul nu se isprăvește nici-odată dacă vrei.

ILEANA

Vorba ta îmi pare-acuma ca un stol de fluturei
Ce se joacă'n depărtare într'o rază: îi privești
Dar îi lași, îi lași să moară. Sânt sătulă de povești!
Mă'ncântau acestea toate altădată, dar acum
In zadar aș vrea, voinice, să le-ascult sfârșitul...

FĂT-FRUMOS

Cum?
Nu ești tu aceiaș Leană care-ai fost odinioară?
Tu, Ileana Cosânzeana blândă, dulcea mea fecioară
Ce visa cu mine-alături ziua mândrei cununii?!
A venit și ziua-aceia, cununia gata ni-i...
Stelele ne țin făclie, iară mândri păltinași
In biserica'nstelată ne-or fi preoți, ne-or fi nași...
Lăutari ne-or fi zefirii din stejarii foșnitori
Gârlele din depărtare, ceata de privighetori,
Iară isonu-l va ține din adâncuri de pământ,
Greerul ce toarce'n taină al amurgului veșmânt...
Altădată ziua nunții așteptând-o tremurai
Ca un crin în vântul serei...

ILEANA

Făt-Frumos, fecior de crai
Nu mai sunt aceiaș Leană blândă și neștiutoare,
Ce-asculta înmărmurită, cântul de privighetoare
Și râdea de bucurie, când pe cerul gol, curat,

Răsărea, ca'ntr'o icoană, curcubeul colorat...
Nu mai bat acum din palme când pe-al crengii căpătâi
Ciripește'nfrigurată rândunica cea dintâi...
Nu mi-e gândul dus la nuntă, Făt-Frumos, nu; mai curând
Mi-aşi lega năframă neagră şi mi-aş scoate rând pe rând
Toate darurile scumpe... mai curând aşi vrea să-mi rup
Toate hainele, şi'n negru să-mi îmbrac întregul trup...
Nu-s făclii de nuntă-n ceruri, glasul codrului nu-mi pare
Lăutar de cununie — ci un cântec de'ngropare!...

FĂT-FRUMOS

Aiurezi? Ţi-e frig... Vai, dragă... Sufletul mi l-ai zdrobit!
Tu vorbeşti? aud eu bine? Vai Ileano...

ILEANA

L'am iubit
Făt-Frumos! Mi-e mintea 'ntreagă. L'am iubit, auzi, pe
Smeu!
De-a murit, cu el se duce roua sufletului meu...

FĂT-FRUMOS

M'ai uitat de tot pe mine?

ILEANA

Nu ţi-am fost mireasă ţie!

FĂT-FRUMOS

Dar ţi-am fost logodnic, Leano!

ILEANA

Numai lui i-am fost soţie..
El m'a strâns întâi în braţe cu putere voinicească,
El ştia la miezul nopţii, gândul tainic să-mi ghicească
Pe când tu, întotdeauna la genunchii mei plecat,
Căutai să-ţi porţi cuvântul doar în pilde îmbrăcat!
Când venea din lupte grele se uita la mine-abia.
Incrunta întreaga faţă două vorbe de-mi vorbia
Pe când tu, din cale-afară de vorbareţ, te-ai târât
Şi cu ochi de femee şi cu glasul coborât
Mi-ai cerut de milă, par'că, ce-ar fi trebuit să iei!

FĂT-FRUMOS

Pei, năpârcă blestemată! Pei, din calea mea să piei!
Răsuflarea-i otrăvită te'nvelea ca un prinos?
Uite, paloșul și-acuma-i plin de sânge veninos!
E d'al lui. Vrei sânge, spune, îl iubești? ți-e dor de el?
Chiamă-l, strigă-l... să te scape... ia mai laudă-l nițel!
Mi-am pierdut o viață'ntreagă după visuri mincinoase
Mi-am sleit puterea toată până'n măduva din oase.
Agățai întregu-mi suflet de-al nădejdei mărăcine,
Ca s'alerg în lumea largă după cine, după cine?
Hai, trezește-te, că viața într'o clipă ți se curmă;
L'ai iubit? răspunde iute... spune-ți vorba cea din urmă!

SORINA

(îi oprește brațul ridicat)

Svârle paloșul, voinice. Nu ucide ce-ai iubit!
Tot a ta e Cosânzeana! Pe dușman de l-ai zdrobit,
Amintirea lui n'o ține sufletul unei femei...
Iar bărbații toți din lume — Feți Frumoși de-ar fi sau
[Smei
Dacă știu cum s'o supună, pentru dânsa par tot una...
Hai, trezește-o, spune-i basme și-o desmerdă: uite luna!

CORTINA

AMINTIREI

BUNULUI

ION BACALBAȘA

STRĂMOSII

UN ACT

DISTRIBUȚIA

Gladoval, *Condrea* } munteni

Sabin, legionar

Crisanthe, apostol creștin

Arva, fata lui Condrea

Druma, fata lui Gladoval

In munți, în veacuri începătoare de neam.

Acest act numit „Prima rază" s'a jucat la Teatrul Național, sub direcția lui Ion Bacalbașa, cu Olimpia Bârsan, Zaharie Bârsan, A. Athanasescu, G. Ciprian și C. Nedelcovici, în rolurile principale.

(In munți, în veacuri începătoare de neam)

DRUMA

Bătrâne Condreo, spune-mi: de ce te uiți în vale?
De ce, de la o vreme, cu ochii plini de jale
Mereu, și dus pe gânduri, câmpiile privești?
Ce veche amintire, ce doruri împletești?
Un lung oftat îți moare în piept, iar în privire
Triști fără de margini s'adună, în neștire
Și glasul tău se stinge din ce în ce mai mult...
Acum, când vorba-ți blândă aș vrea s'o tot ascult,
Când pot pricepe graiul și sfaturile tale
De ce nu-mi spui nimica, ci stai cu ochii'n vale
Și mut ca stânca, spune-mi?!

CONDREA *(cu un oftat)*

Ah! Da. Mă uit mereu,
Copilă, căci acolo, în vale-i satul meu!
Acolo-i satul nostru al tutulor ce'n munte
Ne-adăpostim în taină de spaima fiarei crunte
Ce-a potopit câmpia, străvechiu-ne pământ!
In vale-i casa noastră și-al moșilor mormânt!
In vesele colibe și'n triste cimitire
A năvălit acuma sălbatica oștire
A hoardelor venite din galben răsărit,
Lăcustele dușmane, puhoiul nesfârșit!

Ei sânt stăpâni acum pe holdele bogate
Căci ne-au cuprins avutul și ne-au gonit din sate
De frica lor ne-ascundem în munți, de ani întregi
Plângându-ne durerea sărmani, sărmani pribegi!
Pricepi acum copilă, de ce mă uit mereu
Spre lunca verde unde se 'ntinde satul meu?...
Mă simt tot mai aproape de moartea nemiloasă
Și știu că n'am norocul să mor la mine-acasă
Și să mă'ngroape alături de cei din vremea mea...
Tu ești o copiliță sglobie... n'ai putea
Să-mi înțelegi durerea căci te-ai trezit pe lume
Aici, crescând în voie pe vârful fără nume
In care voi, cei tineri sburdați în vânt hoinar
Și'n care noi bătrânii, murim de atât amar!

DRUMA

Da, te înțeleg acuma!

CONDREA

Ce viață sbuciumată!
Abia se duc și alții în urma lor s'arată
(intră Gladoval și Sabin)
Și alții iar... și alții.. și nu se mai sfârșesc.

SABIN

De unde vin atâția și unde năvălesc?

CONDREA

Și vin... și vin ca norul ce trece peste soare!

GLADOVAL

Ca grindina 'ce cade pe coaptele ogoare!

CONDREA

Ca stolul de lăcuste pe verzile câmpii...

GLADOVAL

Ca fiara nevăzută ce cade peste vii!...

SABIN

A! viață...

CONDREA

Vezi, Sabine,
Te plângi și tu de viață!...

SABIN

Mă plâng și eu, vezi bine!
Mă plâng căci traiul ăsta mă pierde an cu an...
Să stai și zi și noapte cu teama de dușman!
Eu, ce-am trăit la Roma atâția ani de-arândul
Cu dorul Romei scumpe să nu-mi mai tulbur gândul?
Eu, ce-am dormit o viață pe marmora de băi
Să stau veghiând deasupra sălbatecilor văi?
Eu ce-am sorbit uitarea în cupe de Falerne
Să simt cum peste minte o ceață mi s'așterne?
Să las să-mi crească barba pe fața de roman
Iar toga mea romană s'o schimb într'un suman?
La Roma sânt palate de marmură... terase...
Colombe'ndrăgostite pe turnuri și pe case
Și temple 'mpodobite cu ederă și flori
Și cântece.. și jocuri... și ochi ispititori.

CONDREA

De ce-ai plecat din Roma?

SABIN

Când dorul poruncește
Să pleci spre altă țară... nimic nu-l mai oprește!
Pornii pribeag din Roma în drum spre Răsărit
Ajung în munții voștri... și iată... m'am oprit...
Nici eu nu știu anume de ce-oi fi stat în cale...

GLADOVAL

(glumește, privind, șiret, la Condrea)

De vrei, și-acum deschise sânt drumurile tale...
Ți-am dat întotdeauna țiparii cei mai grași

Şi pâinea cea mai albă... De vrei ca să ne laşi
Deschis e drumul... uite... Te du... te du cu bine...

CONDREA *(acelaş joc, cu ochii la Gladoval)*

Intoarce-te la Roma iubitule Sabine!
Intoarce-te la Roma de nu te'mpaci cu noi
Acolo scapi îndată de teamă şi nevoi...
La Roma sânt palate de marmoră... terase...
Colombe 'ndrăgostite pe turnuri şi pe case
Sânt temple 'mpodobite cu ederă şi flori!...
Dar tare mi se pare că ochi ispititori
Cam nu prea sânt la Roma, de stai p'aicea, frate!
Aşa e, Gladovale?

GLADOVAL

Ştiu eu?! Cam ai dreptate!

CONDREA

Grozav mă tem că ochii de care ne-a vorbit
Il ţin în munţii noştri?... Aşa e?...

SABIN

Aţi ghicit!

Imi place Arva, Condreo, îmi place nesfârşit
Sălbatica-i făptură cu mers de căprioară
Cu ochii făr'astâmpăr ce ard şi te'nfioară!...
Da!... Pentru ea, bătrâne, aicea m'am oprit...
Văzui pe Arva 'n cale cu ochiul aţintit
Spre mine... Şi deodată s'a întronat regină,
Pe inima-mi supusă... E cruntă şi senină,
Sălbatică şi blândă... şi uite, i-am rămas...
De-aşi fi plecat, tot gândul aici era să-l las!
Mi-o dai mireasă Condrea?

GLADOVAL

Cam repede!...

SABIN

Mi-o dai?

CONDREA

Ți-o dau, de bună seamă... Dar ea te place 'ncai?

GLADOVAL

Intreab-o!

CONDREA

Arva!...

ARVA *(din culise)*

Tată!...

CONDREA

De unde vii?

ARVA *(intrând)*

Sub munte,
Am fost să caut aur....

CONDREA

Dar ce-ai colea, pe frunte?

ARVA

Nimic.

CONDREA

Iți curge sânge!

ARVA

Nimic, am sângerat
De-o piatră!... Las, că trece!...

CONDREA

Dar ce ți s'a'ntâmplat?

ARVA

Treceam încoa; deodată, un cerb îmi iese 'n cale
Un cerb cu coarne'nalte... umbla păscând, agale...

Avea privirea blândă şi mersul legănat...
Mă duc spre el să-l mângăi... el fuge spăimântat;
Alerg... îl prind de coarne, dar cerbul se smuceşte
Şi vrea din nou să fugă... Atuncea, bărbăteşte,
Il ţiu de coarne bine, îi zic: „Să nu m'arunci!"
Şi-i sar în spate. Cerbul porni cumplit atunci
Sburând ca o năluca pe-a munţilor coroană,
Pe mărgini de prăpăstii, prin şipote... ce goană!...
Când fu să însereze din spate i-am sărit
Şi atunci, căzând pe-o piatră, cum vezi, m'am fost lovit...

CONDREA

Şi cerbul?...

ARVA

Cine ştie prin care părţi acuma-i!...
Aş vrea să-l mângâi iarăşi... Şi-aşi vrea odată, numai,
De coarne aninată să mai alerg în sbor.
S'aud urlând prăpăstii, să urc şi să cobor!...

CONDREA

O vezi, Sabine? Asta-i!... Sălbatecă... pribeagă.....
De vrei s'alergi cu dânsa pe stânci, o viaţă'ntreagă,
A ta e!... Şi de-acuma să'mparţi voios cu noi
Aceleaşi noi primejdii şi aceleaşi noi nevoi!....
Ascultă, Arva, spune, ce zestre duci cu tine?...

ARVA

Eu ştiu că caut aur în gârlele senine,
Să duc să pască turma pe locuri muntenesti,
Să prind ţipari... Să deapăn... şi ştiu să spun poveşti...

CONDREA

A, ştie basme multe!... Le ştie ca pe apă.
I le spunea bunicul pe când iera de-oşchioapă...

SABIN

Atunci să spue una!

ARVA

Pe care?...

CONDREA

Spune tu!

ARVA

Vreți basmul cu'mpăratul ce lumea o bătu?
Povestea cu Troianii? Cu zimbrul din pădure,
Cu cei ce pleacă'n lume miresele să-și fure
Ori poate basmul mândru cu regele vestit
Din plaiurile noastre?

GLADOVAL

Acela ce-a murit
Svârlindu-se el însuși în spadă?...

ARVA

Da, povestea
Cu Decebal...

CONDREA

Măreață!

GLADOVAL

Ah! basmele acestea
De câte ori le spune, de-atâtea ori un val
De lacrămi înfierbântă pe moșul Gladoval!

ARVA

Oștirile romane porniseră din țară
Spre Sarmisegetuza. Iacizii se plecară
In fața măreției puhoiului pornit
Spre munți, să potopească norodul răsvrătit...
Veneau legionari ca stolul de lăcuste
Prin văile ascunse, pe drumurile'nguste
Trufași să poate fala romanului popor
Trufași că Impăratul mergea în fruntea lor!

Veneau să pedepsească pe Decebal semeţul
Ce nu voia să poarte ruşinea şi dispreţul
De-o fi supus la biruri ca orice căpitan
De hoarde, ce se'nchină poporului roman,
Acum, oştirea intră pe-o vale neumblată..
E linişte adâncă. Dar iată că deodată
Din vârfuri cade-o ploaie de pietre ce zdrobesc
Un rând întreg de oaste. Romanii se opresc
Se 'ntorc pe alte drumuri, ajung în altă vale
Şi Sarmisegetuza de-odată ese'n cale!
In faţa ei Romanii durează alt oraş,
Şi 'ncep de-acolo lupta cu falnicul vrăşmaş
Intâi, un freamăt tainic, apoi o nechezare!....
Porneşte catapultul, o cască arde în zare!...
Ascunşi sub scuturi grele, soldaţii trec pe rând
Ca broaştele ţestoase spre ziduri lunecând...
Ţâşnesc săgeţi din arcuri şi şueră în aer
Văzduhul tot se umple de vuet şi de vaer
Şi bubue berbecii, isbindu-se de porţi
Iar caii trec de-avalma pe trupul celor morţi.
Pe sus, săgeţi şi flăcări şi urlete cumplite
Pe jos sânt coifuri, scuturi şi capete zdrobite
Şi cai întinşi pe spate cu oameni la un loc...
E moarte pretutindeni... e moarte... fum şi foc...
Se clatină cetatea de-atâta frământare,
Berbecii bat în ziduri mai tare... tot mai tare...
In fiare îndârjite Romanii se prefac,
Şi sparg întâia poartă a lagărului dac!
O, zei vă fie milă! Zamolxis, îndurare!
Vrăşmaşii nu sânt oameni sânt trăsnete, sânt fiare
Şi sar, aleargă, muşcă, de sânge însetaţi
Pe cei ce cad în pâlcuri de arcuri săgetaţi.
Sporesc mereu romanii şi dacii scad într'una,
Oştenii cei din urmă s'adună, ca furtuna,
In suliţe duşmane s'aruncă hotărîţi
Şi mor zdrobiţi de pietre, de lănciï doborâţi...
O linişte de moarte se 'ntinde în tot locul...
Se curmă orice luptă... se mistuie şi focul

Prin porțile deschise, în vaet și plânsori,
Romanii vin în cete și trec, învingători!
Cetatea e luată! Din umbra lor, fruntași
Spre templul lui Zamolxis în taină — și poartă pașii
Și'n cinstea lui închină o cupă de venin,
Decât să fie robii soldatului străin...
Iar Decebal își strânge sprâncenile 'ncruntate,
Privește înc'odată spre scumpa lui cetate,
Scrutează nesfârșitul iubitei sale țări
Ce arde înflăcărată din zări și până'n zări,
Își trage spada plină de-a focului lumină
O'ntoarce, și-i înfige mânerul jos, în tină,
Și-apoi, cu buza strânsă și pieptul desvelit,
Se-aruncă fără milă în fierul ascuțit!...
O clipă doar... o clipă, și inima ce-odată
Știuse- atât de tare în pieptul său să bată
Străpunsă fu la mijloc de fierul luminos,
Și se'nălță spre soare, — însângerat prinos!...
O clipă doar... și capul în care altădată
Urzise-atâtea gânduri o minte frământată,
Mărețul cap de zimbru al regelui învins
In vesele fanfare din umeri fu desprins!...
L'au dus apoi pe-o tavă.. Semeț, privi 'mpăratul
Pe cel ce-l întruntase pe dânsul, — ne înfruntatul!
Dar când au fost să plece soldații toți din cort,
Trăian căzu pe gânduri în fața celui mort!...
Așa știu să moară de moarte vitejească
Acela ce'nfruntase mândria împărătească
Precum înfruntă stânca al mării mândru val.
Așa știu să moară semețul Decebal!...

SABIN

Așa!

CONDREA

Dar astea toate, au fost odinioară
Soldați... orașe... lupte și regi ce se omoară...
Dar astăzi, care-i soarta sărmanilor urmași?

Să stea o viață 'ntreagă cu teama de vrăjmaşi
Să stea ascunşi în peşteri, ca ursu'n vizuină...

GLADOVAL

Răbdaţi, căci alte vremuri, prieteni, or să vină!
Priviţi colo în zarea întinselor câmpii...
Ca mâine-or creşte holde în loc de bălării
Şi turmele, ca mâine, vor paşte liniştite
Şi drumuri s'or deschide, oraşe nesfârşite!...

DRUMA

Vor fi şi-aici odată palate şi grădini
Iar seara când s'arată cereştile lumini,
Lumini se vor aprinde pe dealuri depărtate
La casele stinghere... pe drumuri şi prin sate,
Iar fumul — semnul păcii, al liniştei străjer,
In semn de mulţumire urca-va în spre cer!

GLADOVAL

Şi n'om mai duce grija păgânilor năprasnici
Căci graniţelor noastre le-om pune mândri pasnici
Soldaţi ce-or sta în pragul străbunului hotar,
Puhoaielor străine le-om pune stăvilar...
Noi stăm aici de veacuri ca muntele, ca valea.
Ce nu se tem când apa prin ele-şi taie calea
Noi stăm aici ca bolta se râde peste noi
Şi nu se înspăimântă de-al norilor puhoi...
Se sparg atâţia nouri pe vreme de furtună
Dar apa cade'n vale... se duce... cale bună!
Aşa s'o duce valul potopului păgân
Aşa... căci apa trece iar pietrele rămân!
Şi mâine, când va trece vremelnica mâhnire
Acelor ce-or să vină lăsa-vom moştenire
O datină şi-o limbă şi munţii cei frumoşi,
Comori nepreţuite păstrate din strămoşi!
Vor fi urmaşii noştri.. urmaşii tăi, Sabine!
Ş-acuma Condrea, haide în părţile vecine

Să spunem tuturora că dai pe Arva ta
Romanului...

CONDREA

Să mergem...

ARVA

Vă 'ntoarceți iute?

GLADOVAL

Da!

(Ese Gladoval, Condrea și Druma)

SABIN, ARVA

SABIN

Vei fi a mea de-acuma...

ARVA

Vei fi și tu Sabine
Al nostru...

SABIN

Da, al vostru... Al vostru, — pentru tine!
O'ntreagă 'mpărăție aș vrea să ți-o închin...
Colinele sfințite și-al Romei cer senin!

ARVA

De ce-mi vorbești, Sabine, de Roma ta într'una?
Eu nu-i cunosc nici munții, nici soarele nici luna
Și nu știu de-i departe, de-i mare țara ta
Dar știu că'n toată Roma de-ai sta și-ai căuta
Tu n'ai să afli zare și gârle mai senine
Ca gârlele și zarea din țara mea, Sabine...

SABIN

Nu, nu sânt nicăierea, nici cer, nici munți, nici văi

Ca văile și munții răsfrânți în ochii tăi...
Privirea ta mă 'nvinse... privirea ta ciudată
Cu ochii care aleargă și-apoi se-opresc de-odată,
Alunecă.. se'ncruntă și fulgeră pe rând
Svârlind albastre umbre și raze scăpărând...
Sând limpezi ca seninul și tulburi ca'nserarea..
Își schimbă licărirea, tristețea, desmierdarea
Acum te cheamă parcă.. acuma te ferești
Par solzii unui șarpe și nu poți să-i privești...
Ca picurii de rouă pe două flori de munte
Pe două flori albastre din culmile cărunte,
Așa par câte-odată frumoșii ochi curați...
Străini de orice taine, de patimi ne'ntinați!
Când stau țintiți departe par două noi monede
In cari oțelul zării luminile-și străvede,
Iar când pornesc să fugă sânt aripi cenușii
Ce fură stele nopții și zorilor fășii...
Desmeardă și omoară... te dor și te alintă
Ca ei, nimic nu știe să tacă și să mintă
Și nu e lanț să ție un suflet mai legat,
Ca ochii ce revarsă lumină — și păcat!

ARVA

Și glasul tău e dulce ca larma dimineții,
Ca liniștea de seară.. ca focul tinereții..
Ca umbra... ca lumina... vorbește-mi, vreau s'ascult
Mai mult mă fură glasul... din ce în ce mai mult...

(S'aud cântece)

SABIN

Ce cântece răsună în văile vecine?

ARVA

Le-auzi și tu... ascultă... Ascultă-le, Sabine...
Sânt cântece de nuntă... le cântă pentru noi
Fecioarele gătite cu ramuri și cu foi!

(In mijlocul cântecelor, s'aud strigăte și murmure; intră Condrea și Gladoval, urmați de câțiva flăcăi cari aduc pe Crisanthe).

CONDREA

Incoace!

GLADOVAL

Dă-te 'ncoace!...

GLADOVAL

De unde vii...

CONDREA

De unde?
Cin'te-a trimis? Dușmanii?... Răspunde-ne!

GLADOVAL

Răspunde?
Ești poate v'o iscoadă? Tâlhar, drumeț, păstor?

CRISANTHE

Nu sânt vrăjmaș, prieteni... Un biet rătăcitor
Pe drumurile grele. O tainică furtună!...
O frunte sbuciumată... Un vis... o rază bună!

ARVA

Vorbește graiul nostru și glasul lui e blând
Ca șipotul din munte ce vine murmurând...
De unde vii străine?...

CRISANTHE

Din largul depărtării...
Vestesc împărăția iubirii și-a iertării,
Nădejdea înfrățirei și-a marei împăcări
Credința ce se întinde în cele patru zări...
Eu spun povestea vieții aceluia ce-odată
Veni din înălțime în lumea frământată

Sădind lumina milei în inimile reci
Vestind izbânda legii şi viaţa cea de veci!
E plin întreg pământul de marea lui lumină!
Getuli, Ispani şi Mauri în faţa lui se'nchină!
Iar sfântul lui renume trecut-a peste ani,
In ţara depărtată a mândrilor Britani!...

ARVA

Ce glas!

CONDREA

De unde vine?

GLADOVAL

Ciudată 'nfiorare

CONDREA

Ce taină ne vesteşte?

GLADOVAL

L'aud şi mi se pare
Că'n suflet îmi învie nădejdea de demult...

ARVA

L'aud şi mi se pare că sufletu-mi ascult...

CRISANTHE *(cu ochii în zare)*

In ziua când barbarul ce nu cunoaşte mila
Veni în faţa Romei... în ziua când Atila
Voi s'aprindă zarea cetăţei din apus,
Eşi nainte Papa cu chipul lui Isus
Şi hoardele păgâne ajunse la cetate
Ca'n faţa unei taine au stat înfiorate
Cuprinse 'ntâia oară de teama de păcat...
Şi-astfel, prin semnul crucii oraşul fu scăpat!

ARVA *(privindu-l ţintă)*

In jurul frunţei sale pluteşte-o blândă rază...

CRISANTHE

(cu ochii departe)

El vindecă leproșii... pe morți îi învia㠅....
El iartă și mângâe pe răi, pe pocăiți,
Pe cei ce plâng și sufăr îi face fericiți!...

CONDREA

Pe cei ce plâng și sufăr...

GLADOVAL

Pe noi, ne scapă oare
De hoardele păgâne ce vin cotropitoare
Furându-ne avutul și viețile?

CRISANTHE

De toți
El are grijă'n lume!...

GLADOVAL

Ai noștri strănepoți
Avea-vor oare pacea atât de mult visată?...
Lumina vieței noastre va răsări vre-odată?...

CRISANTHE

Lumina isbucnește!... Cu semnul crucei sfinte
Prin veacurile grele veți merge înainte...
El nu vă cere jertfe! — Nimic — Să vă iubiți
Ca frații — și de-apururi voi fi-veți fericiți!...

SABIN

Nu-mi place omul ăsta...

CRISANTHE

De ce? Un biet creștin
Venind din depărtare în munții voștri...

SABIN

Bine
Te văd că ești pe munte dar nu te'ntreb pe tine!

(lui Condrea)

Ce vrea? Ciudat îmi pare...

CONDREA

Ce vrea? S'a rătăcit
In locurile noastre mergând spre Asfințit.
Cum vezi, el ne vestește o nouă 'nvățătură...

CRISANTHE

Impart în cale, frate, cuvântul din scriptură
Şi spun de viața sfântă a Domnului Isus!

SABIN

Aha! vă ştiu... Voi sânteți poporul nesupus
Ce vrea să surpe zidul măririi şi-al vechimei...
Poporul ce rânjeşte în fața înălțimii...
Poporul ce s'adună ca hoții, până'n zori
Slăvind credința nouă... Pescari şi cerşetori
Ce vor să năruiască frumoasa mea cetate...

CRISANTHE

Eu înțeleg prea bine credința ta, o frate...
Dar zilele vor trece, de Roma vei uita
Iar legea tuturora va fi şi legea ta...
La Roma, unde viața-i o leneşă visare
Mărire, veselie, ospăț, îmbelşugare
Şi unde, totuşi, zeii, tot mai puțini rămân,
La Roma sună, poate, cuvântul cel păgân.
Dar vezi, acolo unde mijeşte-o suferință
Acolo e nevoe de noua mea credință,
Aicea, unde boltă e doar seninul cer
Ce dulce sună glasu-i în sufletul stingher!

SABIN

Ai vrea să am o lege ce cântă umilința?

CRISANTHE

Când nu mai eşti la Roma îți poți schimba credința!...

SABIN

Pe-o lege care nu vrea nici cântece, nici flori.
Nici vesele banchete, nici statui, nici comori?
Dar ce-o să-mi dea, străine, Cuvântul din scriptură ?

CRISANTHE

Comorile din ceruri pe care nu le fură
Nici hoții, nici rugina...

SABIN

Și ce-o să-mi dea în loc.
Atunci când îmi va stinge al patimilor foc?

CRISANTHE

Credința'n altă viață... credința'n altă vreme
Intreaga fire, frate, spre ea o să te cheme
Și'n fiecare seară cu toți tu vei porni
Slăvind pe Domnul nostru Isus!

ȚĂRANII

Il vom slăvi!

CRISANTHE

Slăviți, slăviți de-apururi pe cel întins pe cruce...

DRUMA

Il vom slăvi de-apururi pe cel ce ne aduce
Credința... mântuirea... Și'n cer va răsuna
Mărire ție Doamne, Isuse!... Osana!...

SABIN

Slăviți-l voi! Pe mine lăsați-mă'n credința
In care pân'acuma scădatu-mi-am ființa...
Eu plec... îmi iau mireasa și plec !... Da, dragii mei!

CRISANTHE

Cu sufletul în noapte — pe Arva n'ai s'o iei!...

SABIN

A-ha! Ştiam eu bine „credinţa" ce te-aduce.
Vezi asta-i „mântuirea", „nădejdea", „sfânta cruce"!...
De-aceia 'ndrugi de ceasuri cuvinte'nţelepţeşti...

(se repede la el)

Iţi place Arva, spune?... Răspunde, o iubeşti!...

CRISANTHE *(liniştit)*

Şi cine n'ar iubi-o?... O văd întâia oară
Dar inima-mi şi ochii cu drag o înfăşoară...
In ea eu văd o roabă plecată lui Hristos,
O candelă ce arde, o rugă... un prinos!

ARVA

Dă-mi mâna ta, Sabine! Cu mine 'ngenunchiază!
Lumină nouă cade în suflet. Sfântă rază!...
N'o vezi plutind în zare, balsam pe vechi dureri?
Mi-ai spus că-mi dai o jertfă — dă-mi legea ta de ieri..

CRISANTHE *(îi dă pe Arva)*

Fiţi fericiţi deapururi, doi brazi pe-un vârf de munte!
Eu însu-mi vă voi unge cu mir sfinţit pe frunte!
Şi-apoi, semeţ în cuget, cu sufletul senin,
Pleca-voi mai departe să predic, să mă'nchin
Pleca-voi mai departe să strig în toată firea
Noroadelor ce-aşteaptă de veacuri mântuirea,
Să spun la toţi în cale că Domnul s'arătat!...

SABIN *(învins, în extaz)*

Slăvit să fie Domnul şi bine cuvântat!...

CRISANTHE

Şi seara când va bate arama prea sfinţită
Prelung, ca o chemare din alte lumi venită
Când clopotul în turle, sunând mângâetor
Va trece să 'ntâlnească un bucium de păstor,
Atuncea, rânduri, rânduri, cu umbrele 'nainte

Eșind spre viața nouă ca morții din morminte,
Veniți, veniți prieteni cu toții într'un gând
Și'n fața crucei sfinte cădeți îngenunchiând...
Rugați-vă la Tatăl din lumea cea senină
Rugați-vă la Fiul lumină din lumină...
Rugați-vă la Domnul Isus... la sfântul duh
A cărui fâlfâire plutește în văzduh!...
De vreți să piară răul ca umbra care piere,
In clipe de restriște de vreți o mângâiere,
Plecându-vă genunchii și frunțile plecând
Rugați-vă, prieteni, cu toții într'un gând!...

(Țăranii îngenuchiază)

Rugați-vă la Tatăl din zarea cea senină
Rugați-vă la fiul, lumină din lumină
Rugați-vă la Domnul Isus, la sfântul Duh
A cărui fâlfâire plutește în văzduh!

ȚĂRANII

Rugămu-ne la Tatăl din zarea cea senină
Rugămu-ne la Fiul, lumină din lumină
Rugămu-ne la Domnul Isus, la sfântul duh
A cărui fâlfâire se'mprăștie'n văzduh!...

CRISANTHE

Rugați-vă la Fiul ce și-a lăsat seninul
Să vie printre oameni să'ndure crucea, chinul,
La cel ce mort pe cruce, din morți a înviat!
Rugați-vă l'acela ce'n ceruri s'a'nălțat
Și șade acum de-a dreapta cerescului părinte!
Și-ascultă cum se'nalță a noastră rugăminte!...

ȚĂRANII

Rugămu-ne la Fiul ce lumea și-a lăsat
La cel ce mort pe cruce, din morți a înviat!

CRISANTHE

Și-acum, vă las cu bine! In lumea chinuită

Sânt multe suferinţe... Chemarea mi-e 'mplinită...
Mulţimile m'aşteaptă... Increzător, senin
Eu plec să duc lumina cuvântului creştin!...

(Crisanthe îi binecuvintează şi pleacă)

CORTINA

MEMORIEI

NEUITATULUI

EM. GÂRLEANU

RAPSOZII

UN ACT

Poemul „Rapsozii“ a fost jucat întâia oară la Teatrul Naţional din Craiova (Octombrie 1911) la inaugurarea direcţiei lui Em. Gârleanu. A fost reluat la deschiderea noului teatru bucureştean „Comoedia“ (Decembrie 1911) cu artiştii Teatrului Naţional din Bucureşti şi la Teatrul Naţional (1912) sub direcţia lui Al. Davila.

PERSOANELE

	Teatrul Naţional din Craiova	*Teatrul Comoedia din Bucureşti*
Vasile Alecsandri .	D-l St. Braborescu	D-l N. Soreanu
Mihail Eminescu .	„ Al. Dan	„ Ar. Demetriad
Rodica	Dna L. Braborescu	D-na N. Vasiliu
Femeia cernită . .	„ Fany Rebreanu	„ M. Giurgea

LA MIRCEȘTI

Decorul aşa cum e notat în primele versuri. La masa de lucru Vasile Alecsandri, alb, palid, urmăreşte cu ochii, un vis îndepărtat.

ALECSANDRI *(singur)*

„Perdelele-s lăsate şi lămpile aprinse 1)
„In sobă arde focul — tovarăş mângâios
„Şi cadrele—aurite ce de pereţi sunt prinse
„Sub palida lumină apar misterios...
„Afară plouă, ninge! Afară-i vijelie...
„Şi crivăţul aleargă pe câmpul înegrit;
„Iar eu, retras în pace aştept din cer să vie
„O zână drăgălaşe cu părul aurit!...

(In fund, într'o lumină viorie se iveşte Rodica; merge uşor, ca şi cum ar pluti; îmbrăcămintea ei, de şi ţărănească, aşa încât să amintească pe Rodica din pastelurile lui Alecsandri are şi ceva dintr'o altă lume: câteva văluri albe, străvezii; vorbeşte fără multe mişcări. Glasul ei pare venit de departe).

RODICA

Stăpâne, sânt aicea!

---

1) **Versurile subliniate sunt împrumutate din Alecsandri şi Eminescu.**

ALECSANDRI (tresărind)

— Rodica!... *(se scoală și trece spre dânsa)*

RODICA

Eu sânt, tată...
Rodica ta iubită, în alb învestmântată,
Ce vine iar din ceruri pe al ţării noastre plai...

ALECSANDRI

— Copila mea!

RODICA

Aiurea odihnă nu aflai
La gândul că seninul, iubitul meu părinte
Lăsând să doarmă 'n pace strămoşii din morminte,
In toiul nopţii, tainic, se'ntoarce la Mircești...

ALECSANDRI

Ştiut-ai totdeauna gândirea să-mi ghiceşti,
Rodica mea iubită, curata mea fecioară...
Imi eşi cu plin şi-acuma, ca şi odinioară...
Ai vrea ca şi-altă dată să spunem iar poveşti?
Ai vrea, ca şi-altă dată, Rodico, să-mi vorbeşti
De cerul ţării mele, de mândrele ogoare,
De-a iernii vijelie, de-a soarelui dogoare,
De lunca fermecată ce cântă 'n asfinţit
Şi unde-am fost pe vremuri atât de fericit?
O, n'or fi mulţi aceia ce-ar vrea să-şi lase cripta!
Să-şi doarmă 'n pace somnul acela care 'nfipt-a
O cruce pe pământul uitat al groapei lor...
Dar viaţa mea se scurse atâta de uşor!
A fost un cântec vesel, o lungă primăvară!
La ce-aş fi stat în groapa pe care mi-o uitară
Şi cei ce mă slăviră cu glas neistovit,
Şi cei pe cari odată, în versuri i-am slăvit?!
Dar nu! La ce m'aş plânge? Mormintele bogate
Aşteaptă doar pe-acela ce afară de păcate

Nu lasă de cât piatra funebrului decor...
Poeţii lasă marmori, palate 'n urma lor!
Vorbeşte-mi iar... vorbeşte-mi de cerul primăverii!

RODICA

S'a dus zăpada albă de pe întinsul ţerii...
Câmpia scoate aburi, pe umedul pământ
Se 'ntind cărări uscate de-al primăverii vânt...

ALECSANDRI *(visător)*

...Se'ntind cărări uscate da... da... mi-aduc aminte
„Sfârşitul iernii"!. Spune!... Duioasele-ţi cuvinte
Mă 'ntorc din nou în lumea pierdutei tinereţi...
Şi acuma spune-mi versul cocorilor drumeţi!..

RODICA

In fund, pe cel albastru în zarea depărtată,
La răsărit, sub soare, un negru punct s'arată:
E cocostârcul tainic în lume călător,
Al primăverei dulce, iubit prevestitor...
El vine... se înalţă...

ALECSANDRI *(continuând)*

...Căsuţele 'nălbite
Lucesc sub a lor maldăr de trestii aurite,
Pe care cocostârcii, înfipţi într'un picior
Dau gâtul peste aripi tocând din ciocul lor...
Şi acum „Sămănătorii"..

RODICA

Cu sacul subţioară
Păşesc în lungul brazdei pe fragedul pământ,
Pe culme şi vâlcele se suie şi coboară,
Svârlind în a lor cale sămânţa după vânt, —
O mie! zice unul, menind cu veselie.

ALECSANDRI *(înflăcărat)*

Noroc şi roadă bună! adăugă un alt.

RODICA

Ca vrabia de toamnă rotund spicul să fie!
Ca trestia cea naltă să fie paiul 'nalt!

RODICA

Din zori şi până 'n noapte tot grâul să răsară,
In el să se ascundă porumbii osteniţi...

ALECSANDRI

Şi când flăcăi şi fete vor secera la vară
In valuri mari de aur să 'nnoate rătăciţi...

RODICA

Cu valuri mari de aur umpluşi pământul ţării.
Copil al fericirii, copil al inspirării!
Urmaşii toţi acuma, în fata ta plecaţi,
Un imn de preamărire îţi cântă, fermecaţi...
Mărire, slavă ţie, o rege-al poeziei!
„Ovidiu", „Despot Vodă", „Fântâna-Blanduziei"
Prin veacuri al tău nume cu flacări îl vor scri,
Mărire, slavă ţie Vasile Alecsandri !
(Crivăţul începe să sufle cu putere. Alecsandri, trezit din visurile lui tresare)

ALECSANDRI

Dar ce se aude afară?

RODICA

E crivăţul...

ALECSANDRI

Cum geme!

Cum urlă... cum se sbate. Aud oftări, blesteme
Şi glasuri de răscoală în funduri de abis.
(După o pauză; cu teamă, cu mustrare, cu părere de rău).
E cântecul pe care eu încă nu l-am scris!
A fost un vis de-o cilpă cântarea primăverii...

Acum plutesc în aer poemele durerii,
In cari se sting regrete... plânsori de ţintirim...
Rodica mea... e ceasul! Un cântec nou să scrim!
(S'aud bătăi în uşă; amândoi tresar).

RODICA

Ascultă...

ALECSANDRI

Cine bate?

RODICA

Intreabă...

ALECSANDRI

Cine bate?
(se scoală şi se uită în toate părţile; apoi, ese printr'o uşă din fund şi cercetează...).

ALECSANDRI

Nimica... nu e nimeni... pustiu... singurătate!
(Alte bătăi... Alecsandri este, urmat de Rodica.
In vremea aceasta, cu paş uşori, a intrat în casă printr'o altă uşă „Femeia cernită" ţinând de mână pe Eminescu).

FEMEIA CERNITĂ

Priveşte...

EMINESCU

Ca 'ntr'un templu mă simt fără cuvinte...

FEMEIA CERNITĂ

Aici bătu odată o inimă şi-o minte...
Colea visa pe vremuri Vasile-Alecsandri
Colo a stat bătrânul 'nainte de-a muri...

EMINESCU

Ascult şi mi se pare c'aud o melodie,
Imi pare că în juru-mi suflarea lui adie,
Că mintea lui gândeşte,... că pasu-i uşurel
S'aude lângă mine, îl simt... îl văd: e el!
(Alecsandri intră însoţit de Rodica).

ALECSANDRI

Nu-i nimeni...

RODICA

Poate vântul...

ALECSANDRI

Nu-i nimeni, nicăirea...
(zărind pe Eminescu).
Ce? Cine eşti? Ce cauţi?

EMINESCU

Venii să-ţi cânt mărirea...
Sunt unul din aceia ce vin în urma ta,
Pe calea netezită — şi'ncearcă a cânta...
Sunt unul din plugarii, sunt unul din urmaşii,
Ce trag nainte brazda, prin care naintaşii
Din ţarina străbună, comorile au scos,...
Nainte de-a începe — eu vin s'aduc prinos!

ALECSANDRI

Da... da.., Mi-aduc aminte.., Erai tăcut din fire...
Aveai lumini pe frunte şi neguri în privire
Şedeai tăcut, deoparte...

EMINESCU

O, cum aşi fi vorbit
Când nu eram nimica?! Dar tu, o bard slăvit
Dar tu! Citeai „Ovidiu...” Ce linişte adâncă!
Sfinţenia din juru-ţi o simt şi-acuma încă,

Şi-acuma văd o rază, şi-acuma văd cum sta
Cununa de lumină pe larga frunte-a ta!...

Mărire, slavă ţie, o Rege — al poeziei!
„Ovidiu", „Despot-Vodă", „Fântâna Blanduziei".
Prin veacuri al tău nume cu flăcări îl vor scri, —
Mărire, slavă ţie, Vasile Alecsandri!

In cântecele tale sunt basmele cu zâne,
Perindă voevozii din vremile bătrâne,
Şi visurile noastre în versuri le-ai închis,
Precum o fată 'nchide în ochi, un dulce vis...

Şi n'a sunat zadarnic măiastra, sfânta liră,
Căci visurile tale aproape se'mpliniră,
Din cale smuls-a ţara *funebrul siminoc,*
Iar câmpul îl străbate *un smeu cu ochi de foc!*

Cântat-ai pe Rodica şi sborul berzei leneş,
Reduta unde falnic, luptă vestitul Peneş, —
Şi-ai spus ce gânduri poartă un om în mintea lui
„Pe drumul de costişte ce duce la Vaslui..."

Trecând apoi hotarul cântat-ai Franţa, — Rinul,
Balaur lung şi verde ce curge ca destinul,
Apoi Mediterana *nemărginit safir*
Şi-ai plâns pe cei ce pleacă în drumul spre *Sybir*...

Cu flori te'ncununară popoarele latine,
Şi-acum, de pretutindeni, Românii vin la tine
Cântând cu bărbăţie în versul tău sonor
Credinţa strămoşească şi-al patriei onor !

Inalt şi alb Ceahlăul cuprinde toată zarea...
Carpaţii, Bărăganul, Ardealul, Nistrul, Marea...
Inalt şi alb ca dânsul, pe toţi tu ne priveşti.
Mărire, slavă ţie, Rapsod dela Mircesti!...

ALECSANDRI *(lui Eminescu)*

Dar tu?....

EMINESCU

Eu cânt în urmă-ţi poemele durerii...
Cu glas de argint vestit-ai sosirea primăverii,
Cântarea ciocârliei... al florilor parfum,
Afară urlă vântul — e rândul meu acum!
(Femeii cernite)
Apropie-te... vino. O muza mea cernită
Visarea mea... tu soră... tu mamă... tu iubită...
Şi spune-mi iar un cântec din cele de demult...
Pe tine... doar pe tine, durerea mea, te-ascult!

ALECSANDRI

De ce s'asculţi durerea când ceru-i plin de stele,
Când luncile răsună în glas de filomele,
Când viaţa îşi arată cereştile comori...
De ce să plângi când roua surâde'n mândre flori?

EMINESCU

Vai, am fost legat atâta de-*ale vieţei mici mizerii!*
Visător, contempli cerul şi de haosu-i te sperii..
Capul, greu de-atâtea gânduri, spre pământ ţi-s'a plecat
Ia întreabă-te, poete, poate nu vei fi mâncat?!
Vântul şueră p'afară, focu'n sobă nu mai arde
Şi'n această sărăcie te inspiră, cântă barde!!
Cântă vremile lui Mircea, cântă goana lui Arald
Mâna ta o fi 'nghеţată, — dară sufletul e cald!
O, tu rege-al poeziei veşnic tânăr şi ferice,
Nici o grijă a ta viaţă n'a venit ca să-ţi-o strice
Versul poate să-ţi tresalte ca isvorul de curat,
Căci într'însul s'oglindeşte cerul clar, netulburat...
Ai trăit o viaţă 'ntreagă în superbele palate,
Fără să cunoşti tristeţea unei „cameri mobilate",
Unde para lumânării, mângâind pereţii goi,
Iţi aşterne pe podele, umbra lungă, de strigoi...
Nu, tu nu cunoşti amarul unei nopţi de nedormire,

Când în frigul ce te'ngheaţă te visezi al morţii mire
Şi ai voi s'adormi odată *somnul liniştei de veci.*
Nu, tu n'ai visat zadarnic *mâini subţiri şi buze reci...*
Pe când noi, noi epigonii cafenelelor deşarte
Şi pe cari, cu nedreptate, i-am numit eu „harfe sparte"
Noi visăm şi zi şi noapte traiul blând, mulţumitor,
Fără griji, aşa cum are cel din urmă muritor...
Noi ce n'avem nici un suflet lâng'al nostru să tresară
Cum ai vrea să scrim că vine mult dorita primăvară?
Cum ai vrea să cânt în versuri pământeştile minuni
Când m'aşteaptă ori spitalul ori ospiciul de nebuni?

RODICA

Nu se teme stânca tare nici de vânt, nici de talazuri!

ALECSANDRI

Cugetarea te înalţă — peste micile necazuri!

RODICA

Ce-i în faţa veşniciei omenescul vieţei strai?

ALECSANDRI

Tu din gânduri fă-ţi o lume, iar din visuri fă-ţi un rai!

EMINESCU

Poţi zidi o lume 'ntreagă... Implinire visul n'are!
Când cu gene ostenite suflu seara 'n lumânare
O, de câte ori nu-mi vine lira 'n cui să mi-o anin!
Dar o rază se iveşte: tonul dulce şi senin
Dintr'un „Carmen Saecularae" ce-l visat şi eu odaiă...
Mă deştept... Privesc oglinda, fruntea mea o văd brăzdată
In văzduh un cântec trece, e acelaş cântec vechi:
Setea liniştei eterne care-mi sună în urechi...

ALECSANDRI

Lasă gândurile morţii! Moartea e fecioara dulce,
E limanul fericirei unde merg ca să se culce,
Doar acei ce pentru dânsa cu tărie au luptat.

RODICA

Lupta ta e versul. Cântă şi visează ne'ncetat!

EMINESCU

O, în lumea cea comună a visa e un pericol.
Ai voi să scri sonete însă dânşii cer articol,
Cer să judeci or să lauzi dragii tăi contimporani
Când ţi-ar fi atât de bine să te 'ntorci cu mii de ani...
Iar în juru-ţi, ca un fluviu, *vremea vine, vremea trece,*
Ai trăi şi tu cu dânsa *dar rămâi la toate rece,*
Nevoit să laşi deoparte al visărilor şiroi,
Nevoit să-ţi treci vieaţa ca şi dânşii, în noroi!

ALECSANDRI

De cc te plângi? Poetul e sclav menirei sale!
Eşti mort? Să vezi atuncia cântări şi osanale...
Trăeşti? O vorbă bună e spusă cu regret...
De eşti poet, te pleacă menirii de poet!
In sufletele noastre, o slabă adiere,
Lumina cea mai mică, un sunet, o părere,
O umbră, o penumbră, mărite se resfrâng.
Mai iute râd poeţii şi mult mai iute plâng!
Când sufletul începe, când sufletul se 'nvaţă,
Vibrarea cea mică s'o facă undă, viaţă,
De ce te miri că 'ntrânsul răsun'aşa de clar
Un râs brutal... o vorbă stropită cu amar?
Când vin şi te înţeapă de unde-ar şti ei oare
Că jocul lor de-o clipă se face rană, doare?
Cu dalta şi ciocanul în ceară nu ciopleşti
Şi ei te cred de piatră, când tu de ceară eşti!
Şi cum ai vrea să creadă că nu eşti tot din lutul
Din care sunt şi dânşii? Ca 'ncapi şi nencâputul?
Tu treci cu ei dealungul aceloraşi alei,
Imparţi aceiaşi viaţă pe care-o duc şi ei:
Eşti vesel ca şi dânşii în zilele senine,
Te plouă ca pe dânşii, ţi-e frig când iarna vine
Cunoşti aceleaşi lipsuri, şi-aceleaş bucurii,
Mai altfel decât dânşii, cum ai putea să fii?

Departe... stai departe să-ţi vadă doar lumina...
O, nu numai în lume — şi'n soare, creşte tina!
Păstrează pentru tine frumosul ce-l respiri,
Comorile de visuri, de gânduri şi simţiri!...
Iar mâine, când din suflet pământul scutura-vei,
Urcând senin şi mândru ţinuturile slavei,
Din ce în ce mai mică s'o face umbra ta,
Lumina ta va creşte cu cât s'o depărta...

EMINESCU

Ai murit! Eterna pace e a ta de-acum, ştii bine...
Iată însă că pe groapă vorbe vin să se îmbine,
Te trezeşti... asculţi... minune! A vorbit vr'un mititel
Nu slăvindu-te pe tine, lustruindu-se pe el!...

FEMEEA *(lui Eminescu)*

Tu ce'n ritmul melancolic al baladei populare
Ai cântat durerea noastră dela munte pân'la mare,
De la Nistru pân'la Tisa, dormi în pace, în mormânt,
Dormi în pace somnul dulce legănat de teiul sfânt...
Cântăreţ al suferinţei, al minunilor trecute
Intr'a îngerilor lume liniştit acuma du-te,
Căci necazurilor vieţei le-ai adus un sfânt prinos:
Strai de purpură şi aur versul tău armonios...
In zadar ceruşi în viaţă o lumină să s'arate,
Când slăveai albastra noapte din privirile-adorate,
Dar acum, acum te cheamă, în iubirea lor dintâi,
Visătoarele copile ce te ţin la căpătâi...
Nu simţi tu în nopţi cu lună cum s'adună pe'ndelete
Feţi-Frumoşi cu păr de aur, Sburători cu negre plete
Voevozi, fecioare albe ce-ţi roesc lângă mormânt?
Nu-ţi aduce glas de bucium *blânda batere de vânt?*
Ca un stol de corbi, trecură desnădejdiile grele...
Vin la teiul tău acuma *somnoroase păsărele,*
Să-şi ascundă sub aripă obositul căpuşor...
Ca şi ele, dormi în pace, somnul dulce... somn uşor...
Dormi în pace. Dulci iluzii vor veni să te'mpresoare.

Or să-ţi cânte de departe, *singuratice izvoare,*
Iar pădurea murmura-va: *Numai eu ştiu să te ascult.*
O, rămâi, rămâi la mine — te iubesc atât de mult!
Te iubim şi noi atâta, drag copil al suferinţii !...
Şi precum odinioară, cu evlavie, părinţii
Noi slăvim acum, poete, chipul tău frumos şi trist...,
Noapte bună ! Noapte bună !... Universul tău de gânduri
N'a fost scris să-l nimicească învelişul cel de scânduri
El împarte înstelarea-i din hotar până'n hotar,
Preamărind pe cel ce fuse „Impărat şi proletar"!

ALECSANDRI *(se scoală)*

Am fost lovit adesea şi eu... la bătrâneţe
Poeţi şi critici tineri veniră să mă'nveţe!
Slăvindu-te pe tine, în mine au lovit!
De n'aşi fi fost pe lume ei nu te-ar fi slăvit!
Le-am spus: *„Acel ce cântă natura'n înflorire*
„Simţirea omenească, a patriei mărire,
„Chiar slab să-i fie glasul e demn a fi hulit,
„Când altul vine'n urmă cu glas mai nimerit ?
„Şi oare se cuvine şi oare-i cu dreptate
„De-a se schimba în crime a sale mici păcate?
„O critici buni de faşă, poeţi de şapte luni,
„Vulturul nu se mişcă d'un ţipăt de lăstuni!
„Am scris eu multe versuri şi poate chiar prea multe
„Dar n'am cerut la nimeni, cu drag să te asculte.
„Nici mi-a trecut prin minte trufaş ca să păşesc
„In fruntea tutulora ce'ntruna viersuiesc.
„E unul care cântă — mai bine decât mine?
„Cu-atât mai bine ţării şi lui cu-atât mai bine,
„Apuce înainte s'ajungă cât mai sus. —
„La răsăritu-i falnic se'nchin' al meu apus"!
Atât le-am spus atuncea. Şi crede-mă, poete
Simţeam adânc amarul privirilor şirete,
Al coatelor lovite, al şoaptelor de rând,
Dar am trecut prin viaţă durerile tăcând...
Senin, cu fruntea mândră, trecui de-alungul ţării,
Ascuns-am suferinţa sub masca nepăsării,
Odată doar... odată am plâns şi m'au ştiut

Şi plânsul meu ajunse atât de cunoscut!
Trecut-au ani de lacrimi, şi tot mai sufăr încă
Din ziua când *Steluţa* pieri în noapte-adâncă, —
„O steaua mult iubită a sufletului meu!...”

(In culise o orchestră cântă „Steluţa” în surdină)

Ascultă... e „Steluţa”... Şi vezi de am plâns şi eu...

(Cântecul se depărtează din ce în ce).

RODICA

Din frunza care cade se umple'n Mai câmpia!

FEMEIA CERNITĂ

De n'ar fi suferinţa n'ar fi nici poezia!

RODICA

Şi nu e nici un codru ce nu s'a desfrunzit...

ALECSANDRI

O, nu-i poet pe lume să nu fi suferit!

— CORTINA —

TEATRUL[1])...

O, teatru! Lume-aparte, creată de poeţi,
Tu care în pustiul arid al vieţii noastre
Eşti oaza fermecată cu pomi şi ape-albastre
Spre care tinde pasul trudiţilor drumeţi;
Portal deschis spre lumea bogată-a feeriei
Sub care cel ce trece, luând bilet la casă,
Odată cu şoşonii şi sufletul şi-l lasă,
Cum face musulmanul pe treptele geamiei, —
Spre tine se îndreaptă avânturile noastre
In cinstea ta lipirăm afişe pe pereţi!
Afişe violete şi galbene şi-albastre,
O, teatru! Lume-aparte, creată de poeţi!

Bine-ai venit dar, oaspe, în oaza fermecată!...
Din lemne şi din scânduri, din stambă colorată,
Din sori apocaliptici hrăniţi cu foc bengal,
Din mări ce nici odată nu şi-au clintit un val,
Din păsări de hârtie, din flori de mucava,

---

[1]) Scris în colaborare cu D. Anghel, pentru inaugurarea directoratului lui Em. Gârleanu la Teatrul Naţional din Craiova. (1911).

Noi ţi-am făcut o lume ca să ţi-o uiţi pe-a ta.
Zâmbeşte dar, odată ce-ai străbătut portalul,
Inchipue-ţi că marea e mare — şi că valul
Ce-l ştii inamovibil e val, ca ori ce val...
Nu încerca să-i măsuri adâncul de cristal
Cu degetul. Zâmbeşte şi lasă-ţi fantezia
Să urce, să colinde în toată feeria
Aceste lumi bizare clădită din iluzii...
Surâsul îndulceşte contururile buzii.

Să nu loveşti, ca Moise, cu vechiul tău baston
Căci n'o să iasă apă din stânca de carton...
Pe scenă nu sânt fiare în vastele plantaţii,
Să nu te temi de soare că nu dă insolaţii,
Să nu te-avânţi cu barca pe luciul unui lac,
Străbate fără grije zăpada de bumbac!
Să nu mângâi regina, căci poartă o perucă.
Să nu ridici umbrela când ploile te-apucă
Nu căuta parfumul în flori de mucava...
Tu crede toate-acestea şi atât! Nu cerceta!

Gândeşte-te mai bine la vremea lui Eskyle:
Avea decor colegul pe scenele-i umile?
Tu crede şi fii vesel... admiră... căci, oricum,
De la Sofocle 'ncoace noi am făcut un drum
Destul de lung. Pe vremea divinului Shakespeare
Gândeşte-te: decorul era... un tibişir...
Atâta: o subţire, modestă albă dungă;
Era destul ca ochiul să vadă cum s'alungă,
In pas gimnastic, codrii zorind după Machbet,
Cum perfora pereţii fantoma lui Hamlet;
Cum trece 'mpodobită Ofelia, nebună...
Erà destul o cretă s'arunci un clar de lună,
Pe „Neaptea Sânzienei"; s'arunci un pumn de fard
Pe-obrazul Julietei şi-al regelui Ricard,
Să umpli toată scena cu purpură şi aur,
Şi, tot cu-o cretă albă, puteai să faci un maur...

Era deci foarte lesne, pe atunci, directoratul:
Scăpai uşor cu slujba. Dar azi, adevăratul
Director de teatru să aibă, se cuvine,
Complexe aptitudini, să se gândească bine
Să fie-artist el însuşi, căci azi, precum vedeţi,
Ca să clădeşti o casă îţi trebue pereţi,
O uşă ca să intri, fereşti să bată luna,
Să-ţi fie recuzita complectă totdeauna,
Să pui tot focul sacru în piesa care-o joci,
Să nu încurci costumul diverselor epoci...

La 'ntâia tragedia ce s'a jucat în lume
(Cu Cain şi cu Abel) nu se cereau costume.
Dar, azi amână piesa când vezi că n'ai alt chip
De cât să 'ncalţi cu cisme pe anticul Oedip!

Să nu închizi privirii fundalul, dimpotrivă:
Pe scena cât de mică să ai o perspectivă.
Teatrul pentru tine să fie o arenă,
Să ai mai multe planuri de câte sunt pe scenă,
Să nu cobori la public, ci să-l ridici pe el
Urcându-l pân'la tine...
...Deci cum v'am spus, astfel
Va trebui să fie directorul! Actorul
Să uite şi trecutul precum şi viitorul...
Să nu mai fie astăzi în rolul său de eri,
Cu-acelaşi foc să joace pe regi şi camerieri,
Căci sunt şi regi ce'n suflet ca sclavii au rămas
Şi-adesea ori, valetul ascunde-un Ruy-Blas!

Actriţa, să nu cate efecte 'n toalete,
Să nu răvnească pasări, coroane şi buchete.
Căci pasările sboară şi florile se scutur,
Iar gloria, ca fardul aripilor de flutur,
Pe degete rămâne când fluturul s'a dus...

Iar tu, sufleur simpatic, sobolule supus
Fiinţă nevăzută ascunsă în subsol,

Tu care în surdină joci fie care rol,
In cuşca ta, căscată de-atâta plictiseală,
Tu singurul ce nu ştii ce se petrece 'n sală,
Te 'ncântă oare viaţa pe care n'o trăeşti,
O! tu, ce nici n'aplauzi şi nici nu mulţumeşti?
Eu nu ştiu... dar ştiu bine că numai tu eşti mare
Că numai tu eşti vrednic de-a noastră admirare;
Căci dacă'n gălăgie atâţia oameni mor,
Tu singurul eşti vrednic să mori... suflând uşor...

Şi-acuma, fiecare să-şi facă datoria...
Poeţi! Turnaţi în acte şi scene, reveria!
Directore, primeşte! Montează! Voi artişti
Jucaţi frumos, cu suflet... Cortina, maşinişti!

CINEMATOGRAFUL[1])...

. . . . . .

Eu ştiu c'ai să 'ngrijeşti de repertoriu,
Că n'o să te gândeşti numai la bani...
Să nu ne dai „Mireasă otrăvită"
Sau „Prinţul rătăcit printre ţigani",
Să nu ne dai „Amor fatal", sau alte
Cumplite întâmplări pe — acelaşi ton —
Eu bănuesc intenţii mai înalte
In vorba „Clasic" pusă pe fronton...

Pe pânza ta aş vreà să văd „Trecutul"
Cu voivozii toţi venind în şir;
Pe Notara jucând „Apus de Soare"
„Fântâna Blanduziei" şi pe „Lear",
Aşi vrea să văd pe toţi actorii noştri
Inveştmântaţi în haine strămoşeşti
Jucând povestea lungă, sbuciumată
A plaiurilor vechi, moldoveneşti.
Aşi vreà să-i văd pe toţi trecând hotarul
Măcar aşa, pe-un film rătăcitor, —

---

[1]) Fragment din „Prologul" scris cu prilejul inaugurării Cinematografului „Clasic" al artistului N. Grigorescu — (1912).

Căci dacă nu ni se cunoaşte limba
Măcar prin joc să fim ai tuturor!

Trimite — operatorul la Sinaia
Să fure chipul munţilor, apoi
Trimite-l la Constanţa — unde marea
Loveşte vechiul ţărm cu valuri noi,
Să prindă 'n filmuri Dunărea cuminte
Şi Bistriţa frumoasă şi nebună
Pe care trec nepăsători, plutaşii;
Să prindă Bărăganul pe furtună.

Trimite-l pretutindeni, pretutindeni
Şi ochii omenirei fermecaţi
Vor preţui atuncea frumuseţea
Ce doarme 'n umbra mândrilor Carpaţi!...
Avem şi noi privelişti minunate
Ce-au dăinuit prin anii viforoşi,
Biserici vechi, palate ruinate, —
Avem şi noi poveşti cu Feţi frumoşi!

La drept vorbind cam ce-am dat noi Europei?
Atât: De Max, Ventura şi Enescu
„Cobzarul" domnişoarei Văcărescu
Vr'o câteva „demi-artiste",
(Mai mult sau mai puţin cicliste)
Câţiva tenori, vr'o sută de escroci
Şi atâta tot... Cu-atâta tot te joci?
In schimb la noi sânt toate 'mprumutate:
Noi ne'mbătăm cu bere dela München; după chef
Urcăm într'un muscal la „Kiseleff"!
Nea Ghiţă poartă ghete-americane
Şi haine englezeşti, — iar coana Manda
Oferă brânză de Olanda
La conmeseni...
Tincuţa ei începe să viseze
Tenori şi transformişti italieni,

Fumăm tutun turcesc, fumăm havane
Aprinse cu chibrituri suedeze,
Şi dacă facem toate astea, să mă crezi,
E fiindcă prea sântem... chinezi!

RAZBOIUL[1])

Când toţi vorbesc de pace, îngăduiţi ca noi —
Ca două firi ciudate ce-am fost întotdeauna —
Acuma când pe Bosfor, apune semiluna,
Să nu vorbim de pace, ci iarăşi de război!

Nu vom lansà tirade nici teorii pedante
Şi nu vom pune steaguri pe harta din Balcani,
Pe câmpuri dezolate nu vă poftim ca Dante
Şi nici n'avem pretenţii s'ajungem veterani.
Noi nu visăm sărutul de foc al unui glonte,
Căci nu vrem să-l cunoaştem pe doctorul Leonte!
Dar nu iubim nici pacea, căci pacea-i nemişcarea,
E dunga fumurie ce mărgineşte zarea
Şi 'nchide perspectiva oricărui univers,
E bardul care-odată a nimerit un vers
Şi-adoarme pe cununa izbânzilor trecute,
Amantul ce se teme de mult să mai sărute,
Căci doctorul ordonă să-şi menajeze cordul,
E albatrosul sceptic care'ndrăgeşte bordul
Când fraţii săi în stoluri se duc spre ţărmuri noi,

---

[1]) Scris în colaborare cu D. Anghel, pentru serbarea dela Teatrul Naţional a Societăţii „Furnica" (1913).

E surdul care-aşteaptă trompeta cea deapoi,
Eroul ce visează reduţi de caşcaval,
Reumatismul cronic cu grad de general,
Şi'n fine, daţi-mi voie, tirada s'o închid
E steagul alb pe care îl poartă — un invalid!

Războiul despre care voim să vă vorbim
Nu este câmp de luptă şi nici un ţintirim,
Ci iată, pur şi simplu războiul nostru ce e:
O liră deşteptată de-o mână de femeie,
O paşnică unealtă din lemne şi frânghii,
Un bun şi vechi tovarăş al nopţilor târzii
Ce harnic, ţese inul, în fire de lumină...

Precum vedeţi, războiul e-o paşnică maşină,
Nu e stropit cu sânge; degeaba v'aţi speriat!
Noi vom cânta Războiul căci dânsul ne-a păstrat
Ca un bătrân cuminte, uitat pe-a vieţei cale,
Bogata moştenire din vremi patriarhale...
Ca pe-un părinte darnic te vom cânta, Război,
Căci tu ne-ai dat întâiul, cămaşa de pe noi
Şi ne-ai purtat de grijă din vremurile dace,
Tu, cel mai bun prieten al caselor sărace,
Podoaba cea mai sfântă şi mândră din cămin...
Tu ne îmbraci din scutec şi până la linţoliu
Ţesând de o potrivă din firele de in,
Năframa de mireasă şi flamura de doliu...

Culegi atâtea lacrămi şi visuri de noroc!
Tu ningi zăpezi curate Dumineca, la joc,
Clădeşti până'n podele velinţele de zestre,
Pui alba veselie pe margini de ferestre,
Găteşti întreaga casă de jos şi până sus
Cu scoarţe şi chilimuri cum nicăierea nu-e!

Necontenit, speteaza se suie ca să cadă,
Pe zi ce trece vine un nou val de zăpadă
Căci fără de odihnă, Război, spre tine vin

In cete nesfârşite armatele de in...
In cinstea ta spre toamnă vueşte lung tot satul
Atunci când pretutindeni începe melițatul
Şi trâmbele de pânză, muncite săptămâni,
Stau albe împrejurul bătrânelor fântâni.
Târziu, când vine iarna şi-al crivăţului bucium
Vueşte lung, în noapte, trecând pe sub ferești
Tu te întorci cu mintea la vremile de sbucium
Şi stai mirat tu singur cât de bătrân mai eşti...

In cinstea ta vibrează şi freamătă tot ceru
Foşnind ca o mătasă când vântul dela sud
Asemeni unui crainic trecând din dud în dud
Repetă circulara lui domnu Kalinderu:
„Sădiţi-vă cu toţii un dud la orice casă
Nu te feri, Române, de viermii de mătasă!"
O, vierme de mătasă — pardon, *O, Bombix-Mori!*
Gândac ce porţi un nume atâta de sonor
Pe care-l cântă duzii când freamătă în cor,
De tine sunt legate atât de multe glorii!
Tu care-ai fost în stare, întâiul, a-ţi plăti
In lumea asta luxul de-a te'mbrăcà'n mătasă. —
Iţi mai aduci aminte de ziua când *Hoang-Ti*
Plimbându-se'n grădină cu-a lui împărătească
Te-a ridicat la rangul de meşter ţesător?
Crezut-ai ca Seneca să-ţi fie detractor?
Să spună c'o matronă cinstită-i tot aşà
De tare decoltată în haină de mătasă
Cât e de decoltată statuia ce-ar purta
O ipocrită frunză de viţă!? Dar ce-ţi pasă!
Nu s'a ivit în urmă un Heliogabal,
Ce vrând să curme moda vestmântului banal
S'a îmbrăcat, ca tine, în vesta diafană?
Iţi mai aduci aminte mânia suverană
Cu care Aureliu a zis: „Nu dau nimic!"
Soţiei ce-i ceruse un strai de borangic?
Credeai s'aduci atâtea discordii conjugale?
Treceau acestea toate în visurile tale

Când săturat de al Chinei imperii monoton
Ai emigrat încoace, ascuns într'un baston?

Orcum ar fi, o Bombix, noi totuşi te slăvim,
Căci tu eşti vrăjitorul ce ne desfată ochii,
Tu eşti acel, ce tainic, în faldul unei rochii
Strecori lumini şi umbre, — şi faci ca să ghicim
Prin foşnetele tale, femeia aşteptată.
O, nimfă, crisalidă, fiinţă fermecată,
De-ai fi rămas deapururi acolo'n Orient
Cine-ar fi fost în locu-ţi galantul confident
Ce ştie orice taină a doamnelor din sală?
Nu-s darurile tale vestmintele de gală?
Nu te prefaci în panglici pe fiecare cap?
Nu te cobori de-acolo şi până la ciorap?
Nu şerpuieşti albastru şi roz printre dantele?
Iar tinerile sânuri n'ar izbucni rebele,
De n'ar fi ferecate de tine, în corset?
Destul: O, *Bombix-Mori!* Devii prea indiscret!...
Destul că pierdem firul şi noi şi tu, gândace!...
...Am început prologul vorbindu-vă de pace
De datini, de Seneca, de in şi de strămoşi, —
Şi iată-ne acuma servindu-vă gogoşi
De parc'am fi la şcoala de Sericicultură...
Să isprăvim mai bine cu-o mică'nvăţătură,
Căci poate să ne'ntrebe cucoanele: mă rog
Cam unde e morala acestui lung prolog?

Morală vreţi? Morală? Cu orice preţ morală?
Ei bine, iată una, vă vom răspunde noi:
„De vreţi să fie pace în viaţa conjugală,
In fiecare casă s'aveţi câte'un război!...”

O SALA NOUA[1]...

In sala noastră nouă un public vechi s'adună.
Privirea tuturora e limpede şi bună
O, voi ce-mi staţi în faţă cu ochiul blând, supus
De-aţi şti cât de simpatici sunteţi de aici de sus!

In ochi vă licăreşte o dulce nerăbdare...
Urechea e atentă iar inima tresare...
Vă ştiu de-atâta vreme! O şoaptă nu rostiţi...
Vă ştiu de mult privirea — ah, ochii pregătiţi
Să râdă sau să plângă... şi mâinele întinse
S'aplaude cu sgomot şi feţele aprinse...
Vă ştiu râzând cu poftă, plângând sau chiar căscând,
Dar vezi românul nostru nu fluieră nici când!

Românul iartă multe, românul e amabil
Românul ne iubeşte şi-i foarte explicabil:
Când eşti în toane bune te duci la un artist
Dar nu te duci tot astfel la doctor sau dentist!
In ceasuri de odihnă tu cauţi poezia!
Teatrul ţi-aminteşte lumina, veselia
De el se leagă clipe plăcute... Să mă crezi:

---

[1]) Scris pentru deschiderea Teatrului „Comoedia".

Când ai un mort în casă nu pleci să te distrezi!
Poeţii şi actorii iubiţi-i, căutaţi-i!
Un doctor ţi-aminteşti amare consultaţii
Procese, — avocatul, — răsboi, — un militar,
Dar scena e lumină şi versul e nectar!
De-aceia vi-i simpatic poetul şi actorul...
Pe scenă, altă lume aduce scriitorul:
Svârlind pe orice lucru al versului polen
Din biata noastră lume el face un Eden.
Il farmecă o vreme apusă şi uitată?
Poetul, cu bagheta-i o'nvie dintr'odată,
Şi-adeseori, cu gândul departe'n viitor
Zideşte-o lume nouă cu gest de creator...
Visează într'o seară la Roma suverană?
Il farmecă un templu străvechiu, o curtezană
Egiptul şi Athena, Cartagina, i-e dor
De-o ţară depărtată, de-un veac strălucitor,
Poetul, cu bagheta-i de mag, le reînviază!
Superb, a doua oară el lumea o crează
Renaşte Oedip, Creon, Electra şi Orest
Hamlet şi Don Quichotte..,
Poetul, cu un gest
Aprinde o cetate, înfrânge o armată
Trezeşte cimitirul şi marea 'nfuriată,
Aşează cerşetorul pe-un tron de împărat
Şi atunci când vrea să vadă un rege detronat
Il pune 'n tron cu slavă şi apoi — îl detronează!
Răstoarnă generaţii şi adeseori cutează
Sfidând dumnezeirea să dea un suflu nou
Făturilor create. Să facă un erou
Din laşul de pe uliţi. Aprinde, ziua, stele...
Răstoarnă 'ntreaga fire cu mâinele-i rebele,
Din om el face munte, din Hercul un pigmeu
Din înger face demon, — din demon, Dumnezeu!

Noi n'avem mari pretenţii... Pornim cu modestie
Avântul tinereţii drept armă-o să ne fie...
Cu Shakespeare şi Sofocle noi n'am făcut contract

Vom da, la un spectacol, o dramă într'un act
Urmată de-altă dramă ori scurtă comedie
Şi-atât. Preocuparea cea mare-o să ne fie
Să ştim, iubite public, că eşti în casa ta
La ore potrivite, nainte de-a suna
Sinistru, miezul nopţii în clopotul de-aramă
Dela „Independenţa"
De vrei să vezi o dramă
Puternică, un clasic, o piesă cu simbol,
De vrei un repertoriu în care, după rol,
Alecsandri-i sultanul şi Caragiale, paşa, —
Atunci poftim în faţă la domnul Bacalbaşa!
De vreţi un repertoriu modern, îl veţi afla
Jucat cu multă artă la domnul Davila!
In faţă, Naţionalul, vă chiamă, vă îmbie...
Acolo Delavrancea, în vasta-i trilogie
Invie toată oastea de care tremura
Polonul şi tătarul... acolo Notara
Şi Gusty, pe'ntrecute, montează fiecare...
Răsar, castele, parcuri şi ceruri circulare
Cu nouri şi comete aduse din Berlin...
Noi n'avem cai pe scenă şi munţi... şi cer senin
Nimic din garderoba corabiei lui Noe, *(cu elan)*
In schimb...

UN DOMN *(din sală întrerupând)*

N'aveţi nimica!

ALT DOMN *(bătând cu bastonul)*

Tăcere!

I DOMN

Daţi-mi voe!

PROLOGUL

Lăsaţi-l să vorbească!

DOMNUL

De-aicea mi-e cam greu!

PROLOGUL

E greu? poftim pe scenă... *(Domnul ese, ca să urce la ramnă).*

II DOMN

Atuncea viu şi eu

Şi Dumneata... şi Domnul...

PROLOGUL

Poftim şi dumneata.

Şi domnul... ori şi cine... poftiţi cu toţi...

II DOMN

Aşa?!

Atuncia viu pe scenă...

PROLOGUL

Poftim...

I DOMN *(de pe scenă publicului)*

Vă cer ertare...

Eu viu să-mi dau părerea...

PROLOGUL

E liber fiecare...

DOMNUL

Eu cred că noul teatru nu-şi are nici un rost!

PROLOGUL

Dece?

DOMNUL

Avem destule!...

PROLOGUL
Nu-i public?...

DOMNUL
Cel ce-a fost...

PROLOGUL *(întrerupând)*
De public nu ne temem! Un larg curent de artă
Cuprinse toată ţara... Directorii se ceartă
Pe-artişti şi pe artiste... Poeţi şi prozatori
Furaţi — întâia oară! — din lumea lor de nori,
Incurajaţi de domnul Pompiliu Eliade,
Muncesc de zor acuma. O piesă nouă cade
Dar alta se ridică... la casă e un jaf
Cumplit, pentru bilete. La cinematograf
E mare îmbulzeală... De ce n'am crede oare
Că încă un teatru, zidit într'o splendoare
De casă, n'o să aibă la rândul lui, succes?
Dovadă, sala-i plină, iar publicul ales!

DOMNUL
Eu nu cred... eu sunt sceptic!

PROLOGUL
Dă-mi voe, dumneata
Vorbeşti, îţi dai părerea şi nu te ştiu: cu cine
Avem onoare? Spune...

DOMNUL
Ţi-o spun acum, vezi bine... *(grav)*
Eu sânt...

PROLOGUL *(speriat)*
Actor de geniu şi fără-angajament?

DOMNUL
Nu!

PROLOGUL

Ştiu, eşti autorul dramatic de talent
Cu piese nejucate... *(la un semn de negaţiune al domnului)*
Cu cine-am onoare?

DOMNUL *(solemn)*

Sunt domnul care cere bilete de favoare!

PROLOGUL *(plecându-se adânc)*

Ah! toată plecăciunea... Eşti criticul sever
Eşti cel mai aspru critic...

DOMNUL

Aşa să ştii!...

PROLOGUL

Iţi cer
Pardon. Dar o întrebare: de ce n'o iei cu'ncetul?

DOMNUL

De ce? E'ntâia oară când îmi plătesc biletul!
Asist, de-atâta vreme la orice premiere
Şi văd că'ntâia oară biletul mi se cere...
Dar bine, asta-i ţară? A, nu! e scandalos!
Auzi, până şi teatrul să ţi-l plăteşti!

PROLOGUL

Frumos!
Vorbeşti frumos, îmi place! *(adresându-se celuilalt domn)*
Dar dumneata amice?
Cu ce mustrări? Ce sfaturi? Ce lucruri vei prezice?
De ce dintr'un fotoliu urcaşi aicea, sus?

II DOMN *(încurcat)*

Aşa... să m'aflu'n treabă... Eu n'am nimic de spus...
Imi place mult teatrul... Acustica e bună?

PROLOGUL

Incearcă... *(domnul bate cu bastonul în scânduri)*

DOMNUL *(încântat)*

Ştii că merge?

PROLOGUL *(cu satisfacţie)*

Aşa e?

DOMNUL *(bate încă odată)*

Da' răsună!

PROLOGUL

Acustica-i superbă...

DOMNUL *(încercând acustica cu glasu)*

Ha — ha! ha — ha!

Superb!

I. DOMN *(cu încredere)*

Da! Da!

PROLOGUL *(zărindu-l)*

Bilete de favoare?... A, nu! Vom refuza
Cu inima împăcată, cu faţa rubicondă...
Vom pune în refuzuri surâsuri de giocondă,
Regrete, duioşie, fineţă şi „bon-ton"
Aşa cum face domnul ministru Arion
Când vrea să te refuze. Da! da! Vom refuza!

DOMNUL

Atuncea, mâine seară mă duc la Davila!

PROLOGUL

Poftim... poftim şi-acolo... se joacă admirabil!...
Montarea! Excelentă! ansamblul? adorabil!
Acolo unde joacă, directorul, Storin

Şi Radovici şi Cocea, mai albă ca un crin
Mai roză ca o roză — acolo 'ntruna stai cu
Aplauzele gata *(după o pauză)* Dar cel ce-a scris pe Vlaicu
Eu cred că face-o crimă...

DOMNUL *(speriat)*

Ce?

PROLOGUL

Trece an cu an
Şi tot n'a dat sfârşitul „Sutaşului Troian"!

DOMNUL

De ce te-ocupi de alţii? Ce-ţi pasă dumitale?
Aduci la toată lumea elogii, osanale
Şi nu vorbeşti nimica...

PROLOGUL

De, noi, e adevărat...
Dar ce vrei? Modestia! Şi-apoi, nu m'ai lăsat!...
Reiau acum tirada rămasă nesfârşită: *(solemn)*
Dar dacă Naţionalul, cu pompa cuvenită
Juca-va repertoriul cel mare, cel etern,
Şi dacă trupa bună a teatrului modern
Monta-va cu îngrijire, la noi la „Comoedie"
Intâia grijă fi-va ca rolul să se ştie
Perfect... Să meargă strună... soufleur să nu mai fie!
Actorii toţi sunt tineri, un lucru foarte rar!
Şi mulţi dintrânşii poartă baston de... societar!
Iar piesele alese vor fi mărgăritare:
Sânt mici, dar sânt alese... Poetul — nu ştia care —
Vorbind — de nu ştiu cine — a spus adevărat:
Sânt mici, căci autorul cu grijă le-a lucrat!
(se uită prin gaura cortinei)
Eu stau aici de vorbă şi rampa se aprinde
E ceasul să începem... Emoţia mă prinde.
Pe scenă-şi fac eroii intrarea triumfală...

(celor doi domni).

Incepem. Bună seara. Poftiţi, vă rog, în sală...

(Se uită imprejur ca şi cum ar mai vrea să spună ceva. Incearcă iarăşi acustica).

Ha — ha! frumos răsună!... *(publicului)*

Aşa e? Ce mai staţi?

De vreţi să vă convingeţi, vă rog, aplaudaţi...

POVESTEA MARGARITARULUI

(Fragment din „Crinul vieţii”, roman de Maria, regină a României. Tânăra domniţă *Corona*, plecată în lume să caute mântuitorul crin al vieţei, ca să scape de primejdie pe iubitul ei bolnav, ajunge în casa vrăjitoarei, care e singură şi ascultă vuetul mării, urletele vântului şi din când în când, un tunet îndepărtat).

VRĂJITOAREA

Ce noapte, vai, ce noapte! Pe marea frământată
Aleargă vântul nopţii — nălucă 'nfricoşată...
Se urcă până'n ceruri al apelor noian,
Iar marea îşi arată pădurea de mărgean...
Sărmani pescari! Sărmanii rătăcitori ai mării!
Ce soartă vă pândeşte în largul depărtării
Şi ce prăpăstii oarbe se vor căsca subt voi?
Ce munţi or să se 'nalţe şi ce cumplit puhoi
Va nimici deodată sărmana voastră barcă?!

(un ţipăt, afară)

Un ţipăt? Ce să fie?... A, nu... Nimic... Şi parcă
A fost ceva... *(alt ţipăt)* Aşa e!... *(ese şi, după câteva clipe intră iar, în braţe cu Corona...)*

Uşor... Uşor copilă...

Intinde-te colea...

Tăcere!...

CORONA

Eu...

VRĂJITOAREA

Tăcere! *(îi aduce de băut)* Ridică-te şi bea
Din cupa asta...

CORONA

Unde mă aflu?

VRĂJITOAREA

Să nu-ţi pese,
Increde-te în mine!

CORONA *(aiurând)*

Şi fulgerile dese
Treceau mereu... şi vântul urla... şi-acuma mă tem
Mi-e frică...

VRĂJITOAREA

Nu te teme, căci ai scăpat!

CORONA

Cum gem
Corăbiile prinse în larguri de furtună...
Visez — or sânt scăpată? Privirea ta e bună
Iţi mulţumesc, măicuţă, dar spune-mi: cine eşti?

VRĂJITOAREA

Sânt cea pe care-o cauţi... Sânt sfatul ce-l doreşti:
Sânt visul tinereţii făcută înţelepciune
Sânt mierea isvorîtă din grea amărăciune,
Lumina ta — şi poate că sunt norocul tău!
Dar tu, ce cauţi oare pe vântul ăsta rău

Prin locurile — acestea? Plăpândă ca o floare
E faţa ta curată. Ce cauţi în vâltoare?
De ce cutreeri noaptea al mării cimitir
In loc să stai ca floarea crescută 'ntr'un potir?

CORONA

O, buna mea bătrână!... Eu viu din depărtare...
Iubitul meu, acasă, se sbuciumă şi moare
Eu caut crinul vieţii — nepreţuitul dar
Ce l'ar scăpa de moarte...

(zărind pe masă un mărgăritar)

O, ce mărgăritar
Frumos!... Nici în comoara lui taica împăratul
Eu n'am văzut vreodată un dar ca nestimatul
Acesta!...

VRĂJITOAREA

O poveste e închisă 'n el...

CORONA

Mi-o spui?

VRĂJITOAREA

Ce tristă e povestea din focurile lui,
Din tainicele focuri ce mor şi cresc şi 'nvie!...

CORONA

Povestea ta e?

VRĂJITOAREA

Poate...

CORONA

O, spune-mi-o şi mie!

VRĂJITOAREA

E tristă mult...

CORONA

E tristă şi-a mea... Eu te 'nţeleg
Şi lacrămile-mi toate şi sufletu-mi întreg
Ţi-l dau, ca să 'ndulcească trecuta suferinţă...

VRĂJITOAREA

Iţi mulţumesc, Domniţă... Dar basmul mi-e căinţă
Şi lacrămi... Nu-i poveste de slavă şi avânt
Spre visul de departe... spre visul tău cel sfânt..

CORONA

Orcum ar fi, vorbeşte!

VRĂJITOAREA

Am fost şi eu ca tine...
Aveam bălaie plete, privirile senine
Şi 'n suflet, o iubire curată, ca a ta...
Era pescar... Şi veşnic, de drag, îmi căuta
In fundul mării boabe de mari mărgăritare
Şi eu făceam podoabe.. Şi dânsul, tot mai tare
Se cobora în ape adânc, până la fund...
Când mă 'ntreba de nuntă eu nu vream să-i răspund
Şi nunta mea cu dânsul era întârziată
Din voia-mi nenţeleasă. din voia mea ciudată...
El mă ruga cu ochii, cu glasul cel mai blând
Dorita cununie s'o facem mai curând...
Vezi, presimţea sărmanul ursita ce-l pândeşte!
Eu îi spuneam, nebuna, că prea mult se grăbeşte
Cu nunta... Vream podoabe, vream scoici şi vream mărgean
Şi vream mărgăritare să-mi fac un lung colan...
Eram aşa de mândră de marea-mi frumuseţe
Că n'ajungeau şiraguri întregi să mă resfeţe!
Ceream mărgăritare... De dragul meu, perscarul
Pleca să 'nfrunte marea... Eu îi spoream amarul
Ii chinuiam iubirea cu veşnice — amânări,
Purtându-l în adâncul neadâncitei mări.
Eram aşa de mândră de chipul meu!... Odată

I-am spus că nunta noastră va fi apropiată
De-mi va aduce un singur şi cel din urmă dar,
De-mi va aduce — un mare şi alb mărgăritar
Cum nu se mai găseşte de-ai răsturna pământul
In el să treacă ape albastre, roşii, verzi
In cât privindu-i raza cu mintea să te pierzi
In el să licărească lumini îndepărtate
O stea pe un vârf de munte... ferestre de
Un câmp în zorii zilei, o gârlă în apus
Şi un foc aprins în lună...

CORONA

Şi el?

VRĂJITOAREA

Şi el s'a dus...

Şi el s'a dus, pe gânduri, spre zarea depărtării
Să cerceteze taina adâncurilor mării
Şi eu, pe ţărm, cu părul ca o năframă 'n vânt
Ca să-i sporesc nădejdea măreţului avânt,
Imi fluturam într'una cosiţa mea bălaie
Şi'n ea, murea Zefirul şi-a soarelui văpaie
Şi-un cânt de biruinţă urca din gura mea
Dorita mea podoabă de-acuma o voi avea!
Şi mi-a venit podoaba... Il am mărgăritarul
Dar preţul lui, o Doamne!... Iubitul meu, pescarul
Veni, cu luntrea spartă, catargul sfărâmat
Şi'n fund, întins pe scânduri, iubitul nemişcat...
In mâna lui închisă ţinea mărgăritarul!
Şi 'n ochii lui albaştri durerea şi amarul!
Murise vânătorul de vii mărgăritare...
Pe faţa lui de ceară citeam ca o mustrare
Şi ochii lui de sticlă spuneau: De ce? De ce?
Eu am căzut pe trupul ce-acuma nu mai e
Şi-mi blestemam mândria şi soarele şi marea!
Abia atunci, în ghiare, mă prinse remuşcarea
Şi abia atunci, nebuna, văzui cât îl iubeam!
Dar fu zadarnic plânsul! Zadarnic îl strângeam

In braţe calde... Dânsul părea că nici nu ştie
De cea care-l iubise, şi care l-a jertfit...
Am plâns aşa trei zile şi părul mi-a albit
Şi brazde se săpară pe frunte-mi, supt pleoape...
Acuma-şi doarme somnul la margine de ape
Şi pasările mării în jurul său rotesc
Şi valurile mării amarnic îl bocesc
Işi doarme somnul veşnic la margine de stâncă
Şi păsările-i cântă durerea mea adâncă,
Şi nourii de toamnă îl plâng cu lacrămi reci
Şi valurile-i cântă durerea mea de veci...

CORONA

Cum te 'nţeleg, măicuţă!... Ce milă mi-e de tine,
O de-aşi găsi cuvântul ce poate să-ţi aline
Durerile!...

VRĂJITOAREA

Deacuma durerile s'au şters
Şi numai amintirea urmează lungu-i mers
In lumea dealtădată... Ursita mea, de-acuma,
E să ajut pe alţii cu sfatul meu, cu bruma
De gânduri înţelepte ce-oi fi având şi eu...
Tu cauţi crinul vieţii... Hei, drumu-i lung şi greu!

(citeşte într'o carte groasă)

Intr'un palat, departe, se-ascunde crinul vieţii...
In jurul floarei albe, în negurile ceţii
Pluteşte — un lac. Şi'n jurul acestei ape-adânci,
Păzesc oştiri de fiare ce stau ca nişte stânci
In şase curţi, de-arândul. In jurul apei sure
Cât pot cuprinde ochii se'ntinde o pădure
Sălbatică, în care copacii sânt păziţi
De fiare... Codrul ăsta cu lei neîmblânziţi
Şi lupi şi şerpi se află departe într'o ţară
In care nu pătrunde decât acea fecioară
Ce s'a legat să spere tot drumul, pân' la crin...
Iar crinul luminează ca soarele 'n senin

Că ochiul cel mai tare se'ntunecă şi moare,
Când întâlneşte raza puternică, din floare...
Dar cel ce va culege al vieţii crin de foc,
Tămăduieşte toate cu daru-i de noroc — noroc!

CORONA

Ce greu mi-o fi, măicuţă, s'ajung la el...

VRĂJITOAREA

Nu-ţi pese!
Iţi dau eu, n'avea grijă, uneltele alese,
Ce'n calea ta, copilă, ţi-or sta într'ajutor...
In cartea mea se află tot ce-i mântuitor!

(îi dă daruri)

Bucata asta mică de fier — te va împinge
Mereu, spre crin. Iar lampa aceasta nu se stinge
Ea stă mereu de veghe. Lumina ei de foc
Alungă orice fiare ce te-ar opri în loc,
Această sticlă mică în galben colorată
Adăposti-va ochii, privirea ta curată
Să nu pălească focu-i lumina de la crin,
Să nu se piard'o rază din sufletu-ţi divin!
Cu aste trei unelte vei fi păzită bine!...
Acum urmează-ţi calea şi Dumnezeu cu tine!...

CORONA

Iţi mulţumesc, măicuţă, de-atâta bunătate!...
In sufletu-mi purta-voi a ta singurătate
Şi'n ruga mea la Domnul nici când nu voi uita
Icoana ta măicuţă şi toată jalea ta!

VRĂJITOAREA

Acum urmează-ţi calea şi Dumnezeu cu tine...
Din când în când copilă să te gândeşti la mine,
Şi'n ceasuri de durere, când mâinile se strâng
Să plângi şi pentru mine — căci nu mai pot să plâng!

COSIȚA DE AUR

(In căutarea crinului vieții, domnița Corona ajunge în ținutul de ghiață al unui moșneag. Stâncile din această țară sânt cavaleri împietriți...).

MOȘNEAGUL

Ce? Cine îndrăznește să-mi calce pe moșie?

CORONA

O, iartă-mă moșnege!

MOȘNEAGUL

O fată?!...

CORONA

O solie
Inaltă, mare, sfântă mă face să străbat
Ținutul tău!...

MOȘNEAGUL

Ce cauți?...

CORONA

Spre lacul înghețat
Mă duc!

MOŞNEAGUL

Pe-aici e drumul, dar drumul se sfârşeşte
Aicea!

CORONA

Mă cutremur! Ce vrei să spui?

MOŞNEAGUL

Priveşte
În jurul tău...

CORONA

Văd strane de piatră!... *(speriată)* Chipul lor
E chip de om!... O, doamne, mi-e frică!...

MOŞNEAGUL

Un popor
Intreg se odihneşte în jurul nostru, fată!
I-a prefăcut în stâncă suflarea mea 'nghețată
Când le-am sorbit suflarea! De ce-ai venit şi tu
Să-mi tulburi ţintirimul?

CORONA

Să plec atuncea?

MOŞNEAGUL

Nu!
E prea târziu acuma!... Tu eşti o nouă viaţă
Ce-mi dă o viaţă nouă!...

CORONA

Suflarea ta e ghiaţă,
Cuvântul tău e crivăţ şi barba ta e sloi!...
Ai mâinile 'nghețate!

MOŞNEAGUL

E ceasul tău de-apoi

Şi-un ceas de rătăcire bătrânului răsare:
Voiu încălzi înghețu-mi în calda ta suflare
Şi barba mea de ghiață încet va dezgheța
In clipa când alături va fi cosița ta!
Şi sângele tău tânăr prin sânge îmi va trece
Să 'nvioreze fruntea şi inima mea rece...
Alege-ți locul morții curând — căci sânt grăbit
Să sorb căldura vieții din trupu-ți înflorit!
Privește împrejuru-ți!... De vrei — alege locul!
Alege-ți chiar un mire — şi cum ți-o fi norocul
Cu el, în lumea morții!

CORONA

Dar eu nu vreau să mor,
Eu am un țel în viață!...

MOŞNEAGUL *(arătând stanele)*

In orce călător
De-aici, se isprăvește un vis — zădărnicie...
Ii vezi? In somn de piatră ei dorm de-o veşnicie...

CORONA

Ei n'au avut văpaia ce-o port în mine eu:
— „Naînte, mai nainte, pe drumul cel mai greu!"
Ursita lor...

MOŞNEAGUL

Ursita? Să-mi dea căldura mie
Şi-apoi să împietrească!

CORONA

Dar eu am o solie
Inaltă, mare, sfântă şi n'am să mor aici!
Eu caut crinul vieții!... De vrei, poți să ridici
Intreaga ta urgie şi vântul şi zăpada
Pe capul meu... nu-mi pasă!... Avântul meu e spada,
Credința mea e scutul ce toate va 'nfrunta!...
Eu vreau să plec... In lături — fă-mi loc!...

MOŞNEAGUL

Credința ta,
Avântul tău — mă 'nvinge... Te iert!...

CORONA *(luminată)*

Şi?

MOŞNEAGUL

Cale bună!

CORONA

Mă lași?...

MOŞNEAGUL *(mângâindu-i părul)*

De-mi dai răsplată bălaia ta cunună!
Mi-e frig!... De-mi dai cosița eu nu te voiu opri
In țara mea de ghiață...

CORONA

De nu?

MOŞNEAGUL

Vei împietri
Ca oamenii acești de piatră înghețată! *(rugător)*
Dă-mi părul tău!... Lumina eu n'o văd nici odată
Şi vreau să văd lumină!... Mi-e frig — şi vreau să-mi dai
Tot soarele ce doarme în părul tău bălai...
O rază! Vreau o rază de soare! O cunună,
O flacără de aur — un val bătut de lună!
Sânt singur în pustiul acesta! Ochii mari
Şi degetele mele uscate, lungi şi tari
Visează desmierdarea betelei de mireasă...
Visează fire calde, subțiri şi moi... Mătasă
Mai lină decât raza amurgului curat
Şi mult mai luminoasă ca snopul secerat!
Dă-mi părul tău de aur să-mi fie mângâiere
Şi liniște 'n furtună şi cântec în tăcere,
O caldă şerpuire în degetele reci,
Lumină din lumină în noaptea mea de veci!

(Ii mângâie cosița, i-o desface și-și îngroapă buzele în părul blond al Coronei).
Ce farmec blând începe în sufletu-mi să cadă!...
În părul tău de aur e foșnet de livadă
Mireazmă înflorită în firele subțiri,
Grădini mirositoare cu fân și trandafiri...
In părul tău de aur sânt strune de chitară,
E roiul de albine în soarele de vară,
E luna pe isvoare și margine de nor,
Amurguri lungi de toamnă pe frunzele ce mor!
Dă-mi părul tău de aur!... In frigul ce mă 'ngheață,
In noaptea mea pustie, în searbăda mea viață
Ar fi o mângâiere venită din senin
O flacără de aur — un cântec — un cămin!

CORONA

O, de ți-ar da și dânsa, a soarelui văpaie
Iți dau cu drag, moșnege, cosița mea bălaie...
(Intinde părul ei bătrânului care îl taie, apoi înalță blonda povară deasupra capului și strigă, aproape nebun de fericire).

MOȘNEAGUL

Un soare nou răsare!

CORONA

Cu el mă încunun!...
(In lumina răsăritului, Corona pornește spre fundul scenei cu mâinile ridicate).

MOȘNEAGUL

Te du, te du cu bine — copil frumos și bun!
Precum ai pus lumină în noaptea mea pustie,
Așa să-ți isbăvească frumoasa ta solie...
Drum bun!... *(arătându-i poteca)*
Pe-aici e calea spre lacul înghețat.
— Te du cu bine înger al cerului curat...
(Sărută lung cosița domniței și după ce Corona nu se

mai vede bătrânul se înalță și strigă stanelor de piatră:).
Sculați!... Eşiţi cu toţii din ghiara 'ntunecimii!...
E cald... e primăvară şi cântă heruvimii
Un soare nou răsare!... Sculaţi din somn, sculaţi
Şi-n cinstea Ei, tovarăşi, priviţi... cântaţi... jucaţi!...

(Lumina răsăritului a cuprins și stanele de piatră, cari încep să se mişte, se deșteaptă se scoală: sânt cavaleri tineri, cu zale de oțel, bătrâni cu bărbile lungi, cu toiagul în mână şi fete cu obrazuri palide și haine de argint.

Ei cântă, în cor; bătrânii își ridică toiagurile, fetele înalță mâinile și ochii spre cer, iar cavalerii lovesc cu sábiile în mână și fete cu răsunătoare, pline de lumina zorilor.

In fruntea tutulor, e bătrânul cu barba înghețată, care ține în mâinile ridicate, părul de aur al Coronei luminat de flăcările roșii ale Soarelui-Răsare).

CUPRINS

	Pag.
„Inşir'te Mărgărite“	**3**
Strămoşii	**107**
Rapsozii	**133**
Teatrul	**151**
Cinematograful	**155**
Războiul	**159**
O sală nouă	**163**
Povestea mărgăritarului	**173**
Cosiţa de aur	**180**